

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
656

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ

Υφηγητού ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

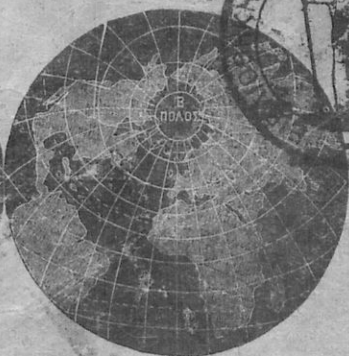
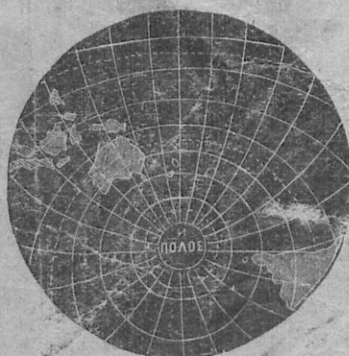
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ

Η ΜΟΝΗ ΔΕ ΝΕΑ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΕΝ Τῷ ΤΕΛΕΥΤΑΙῳ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῳ ΕΠΙ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ

Καὶ ἰσχύουσα κατὰ τὸν ΓΣΔ νόμον διὰ
τὰ σχολικὰ ἔτη 1910 - 1911 1912.

«Τὸ βιβλίον τοῦτο διακρίνει συντομία,
σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια. Τὸ περιεχόμενον
αὐτοῦ εἶνε συμμετέροσ ἀπὸ τῶν ἰσοδύναμων
ἔκτεθεμένων».

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΗΛΙΑΣ Ν. ΔΙΚΑΙΟΣ.

5 - ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ - 5

1911

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Η ΜΟΝΗ ΝΕΑ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΕΝ Τῷ ΤΕΛΕΥΤΑΙῳ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῳ 1906—1911

Καὶ ἰσχύουσα κατὰ τὸν Ἰ.Γ.Σ.Α. νόμον διὰ
τὰ σχολικὰ ἔτη

1909, 1910, 1911

«Τὸ βιβλίον τοῦτο διακρίνει συντομία,
σαφήνεια καὶ ἀκριβεία. Τὰ κεφάλαια
αὐτοῦ εἶνε συμμέτρως καὶ μεθοδικῶς
ἐκτεθειμένα».

Οἱ κριταί.

*Anna: δι. Πανεπιστημίου
ἔτος 1911.*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΗΛΙΑΣ Ν. ΔΙΚΑΙΟΣ

5-ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ-5

1909

002
ΚΑΣ
ΣΙ2Α
656

Αριθ. { Πρωτ. 7361
 { Δ.εκπ. 7858

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαΐου 1906.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. **Ἀθ. Καραγιαννίδην**, ὑφηγητήν.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΓ' τῆς 12ης Ἰουλίου 1895, τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρύξεις περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν ὑφ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθεῖσαν **Γεωγραφίαν**, ὅπως εἰσαχθῆ ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1906 - 1911, ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς **Γ'** καὶ **Δ'** τάξεως τῶν Δημοτικῶν σχολείων, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωτικῶν.

Καλεῖσθε δέ, ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Νόμου κλπ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενας παρατηρήσεις.

Ὁ Υπουργὸς
Α. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης

Τὸ γνήσιον ἐκάστου ἀντιτύπου πιστοποιεῖ ἡ κάτωθι ὑπογραφή τοῦ συγγραφέως

ΤΥΠΟΙΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ Ζ. ΔΙΑΔΗΜΑ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ **Γεωγραφία** περιγράφει καὶ ἐξετάζει τὴν Γῆν ὡς οὐράνιον σῶμα, ὡς φυσικὸν σῶμα καὶ ὡς κατοικητήριον τῶν ἀνθρώπων.

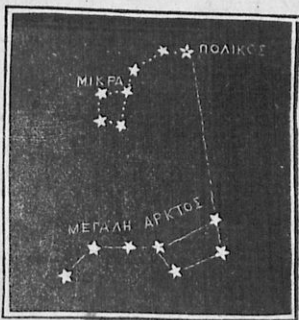
α') Η ΓΗ ΩΣ ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΣΩΜΑ

2. ΟΥΡΑΝΙΑ ΣΩΜΑΤΑ

Οὐρανός. Ὁ οὐρανός ἐστὶν ὁ χῶρος, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκονται οἱ ἀστέρες· διὰ τοῦτο οἱ ἀστέρες λέγονται οὐράνια σῶματα. Καὶ ἡ Γῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν, εἶναι ἀστήρ· τὸ σύνολον τῶν ἀστέρων λέγεται κόσμος ἢ σύμπαν. Πολλοὶ δὲ ἀστέρες ὁμοῦ ὀνομάζονται ἀστερισμός, οἷός ἐστι τῆς μεγάλης ἢ μικρᾶς Ἄρκτου.

Ἀπλανεῖς ἀστέρες. Ἀπλανεῖς ἀστέρες λέγονται ἐκεῖνοι, οἵτινες φαίνονται, ὅτι δὲν κινουῦνται ἐν τῷ οὐρανῷ· ἔχουσιν ἴδιον φῶς καὶ κείνται εἰς λίαν ἀπομακρυσμένας ἀπ' ἡμῶν ἀποστάσεις. Ὁ ἥλιος εἶναι ἀπλανὴς ἀστήρ, ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν Γῆν.

Πλανῆται. Πλανῆται λέγονται ἐκεῖνοι οἱ ἀστέρες, οἵτινες κινουῦνται ἐν τῷ οὐρανῷ ἀλλάσσοντες τὴν πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας θέσιν· οἱ πλανῆται δὲν ἔχουσιν ἴδιον φῶς, ἀλλὰ φωτίζονται ἐκ τοῦ ἡλίου, περὶ τὸν ὁποῖον περιφέρονται. Οἱ μὲν ἀπλανεῖς ἀστέρες εἶναι αὐτόφωτα, οἱ δὲ πλανῆται εἰσὶν ἑτερόφωτα σῶματα. Ἡ Γῆ εἶναι

Μικρὰ καὶ μεγάλη Ἄρκτος.

πλανήτης. Οί δρώμενοι διά γυμνοῦ (σχεδὸν πάντες) ὀφθαλμοῦ πλανῆται εἶναι οἱ ἐξῆς ὀκτώ : Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος, Οὐρανός, Ποσειδῶν. Μεταξὺ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διὸς ὑπάρχουσι περίπου 500 μικροὶ πλανῆται δρώμενοι διά τηλεσκοπίου. Ἐκ τῶν πλανη-

Κρόνος

Ζεὺς

Ποσειδῶν

Οὐρανός

Γῆ

Ἀφροδίτη

Ἄρης

Ἑρμῆς

Οἱ πλανῆται.

τῶν μεγαλείτερος εἶναι ὁ Ζεὺς καὶ λαμπρότερος ἢ Ἀφροδίτη (ἑσπέρως, ἔσπερος)· πλησιέστερος δὲ τοῦ Ἥλιου εἶναι ὁ Ἑρμῆς καὶ ἀπώτερος ὁ Ποσειδῶν (ὄρατός διὰ τηλεσκοπίου).

Δορυφόροι. Περί τινας τῶν πλανητῶν περιφέρονται ἕτεροι μικρότεροι πλανῆται λαμπρόντες καὶ αὐτοὶ τὸ φῶς παρὰ τοῦ Ἥλιου οὗτοι λέγονται δορυφόροι. Ἡ Σελήνη εἶναι δορυφόρος τῆς Γῆς, ἣς 50κίς μικροτέρα καὶ ἀπέχει 400 χιλ. χιλιόμετρα.

Κομήται. Κομήται λέγονται τὰ οὐράνια σώματα, τὰ ὅποια ἐμφανίζονται ἐπίστε ἐν τῷ οὐρανῷ φέροντα κόμην φωτοβόλον μακροτάτην πολλάκις καὶ πυρῆνα φωτεινότερον. Ἄλλοτε ἔθεωροῦντο προάγγελοι κακῶν οἱ κομήται.

Διάττοντες ἀστέρες. Διάττοντες ἀστέρες λέγονται τὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα σώματα, τὰ ὅποια φαίνονται κατὰ τὰς νύκτας (μάλιστα κατ' Αὐγούστον καὶ Νοέμβριον διασχίζοντα τὸν οὐρανὸν ὡς πυροτεχνήματα. Οὐρανοπειεῖς δὲ λίθοι (βολίδες) εἶναι τὰ ἐκ λίθων ἢ καὶ μετάλλων συντρίμματα οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὅποια πίπτουσιν ἐπὶ τῆς Γῆς θερμὰ ἢ διάπυρα προστριβόμενα ἰσχυρῶς ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας.

Γαλαξίας. Γαλαξίας λέγεται ἡ φωτεινὴ ἐκείνη ζώνη, ἣτις φαίνεται τὴν νύκτα περιβάλλουσα τὸν οὐρανόν. Εὐρέθη δέ, ὅτι ὁ Γαλαξίας εἶναι σύνολον (περίπου 20 ἑκατομμυρίων) ἀστέρων, ὡς καὶ πᾶσα φωτονεφέλη ἢ νεφέλωμα.

3. ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΟΣ

Ὅριζων. Ὅριζων λέγεται ἡ περίξ ἡμῶν γραμμὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν φαίνεται, ὅτι ὁ οὐρανὸς ἐγγίζει πρὸς τὴν Γῆν περιορίζων αὐτήν. Ὅσοι ὑψηλότεροι εἶναι ὁ τόπος, ἐκ τοῦ ὁποίου παρατηροῦμεν περίξ ἡμῶν, τόσοι μεγαλείτεροι εἶναι ὁ ὀρίζων.

Ἐν τῷ ὀρίζοντι διακρίνομεν τέσσαρα κύρια σημεῖα· τὴν ἀνατολήν⁹ ὀπθθεν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος· τὴν δύσειν, ὅπου δύει· τὸν βορρᾶν (ἢ ἄρκτον) ἀριστερᾶ ἡμῶν, ὅταν βλέπωμεν πρὸς ἀνατολάς· τὸν νότον (ἢ μεσημβρίαν) δεξιᾶ ἡμῶν. Παρίστανται δὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα σημεῖα διὰ τῶν γραμμῶν A, Δ, B, N.

Σημ. Ἡ χρονικὴ στιγμή τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ σκιά ράβδου κατακορύφου ἐπὶ ὀριζοντίου ἐδάφους εἶναι βραχυτάτη, καλεῖται ἀληθὴς μεσημβρία. Ἡ δὲ διέσθυνας τῆς σκιάς ταύτης δεικνύει κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τὸν βορρᾶν

Μεταξὺ τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος εὐρίσκονται καὶ τέσσαρα ἄλλα σημεῖα δευτερεύοντα· τὸ βορειοανατολικὸν (BA) μεταξὺ βορρᾶ καὶ ἀνατολῆς, τὸ βορειοδυτικὸν (BΔ) μεταξὺ βορρᾶ καὶ δύσεως, τὸ νοτιοδυτικὸν (NΔ) μεταξὺ νότου καὶ δύσεως, τὸ νοτιοανατολικὸν (NA) μεταξὺ νότου καὶ ἀνατολῆς.

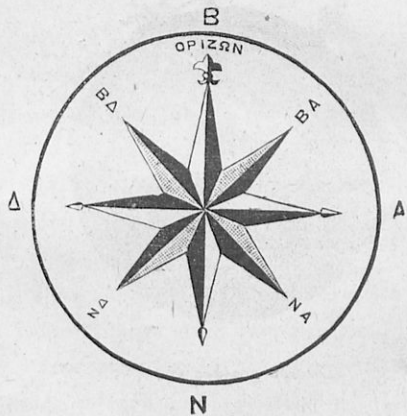
Ἐξ ἐκάστου δὲ τῶν σημείων τούτων πνέει καὶ ἴδιος ἄνεμος. Οἱ κυριώτεροι ἄνεμοι εἶναι οἱ πνέοντες ἐκ τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων καὶ καλοῦνται ἀνατολικὸς ἢ ἀπηνλιώτης, δυτικὸς ἢ ζέφυρος, βορρᾶς, νότος.

Ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων ὁ βορρᾶς εἶναι πρὸς τὰ ἄνω, ὁ νότος πρὸς τὰ κάτω, ἡ ἀνατολὴ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ παρατηρητοῦ καὶ ἡ δύσις πρὸς τὰ ἀριστερὰ αὐτοῦ.

Κύκλος. Κύκλος λέγεται ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ἐν σημείον ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπὸ πάντων τῶν σημείων τῆς γραμμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν περατοῦται. Τὸ μὲν σημεῖον λέγεται κέντρον, ἡ δὲ γραμμὴ περιφέρεια τοῦ κύκλου. Τόξον δὲ λέγεται πᾶν μέρος τῆς περιφέρειας.

Ἐὸ ὀρίζων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς περιφέρεια κύκλου. Ἡ περιφέρεια κύκλου διαιρεῖται εἰς 360 μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται μοῖραι (360⁰), ἐκάστη μοῖρα εἰς 60 πρῶτα λεπτά (60'), ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν εἰς 60 δευτέρα λεπτά (60'). Ὡστε μία μοῖρα ἔχει 3600 δευτερόλεπτα (3600'').

Σημ. Ἐὰν ψηφιοποιήθῃς αὐτὸς τὸν ἡμετέριον Ἐκπαιδευτικὸν Πολιτικὸν πίνακα

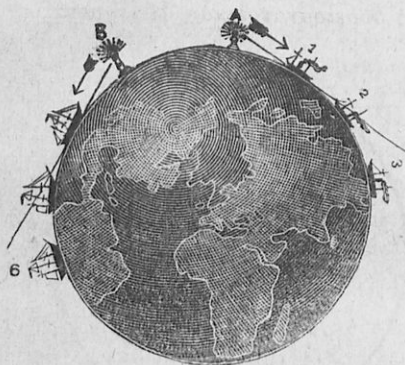

Σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

κος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ἄκρου προσδέσσωμεν κιμωλίαν καὶ περιφέρωμεν αὐτήν, ἔχοντες τὸ νῆμα πάντοτε τεταμένον ἐπὶ τοῦ πίνακος, γράφομεν τὴν περιφέρειαν κύκλου.

4. ΣΧΗΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Σφαῖρα. Σφαῖρα λέγεται τὸ σῶμα, τοῦ ὁποίου ἐν σημεῖον ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπὸ πάντων τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας, εἰς τὴν ὁποίαν περατοῦται. Ἡ Γῆ εἶναι στρογγύλη ὡς σφαῖρα. Πάντα σχεδὸν τὰ οὐράνια σῶματα ἔχουσι σχῆμα σφαιρικόν. Ταῦτα φαίνονται ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως ὡς δίσκοι· ἀλλὰ πᾶσα σφαῖρα φαίνεται μακρόθεν ὡς δίσκος, ἐξ οἴου δῆποτε μέρους καὶ ἐὰν βλέπωμεν αὐτήν.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς.

καθ' ὅσον δὲ πλησιάζει, βλέπομεν τὸ ἄνω μέρος τοῦ σκάφους καὶ τέλος ὅλον τὸ σκάφος. Τὸ ἀντίθετον δὲ φαινόμενον παρατηρεῖται, ὅταν τὸ πλοῖον ἀποπλέη.

Τὸ σημεῖον τὸ ἀπέχον ἴσον πάντων τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας σφαίρας λέγεται κέντρον αὐτῆς.

Ὅσῳκις σφαῖρά τις τέμνεται ὑπὸ ἐπιπέδου, ἡ τομὴ ἔχει σχῆμα κύκλου. Ὁ κύκλος οὗτος εἶναι τόσῳ μεγαλείτερος, ὅσῳ πλησιέστερος εἶναι πρὸς τὸ κέντρον τῆς σφαίρας· εἶναι δὲ μέγιστος ὅταν διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας.

Πᾶς δὲ μέγιστος κύκλος τῆς σφαίρας διαιρεῖ αὐτήν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἅτινα λέγονται ἡμισφαίρια.

Ἄξων τῆς σφαίρας λέγεται ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἢ διερχομένη διὰ

τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας καὶ διὰ δύο σημείων τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἄτινα λέγονται πόλοι.

Ἄξων τῆς Γῆς εἶναι ἡ νοητὴ εὐθεῖα γραμμὴ ἢ διευθυνομένη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ διερχομένη διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς· τὰ δὲ πέρατα τοῦ ἄξονος τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς εἶναι οἱ πόλοι αὐτῆς· τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν λέγεται βόρειος πόλος, τὸ δὲ πρὸς νότον νότιος πόλος. Ὁ ἄξων τῆς Γῆς ἔχει περίπου μῆκος 12700000 μέτρα.

Σημ. Καὶ ὁ οὐρανὸς νοεῖται ὡς σφαῖρα, ἧς βόρειος πόλος ὁ *πολικὸς ἀστήρ*.

5. ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

Περιστροφικὴ κίνησις τῆς Γῆς. Ἡ Γῆ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐν διαστήματι 24 ὥρων. Ἔνεκα δὲ τῆς περιστροφῆς ταύτης φαίνεται, ὅτι ὁ οὐρανὸς περιστρέφεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἐνῶ πραγματικῶς ἡ Γῆ περιστρέφεται ἀντιθέτως ἐκ Δ πρὸς Α. Οὕτω δὲ φωτίζεται καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ παράγεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ, ἧτοι τὸ νυχθήμερον (ἧτοι 24 ὥραι περίπου).

Περιφορικὴ κίνησις τῆς Γῆς. Ἡ Γῆ περιφέρεται περὶ τὸν ἥλιον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους (ἧτοι 365 ἡμερῶν περίπου). Ἔνεκα δὲ τῆς περιφορᾶς ταύτης παράγονται αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους· ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, χειμῶν.

Ἡ Γῆ ἀπέχει τοῦ ἥλιου περὶ τὰ 148 ἑκατομ. χιλιάμετρα. Ἡ Γῆ κινουμένη περὶ τὸν ἥλιον διαγράφει καμπύλην γραμμὴν, ἧτις λέγεται ἔλλειψις. Ἡ τροχιά δὲ αὕτη τῆς Γῆς λέγεται ἐκλειπτικὴ· διότι ἔστιν ἔρχηται ἐπ' αὐτὴν καὶ ἡ Σελήνη ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς περὶ τὴν Γῆν, γίνονται αἱ ἐκλείψεις σελήνης καὶ ἡλίου.

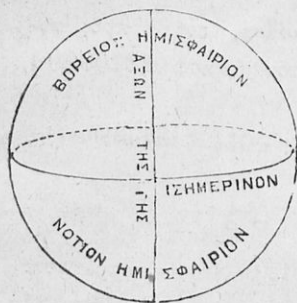
Ἡ ἐκλειπτικὴ λέγεται καὶ ζωδιακὸς κύκλος· διότι οἱ ἐπ' αὐτοῦ φαινόμενοι ἀστερισμοὶ ὀνομάζονται ζῳδία.

Σημ. Ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶναι κεκλιμένος (ὑπὸ 23 $\frac{1}{2}$ μοίρας) πρὸς τὴν ἐκλειπτικὴν.

6. ΚΥΚΛΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἰσημερινός. Ὁ μέγιστος κύκλος τῆς γῆνης σφαίρας, τῆς πε-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ριφερείας τοῦ ὁποίου πάντα τὰ σημεῖα ἀπέχουσιν ἴσον ἀφ' ἑκατέρου τῶν πόλων τῆς Γῆς, λέγεται Ἰσημερινός. Οὗτος διαιρεῖ τὴν Γῆν εἰς βόρειον καὶ νότιον ἡμισφαίριον, τὰ κείμενα πρὸς βορρᾶν καὶ νότον αὐτοῦ. Λέγεται δὲ Ἰσημερινός· διότι πάντες οἱ τόποι τῆς Γῆς, δι' ὧν διέρχεται, ἔχουσι καθ' ἅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα.

Ἄξων τῆς Γῆς.

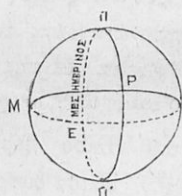
Ἰσημερινός.

Παράλληλοι κύκλοι τῆς Γῆς λέγονται οἱ πρὸς τὸν ἰσημερινὸν παράλληλοι κύκλοι· εἶναι δ' οὗτοι μικροὶ κύκλοι τῆς γῆϊνης σφαίρας.

Μεσημβρινοί. Οἱ κύκλοι τῆς γῆϊνης σφαίρας, οἵτινες διέρχονται διὰ τῶν δύο πόλων τῆς Γῆς καθέτως ἐπὶ τὸν Ἰσημερινὸν λέγονται *Μεσημβρινοί*. Καλοῦνται δὲ *Μεσημβρινοί*· διότι πάντες οἱ τόποι, δι' ὧν διέρχονται, ἔχουσι τὴν μὲν ἡμέραν συγχρόνως μεσημβριαν, τὴν δὲ νύκτα συγχρόνως μεσονύκτιον.

Παράλληλοι.

Μεσημβρινοί.

Ὡς πρῶτον δὲ *Μεσημβρινὸν* λαμβάνουσι τὸν διερχόμενον διὰ τῆς κήσου Φέρρου (μιας τῶν Καναρίων), ὅστις διαιρεῖ τὴν Γῆν εἰς τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον. (Ἄλλοι λαμβάνουσιν ὡς πρῶτον *Μεσημβρινὸν* τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ ἀστεροσκοπεῖου τῶν Παρισίων ἢ τὸν διὰ τοῦ ἐν Γρήνουϊτς τοῦ Λονδίνου).

Τροπικοὶ κύκλοι. Δύο παράλληλοι κύκλοι τῆς γῆϊνης σφαίρας κείμενοι ἑκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ ἀπέχοντες αὐτοῦ 23 1/2 μοίρας περίπου λέγονται *Τροπικοί*· διότι, ὅταν ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἐτησίᾳ αὐτοῦ φαινομένην κινήσει, διέλθῃ διὰ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ τροπικοῦ, ὁπότε τρέ-

πεται πάλιν πρὸς τὸν Ἰσημερινόν. Καλεῖται δὲ ὁ μὲν πρὸς Β Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, ὁ δὲ πρὸς Ν Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω. Διέρχεται δὲ ὁ ἥλιος διὰ μὲν τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου τῇ 9ῃ Ἰουνίου, διὰ δὲ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου· οὕτω δὲ ἔχομεν τὸ καλούμενον θερινὸν καὶ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον.

Πολικοὶ κύκλοι. Δύο παράλληλοι κύκλοι κείμενοι ἑκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ ἀπέχοντες αὐτοῦ ἀνὰ 66 $\frac{1}{2}$ περίπου μοίρας λέγονται πολικοί· ὁ μὲν περὶ τὸν βόρειον πόλον βόρειος πολικός, ὁ δὲ περὶ τὸν νότιον, νότιος πολικός.

7. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΛΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΗΚΟΣ

Γεωγραφικὸν πλάτος. Ἡ ἀπόστασις σημείου τινὸς τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ λέγεται γεωγραφικὸν πλάτος. Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος μετρεῖται εἰς μοίρας τοῦ τόξου τοῦ Μεσημβρινοῦ τοῦ περιεχομένου μεταξὺ σημείου τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκηται ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, τὸ πλάτος λέγεται βόρειον· ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῦ νοτίου, νότιον. Περιλαμβάνεται δὲ μεταξὺ 0⁰ καὶ 90⁰.

Γεωγραφικὸν μῆκος. Ἡ ἀπόστασις δὲ σημείου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου Μεσημβρινοῦ λέγεται γεωγραφικὸν μῆκος. Μετρεῖται δὲ τὸ γεωγραφικὸν μῆκος εἰς μοίρας τοῦ τόξου τοῦ παραλλήλου τοῦ περιεχομένου μεταξὺ σημείου τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ τοῦ πρώτου Μεσημβρινοῦ. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκηται ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου, τὸ μῆκος λέγεται ἀνατολικόν· ἐὰν δὲ ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ, δυτικόν. Περιλαμβάνεται δὲ μεταξὺ 0⁰ καὶ 180⁰.

Ἐὰν γινώσκωμεν ἀκριβῶς τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος τόπου τινὸς, εὐρίσκομεν τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἥτις εἶναι τὸ σημεῖον, ἔπου διασταυροῦνται ὁ παράλληλος καὶ ὁ Μεσημβρινὸς τοῦ τόπου.

Ἐν γεωγραφικῇ χάρτῃ αἱ μὲν μοῖραι τοῦ μήκους σημειοῦνται ἐν τῇ κάτω (νοτιά) καὶ τῇ ἄνω (βορεία) πλευρᾷ αὐτοῦ, αἱ δὲ τοῦ πλάτους ἐν τῇ ἀριστερᾷ (δυτικῇ) πλευρᾷ αὐτοῦ.

8. ΖΩΝΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς διαίρεται ὑπὸ τῶν τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων εἰς ἑπτὰ ζώνας· ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Διακεκαυμένη ζώνη. Ἡ διακεκαυμένη ζώνη ἐκτείνεται με-
ταξὺ τῶν δύο Τροπικῶν ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Ἴσημερινὸν (πλάτος
47⁰ περίπου). Ὁνομάσθη δὲ διακε-
καυμένη διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν
αὐτῇ μεγάλην θερμότητα. Ἐν πολ-
λοῖς ὅμως τόποις αὐτῆς ἡ θερμό-
της μετριάζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης,
τῶν ὀρέων, τῶν ἀνέμων, τῶν βρο-
χῶν, ἔτε ἡ Γῆ καλύπτεται ὑπὸ θα-
λερᾶς βλαστήσεως.

Αἱ ζῶναι τῆς Γῆς.

τίου πολικοῦ κύκλου (ἐκατέρας πλάτος 43⁰ περίπου). Ἐν ταῖς εὐκρά-
τοις ζώναις ἐπικρατεῖ οὔτε πολὺ ψῦχος οὔτε πολλή θερμότης.

Κατεψυγμένοι ζῶναι. Αἱ δύο κατεψυγμένοι ζῶναι ἐκτείνον-
ται ἢ μὲν βόρειος ἀπὸ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ βορείου
πόλου, ἢ δὲ νότιος ἀπὸ τοῦ νοτίου πολικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ νοτίου
πόλου (ἐκατέρας πλάτος 23 1/2 μοῖραι περίπου). Τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐ-
ταῖς ψῦχος εἶναι δριμύτατον καὶ αἱ περὶ τοὺς πόλους θάλασσαί παγω-
μένοιαι. Μόνον ἐπ' ὀλίγον χρόνον τοῦ θέρους αὐτῶν οἱ ἐν ταῖς ζώναις
ταύταις τόποι ἔχουσιν ὀλίγην θερμότητα καὶ οἱ πάγοι ἐν μέρει τήκον-
ται. Περὶ ἑκάτερον τῶν δύο πόλων ἡ ἡμέρα διαρκεῖ 6 περίπου μῆνας.

Ἐπὶ τοῦ Ἴσημερινοῦ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας
εἶναι, ὡς εἶδομεν (σελ. 8), ἴση πρὸς τὴν τῆς νυκτός, ὡς εἶναι τοιαύτη
καὶ πάντων τῶν ἄλλων τόπων (πλὴν τῶν πόλων) κατὰ τὴν 8ην Μαρ-
τίου καὶ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου.

Τοῦ μὲν ἔαρος ἡ διάρκεια εἶναι περίπου ἀπὸ τῆς 8ης Μαρτίου μέ-
χρι τῆς 9ης Ἰουνίου, τοῦ δὲ θέρους ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουνίου μέχρι τῆς
10ης Σεπτεμβρίου, τοῦ δὲ φθινοπώρου ἀπὸ τῆς 10ης Σεπτεμβρίου μέ-
χρι τῆς 9ης Δεκεμβρίου, τοῦ δὲ χειμῶνος ἀπὸ τῆς 9ης Δεκεμβρίου μέ-
χρι τῆς 8ης Μαρτίου.

9. Η ΣΕΛΗΝΗ

Ἡ **Σελήνη** εἶναι δορυφόρος τῆς Γῆς καὶ ἔχει ὡς αὐτὴ σχῆμα σφαιροειδὲς καὶ σκιερὸν, ἀλλὰ πολὺ μικρότερον αὐτῆς.

Ἡ Σελήνη ἀπέχει τῆς Γῆς περίπου 385 χιλιάδες χιλιόμετρα καὶ περιφέρεται περὶ αὐτὴν εἰς 29 $\frac{1}{2}$ περίπου ἡμέρας ἔχουσα πρὸς τὴν Γῆν πάντοτε ἐστραμμένον τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον.

Τὸ φῶς καὶ ἡ Σελήνη δέχεται παρὰ τοῦ Ἡλίου. Ὅταν μὲν ἔχη πρὸς τὴν Γῆν τὴν ἐσκιασμένην αὐτῆς ἐπιφάνειαν, λέγεται *νέα Σελήνη*. ὅταν δὲ φωτίζεται μόνον τὸ ἡμισυ τοῦ δίσκου αὐτῆς, λέγεται *πρῶτον τέταρτον*. ὅταν δὲ φωτίζεται τὸ ἕτερον ἡμισυ, λέγεται *τελευταῖον τέταρτον*. ὅταν δὲ φωτίζεται ὅλος ὁ δίσκος, λέγεται *πανσέληνος*. Αὗται δὲ εἶναι αἱ καλούμεναι φάσεις τῆς Σελήνης.

Κατὰ τὴν πανσέληνον, ὅτε ἡ Γῆ εὐρίσκεται μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης, δυνατόν νὰ συμβῇ ὀλικὴ ἢ μερικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης, ἐὰν εἰσέλθῃ αὐτὴ ἢ μέρος αὐτῆς εἰς τὴν σκιάν, ἣν ρίπτει ὀπισθεν αὐτῆς ἡ Γῆ φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἡλίου.

Κατὰ δὲ τὴν νέαν Σελήνην, ὅτε ἡ Σελήνη εὐρίσκεται μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἡλίου, δυνατόν νὰ συμβῇ ὀλικὴ ἢ μερικὴ ἔκλειψις τοῦ Ἡλίου, ἐὰν ἡ Σελήνη ἀποκρύψῃ τὸν Ἡλίον ἢ μέρος αὐτοῦ.

Σημ. Ὁ Ἡλιος ἡμῶν εἶναι, ὡς εἶδομεν (σελ. 3), ἀπλανὴς ἀστὴρ· ἔχει δὲ σχῆμα σφαιροειδὲς οὐχὶ σκιερὸν, ὡς ἡ Γῆ, ἀλλὰ ρευστὸν καὶ διάπυρον, τεράστιον τὸ μέγεθος, 1250 χιλ. γῆναια σφαῖρα· ἀποτελοῦσι τὸν ὄγκον αὐτοῦ. Ὁ Ἡλιος μετὰ τῶν Πλανητῶν φερομένων περὶ αὐτὸν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸ ἡμέτερον *ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα*.

10. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ

Τοπογραφία. Ἡ τοπογραφία εἶναι ἡ παράστασις τόπου τινὸς μεθ' ὄλων τῶν τοποθεσιῶν. Πᾶσα τοποθεσία παριστᾷ εἰκόνα τινὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν θέσιν, ἐξ ἧς γίνεται ἡ παρατήρησις. Ἐν δὲ τῇ εἰκόνι ταῦτα δὲν φαίνονται πάντοτε ἅπαντα τὰ μέρη· διότι ἡ ἀνωμαλία τοῦ ἐδάφους ἀποκρύπτει διάφορα σημεῖα. Ἰνα δὲ ἀναγνωρίζωμεν τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους καὶ ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ, ἀπεικονίζομεν τὰς τοποθεσίας εἰς μικροτέρας διαστάσεις. Ὁ λόγος δὲ μιᾶς ἐν τῷ σχήματι τούτῳ γραμμῆς πρὸς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν γραμμὴν ἐν τῷ σχήματι τῆς γῆνις ἐκ-

τάσεως λέγεται κλίμαξ. Εάν ο λόγος ούτος ήναι π. χ. 0,01, λέγομεν, ότι τὸ σχήμα τῆς γήινης ἐκτάσεως εἰς τὸ σχέδιον αὐτῆς ἐγένετο ὑπὸ κλίμακα ἐνὸς ἑκατοστοῦ, ἦτοι τὸ μήκος ἐνὸς μέτρου ἐχαρακτηρίσθη διὰ τοῦ ἐνὸς ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου. Ὅμοίως ἐπιφάνεια ἐνὸς τετραγωνικοῦ μέτρου ἐχαρακτηρίσθη διὰ τοῦ ἐνὸς δεκακισχιλιοστοῦ τοῦ τετραγ. μέτρου. Τὸ τετραγων. μέτρον γράφεται συμβολικῶς καὶ οὕτως $1 \square \mu$.

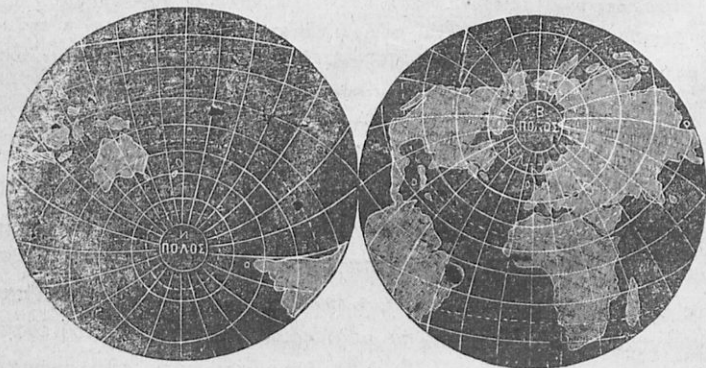
Χαρτογραφία. Ἡ χαρτογραφία εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῶν σφαιρικῶν γεωγραφικῶν μοιρῶν ἐπὶ ἐπιπέδου σχήματος. Ἡ ἀπεικόνισις μεγάλου μέρους τῆς Γῆς ἐπὶ χάρτου γίνεται συμφώνως πρὸς τὸ σφαιρικὸν τῆς Γῆς.

Σημ. Ἡ Γῆ εἶναι πεπλατυσμένη περὶ τοὺς πόλους αὐτῆς καὶ ἐξωγκωμένη περὶ τὸν Ἰσημερινόν. Τοῦτο δὲ προήλθεν ἕνεκα τῆς περιστροφῆς τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, εὐρισκομένης ἄλλοτε ἐν τετρηκίᾳ καταστάσει κατὰ τινα ὑπόθεσιν περὶ κοσμογονίας.

β') Η ΓΗ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΝ ΣΩΜΑ

11. ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἡ Γῆ, ὡς εἵπομεν ἀνωτέρω (σελ. 6), εἶναι σφαιροειδῆς καὶ ἐπομένως ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι κυρτή. Τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς καλύπτουσιν ὕδατα, τὸ δὲ ἕτερον $\frac{1}{4}$ εἶναι ξηρά.

Ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Ἠπειροὶ καὶ Ὀκεανοί.

Ἠπειροί. Ἡ ξηρὰ διαιρεῖται εἰς 5 μεγάλα τμήματα, ἅτινα λέγονται Ἠπειροί. Ταῦτα δὲ εἶναι: Ἐυρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Αὐστραλία. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐκ τῶν 5 Ἠπειρῶν αἱ μὲν 4 κείνται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον, ἡ δὲ Ἀμερικὴ εἰς τὸ δυτικόν. Ἐκ τῶν Ἠπειρῶν μεγίστη μὲν εἶναι ἡ Ἀσία, ἐλαχίστη δὲ ἡ Αὐστραλία.

Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία (αἵτινες συνέχονται) καὶ ἡ Ἀφρική καλοῦνται καὶ παλαιὸς κόσμος, ἡ δὲ Αὐστραλία καὶ ἡ Ἀμερικὴ καλοῦνται καὶ νέος κόσμος· διότι ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἵκεανοί. Τὰ ὕδατα δὲν διαιροῦνται ὡς ἡ ξηρὰ εἰς τμήματα, ἀλλ' εἶναι ἡνωμένα καὶ ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον, τὸ ὅποιον λέγεται Ἵκεανός. Οὗτος δὲ κατὰ τοὺς διαφοροὺς τόπους ἔχει καὶ διάφορα ὀνόματα, τὰ ἐξῆς: Βόρειος παγωμένος, Ἀτλαντικός, Νότιος παγωμένος, Ἰνδικός, Μέγας ἢ Εἰρηρικός ὠκεανός. Τὸ ἐμβαδὸν τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς εἶναι περὶ τὰ 510 ἑκατ. τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Νῆσοι. Πολλὰ ἄλλα τμήματα τῆς ξηρᾶς μικρότερα τῶν Ἠπειρῶν ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰ ὕδατα καὶ περιβρεχόμενα ὑπ' αὐτῶν λέγονται νῆσοι. Πολλὰ νῆσοι πλησίον ἀλλήλων λέγονται ἀρχιπέλαγος.

Χερσόνησοι. Μέρη τινὰ τῶν Ἠπειρῶν προχωροῦσιν εἰς τὰ ὕδατα καὶ περιβάλλονται ὑπ' αὐτῶν ἐκ τριῶν ἐν γένει μερῶν ταῦτα λέγονται χερσόνησοι.

Θάλασσαι. Μέρη μεγάλα τῶν ὠκεανῶν χωρίζοντα πολλάκις δύο Ἠπείρους λέγονται θάλασσαι.

12. ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς εἰς ἄλλα μὲν μέρη εἶναι ὀμαλή, εἰς ἄλλα δὲ ἀνώμαλος.

Πεδιάς εἶναι μέρος τῆς ξηρᾶς ὀμαλόν.

Λόφος εἶναι ὕψωμα γῆς ἐν πεδιάδι ἔχον ὕψος περὶ τὰ 200 μέτρα.

Βουνός εἶναι ὕψωμα γῆς ἔχον ὕψος μεγαλειότερον τῶν 200 μέτρων

Ὄρος εἶναι σειρὰ καὶ σύστημα πολλῶν βουνῶν. Τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὄρους λέγεται κορυφή, τὸ δὲ χαμηλότερον πρόποδες ἢ ὑπάρειαι. Τὸ μεταξὺ δὲ τῆς κορυφῆς καὶ τῶν ὑπωρειῶν πρᾶνές μέρος λέγεται κλιτύς, τὸ δὲ μὴ πρᾶνές κρημνώρεια.

Κοιλὰς λέγεται πεδιάς μεταξὺ δύο ὄρεων.

Ὄροπέδιον λέγεται πεδιάς ἐπὶ ὄρους.

Ἐρημος εἶναι πεδιάς ἀμμώδης, ἀνυδρος, ἄγονος καὶ ἀκατοίκη-

τος. Τόπος δὲ τῆς ἐρήμου ἔχων ὕδωρ καὶ γῆν γόνιμον λέγεται *ὄασις*.

Στέππν εἶναι πεδιάς ἀνυδρὸς, ἀκαλλιέργητος καὶ χόρτα ἢ θάμνους μόνον ἔχουσα.

Ἡφαίστειον εἶναι κωνοειδῆς λόφος ἢ ὄρος, τὸ ὁποῖον διὰ μιᾶς ἢ πολλῶν ὀπῶν ἐκπέμπει κατὰ καιροὺς καπνόν, φλόγας καὶ ἄλλας ὕλας ρευστάς καὶ στερεάς. Τινὰ τῶν ἠφαιστείων παύσαντα πρὸ πολ-
λοῦ νὰ ἐκπέμπωσιν ὕλας καλοῦνται *ἐσβεσμένα*, τὰ δὲ λοιπὰ *ἐνεργά*.

Ἀκρωτήριο εἶναι ἄκρα ξηρᾶς εἰσχωροῦσα βαθέως εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἄκρα αὕτη ἦναι ἐπίπεδος καὶ ὀμαλή, λέγε-
ται *γλῶσσα*. ἐὰν δὲ ἀποτόμως ἀνώμαλος καὶ πετρώδης λέγεται *βρά-
χος*. Βράχος ἐξέχων τῆς θαλάσσης λέγεται *σκόπελος*, ὁ δὲ καλυπτό-
μενος ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης *ὑφαλος*.

Παραλία λέγεται τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς τὸ βρεχόμενον ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ βρεχόμενον μέρος ἦναι ὀμαλόν, λέγεται *αἰγιαλός*. ἐὰν δὲ βραχυῶδες ἢ κρημνώδες *ἀκτὴ*.

Θίς λέγεται σωρὸς ἄμμου παρὰ τὴν παραλίαν.

Ἰσθμός λέγεται μέρος ξηρᾶς στενόν, ὕπερ ἐνώνει δύο ξηρᾶς καὶ χωρίζει δύο θαλάσσας. *Φάραγξ* ἢ *χαράδρα* λέγεται κοίλωμα μεταξὺ ἀποτόμων βράχων ἢ ὀρέων. ἐὰν δὲ ἔχη ὕδωρ καὶ δένδρα λέγεται *νάπη*.

13. ΥΔΑΤΑ ΞΗΡΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἐκτὸς τῶν ὑδάτων τῶν Ὠκεανῶν ἢ θαλασσῶν, ἅτινα εἶναι ἀλμυρά, ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὑδάτα σχεδὸν πάντα γλυκέα· οἷον αἱ *πηγαί*, οἱ *ρύακες*, οἱ *ποταμοί*, αἱ *λίμναι*, αἵτινες εἶναι ἐκτάσεις ὕδατος περιβαλλόμεναι ὑπὸ ξηρᾶς.

Πηγὴ λέγεται τὸ μέρος, ἐξ οὗ ἀνθρῶει ὕδωρ. Ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν σχηματίζονται οἱ *ρύακες*. Πολλοὶ δὲ *ρύακες* συρρέοντες σχηματίζουσι *ποτάμια* ἢ *ποταμούς* χυνομένους εἰς τὴν θάλασσαν (ἢ *λίμνας*). Μικρὸς δὲ *ποταμὸς* χυνομένος εἰς ἄλλον *ποταμόν* λέγεται *παραπόταμος* (ἐπίρρυτος). *Χεῖμφορος* εἶναι *ποταμὸς* σχηματιζόμενος μόνον ὑπὸ τῶν βροχῶν καὶ τῶν τηχομένων *χιόνων* καὶ *πάγων*, ὅστις εἶναι πάντοτε ὀρηκτικός.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ *ποταμοῦ* λέγεται *πηγή*, τὸ δὲ μέρος, ὅπου τὰ ὑδάτα χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τὴν *λίμνην* λέγεται *ἐκβολή*.

Τινές ποταμοὶ διασχίζονται πρὸ τῶν ἐκβολῶν εἰς δύο ἢ πλείονας βραχίονας καὶ σχηματίζουσι *Δέλτα*. Ἡ μεγάλη αὐλαξ, διὰ τῆς ὁποίας ῥεεὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, λέγεται *κοίτη*· αἱ δὲ ἐκατέρωθεν τῆς κοίτης ξηραὶ, *ὄχθαι*. Καὶ δεξιὰ μὲν λέγεται ἡ *ὄχθη* τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅταν βλέπωμεν πρὸς τὰς ἐκβολάς, ἀριστερὰ δὲ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά· ὅταν δὲ ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἦναι ἀνώμαλος ἢ κρημνώδης, τότε τὸ ὕδωρ αὐτοῦ κατακρημνίζεται ὀρμητικῶς καὶ σχηματίζεται *καταρράκτης*. Τὸ δὲ μέρος, ἔνθα ἐνοῦνται δύο ποταμοί, λέγεται *συμβολή*.

Πέλαγος λέγεται τμήμα θαλάσσης χωρίζον δύο ξηράς.

Κόλπος λέγεται ἡ βαθεῖα ἐγκοπή ἢ καθίζησις τῶν παραλίων, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσδύει ἡ θάλασσα.

Ὅρμος εἶναι μικρὸς κόλπος, ἐν ᾧ ὄρμοῦσι τὰ πλοῖα.

Λιμὴν εἶναι μικρὸς ὄρμος προφυλαττόμενος φυσικῶς ἢ τεχνητῶς κατὰ τῶν ἀνέμων, ἐν ᾧ ἀγκυροβολοῦσι τὰ πλοῖα.

Πορθμὸς λέγεται στενὸν μέρος θαλάσσης, ὅπερ ἐνώνει δύο θαλάσσας καὶ χωρίζει δύο ξηράς.

Διῶρυξ εἶναι τεχνητὴ αὐλαξ ἢ πορθμὸς ἐνώνουσα δύο θαλάσσας ἢ δύο ποταμοὺς ἢ θάλασσαν καὶ ποταμόν.

Παλίρροια λέγεται ἡ ὑψωσις καὶ ἡ ταπείνωσις, ἣν υφίσταται περιοδικῶς ἡ θάλασσα· καὶ ἡ μὲν ὑψωσις λέγεται *πλημμυρίς*, ἡ δὲ ταπείνωσις *ἄμπωσις*. Ὅταν ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης ἦναι ἀβαθῆς καὶ ἀμμώδης, ἡ δὲ ἄμμος μετακινῆται (ὅταν λήγη ἢ γαλήνη καὶ ἀρχηται ἡ τρικυμία ἢ ἡ παλίρροια) λέγεται *σύρις*.

14. ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Ἄτμῶσφαιρα. Ἡ Γῆ περιβάλλεται πανταχόθεν ὑπὸ ἀέρος ὅστις μετὰ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος τοῦ Ἡλίου χρησιμεύει διὰ τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. Ὁ ἀήρ σύγκειται ἐξ ἀζώτου, ὀξυγόνου, ἀτμῶν ὕδατος καὶ ἄλλων οὐσιῶν καὶ ἀποτελεῖ εἰς ὕψος περὶ τὰ 80 χιλ. μέτρα τὴν λεγομένην *ἀτμῶσφαιρα*. Οἱ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑδατῶδεις ἀτμοὶ διατελοῦσιν ἐν ἀερώδει καταστάσει, ἐφ' ὅσον ὁ περιβάλλων αὐτοὺς ἀήρ εἶναι θερμὸς· ὅταν ὅμως ὁ ἀήρ καταστῆ ψυχρὸς, οἱ ὑδατῶδεις ἀτμοὶ συμπυκνοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς *ὀμίχλην*, *νέφη*,

δροσον, βροχήν, χάλαζαν, χιόνα. Ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ συμβαίνουσι αἱ βροταί, ἀστραπαί, ἄνεμοι καὶ πάντα τὰ λεγόμενα μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

Κλίμα. Κλίμα λέγεται ὁ βαθμὸς τῆς θερμότητος ἢ τῆς ὑγρασίας τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Τὸ κλίμα τόπου τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, τῆς θέσεως (παραλίου, μεσογείου), τῆς διευθύνσεως καὶ ἐντάσεως τῶν ἀνέμων καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους (πεδινού, ὄρειου, ἐλώδους).

Κυρία πηγὴ τῆς θερμότητος καὶ πάσης ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς εἶναι ὁ ἥλιος, ὅστις διὰ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ θερμαίνει καὶ ζωογονεῖ τὴν Γῆν. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἔχουσι μὲν τὴν αὐτὴν θερμότητα, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς ἔρχονται ἄλλοτε καυστικώτεροι καὶ ἄλλοτε ἀσθενέστεροι. Καθ' ὅσον ἡ ἡμέρα γίνεται βαθμηδὸν μεγαλειτέρα τῆς νυκτός, αὐξάνεται καὶ ἡ θερμότης τόπου τινός· διότι ὁ ἥλιος μένει περισσότερον χρόνον ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου τὴν μὲν πρωΐαν εἶναι ἀσθενέστεροι, τὴν δὲ ἑσπέραν θερμαίνουσι ἀσθενέστερον ἢ τὴν μεσημβρίαν· διότι τὴν μὲν πρωΐαν καὶ ἑσπέραν ἔρχονται πλαγίως εἰς τὴν Γῆν, τὴν δὲ μεσημβρίαν καθέτως σχεδόν. Αἱ πλαγίως ἔρχόμενοι ἀκτῖνες διανύουσι μακρότερον δρόμον διὰ τῶν κατωτάτων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας, τὰ ὅποια εἶναι πυκνότερα καὶ ἀπορροφοῦσι διὰ τοῦτο μέγα μέρος τῆς θερμότητος, πρὶν φθάσῃ αὕτη πρὸς ἡμᾶς· αἱ δὲ κάθετοι διανύουσι πολὺ μικρότερον δρόμον καὶ ἐπομένως ἀποβάλλουσιν ὀλιγωτέραν θερμότητα.

Αἰτία κυρία τῶν ἀνέμων, ἦτοι τῶν κινήσεων τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, εἶναι ἡ θερμότης, ἣτις διαταράσσει τὴν ἰσορροπίαν αὐτοῦ καθιστῶσα αὐτὸν ἀραιότερον (ἐλαφρότερον) ἢ πυκνότερον (ψυχρότερον, βαρύτερον). Οὕτω δὲ παράγονται ἀκατάπαυστα ρεύματα ἀέρος ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς Πόλους καὶ ἐκ τῶν Πόλων πρὸς τὸν Ἰσημερινόν.

15. ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Φυσικὰ προϊόντα λέγονται, ὅσα παράγει ἢ τρέφει ἡ γῆ. Ταῦτα δὲ διακρίνονται εἰς δύο, ὄργανικὰ καὶ ἀνόργανα. Ὄργανικὰ καλοῦνται, ὅσα ἔχουσιν ὄργανα, δι' ὧν τρέφονται, αὐξάνονται, πολλαπλασιάζονται, κινουῦνται καὶ θνήσκουσιν· ἀνόργανα δὲ, ὅσα στεροῦνται ὀργάνων.

Τὰ ὀργανικὰ ὑποδιαίρουσται εἰς δύο, ζῶα καὶ φυτά. Ζῶα λέγονται τὰ ὄντα τὰ μεταβαίοντα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εἴτε ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἴτε ἐντὸς τοῦ ὕδατος· φυτὰ δέ, ὅσα φύονται ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἢ ἐντὸς τῶν ὑδάτων. Ἐκ τῶν ζώων, ὅσα μὲν ζῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν λέγονται χερσαῖα, ὅσα δὲ εἰς τὰ ὕδατα, ὑδροβία· ἀμφίβια δὲ ὅσα ζῶσι καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὰ ὕδατα. Ὅσα ζῶα ἐξημερώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου λέγονται κατοικίδια.

Τὰ ἀνόργανα εἶναι ἄψυχα ρευστὰ ἢ στερεά. Ὀρυκτὰ δὲ εἶναι ὅσα ἐξορύσσονται ἐκ τῆς γῆς

Πλὴν τῶν φυσικῶν προϊόντων εἶναι καὶ τὰ τεχνητὰ προϊόντα, τὰ ὅποια παράγονται ἐκ τῶν φυσικῶν ὑπὸ τῆς βιομηχανίας ἐν γένει καὶ κυκλοφοροῦσι διὰ τοῦ ἐμπορίου.

Πάντα τὰ εἶδη τῶν φυτῶν τόπου τινὸς ἀποτελοῦσι τὴν χλωρίδα αὐτοῦ, ἥτις εἶναι διάφορος εἰς διαφόρα κλίματα καὶ εἶναι δένδρα, θάμνοι, χλόη. Πολλὰ δὲ καὶ πυκνὰ δένδρα εἰς μεγάλην ἔκτασιν λέγονται δάσος. Μεγάλα δὲ δάση καὶ μάλιστα ὑψηλῶν δένδρων λέγονται ὄρουμοί.

γ') Η ΓΗ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΗΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

16. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΦΥΛΑΙ

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὰ τελειότερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν εἶναι περὶ τὰ 1550 ἑκατομμύρια. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα. Ἀναλόγως δὲ τοῦ χρώματος, δέρματος, κατασκευῆς τοῦ κρανίου, τῆς φύσεως τῆς κόμης ὄντανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς 5 κυρίας φυλάς, αἵτινες εἶναι αἱ ἑξῆς· *Καυκασία ἢ Λευκή, Μογγολικὴ ἢ Κιτρίνη, Μαλαϊκὴ, Αἰθιοπικὴ, Ἀμερικανικὴ.*

17. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οἱ ἄνθρωποι λαλοῦσι περὶ τὰς 800 κυρίας γλώσσας. Οἱ Ἕλληνες λαλοῦμεν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ ἄνθρωποι διαίρουσται εἰς δύο μεγάλας τάξεις, εἰς *μονοθεϊστὰς* καὶ *πολυθεϊστὰς*. *Μονοθεῖσται* λέγονται, ὅσοι λατρεύουσιν ἓνα μόνον Θεόν, ὡς οἱ *Χριστιανοί*. *Πολυθεῖσται* δέ, ὅσοι λατρεύουσι πολλοὺς Θεούς, ὡς οἱ *εἰδωλολάτραι*.

Οἱ Χριστιανοὶ (500 ἑκατομ.) ὑποδιαιροῦνται εἰς Ὀρθοδόξοι
Καθολικοὺς, Διαμαρτυρομένους. Οἱ Ἑλληγες εἴμεθα Ὀρθόδο-
πάντες σχεδόν.

18. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΑ

Κατὰ τὴν διαίταν οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς θηρευτὰς καὶ
ἀλιεῖς, εἰς νομάδας στερουμένους σταθερᾶς κατοικίας, εἰς πεπολι-
τισμένους ἔχοντας σταθερὰν ἐν γένει κατοικίαν καὶ ἀσχολουμένους πρὸς
τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὰς τέχνας, τὰς ἐπισ-
τήμας· εἰ δὲ μή, εἶναι βάρβαροι.

Οἱ πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι πράττουσι πάντοτε τὸ καλὸν καὶ
δίκαιον· διὰ δὲ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐφευρέσεων ἀναπτύσσουν
τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν, τελειοποιῦντες τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰ διάφορα
εἶδη τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς τέχνας καὶ
τὰς ἐπιστήμας.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληγες, οἱ πρόγονοι ἡμῶν, εἶχον τὸν τελειότερον
πολιτισμὸν, ὃν πάντες σχεδόν οἱ λαοὶ εἶχον καὶ ἔχουσιν ὡς ὑπὸ
δειγμα.

19. ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗ

Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔχοντες τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ γλῶσσαν,
αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, πολλάκις δὲ καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν ἀπο-
λοῦσιν ἔθνος, ὡς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατοικεῖ ἔθνος ἢ πολλὰ ἔθνη ἔχοντα τὸ
αὐτοῦ νόμου καὶ τὴν αὐτὴν κυβέρνησιν, λέγεται κράτος. Δύναται
δὲ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐνός ἔθνους νὰ κατοικῶσιν εἰς ἓν ἢ πολλὰ κρά-
τῶς τὸ Ἑλληνικόν, εἰς πολλὰς πόλεις, κωμοπόλεις, χωρία. Ἐκαστὸν
κράτος, ὅπως εὐκόλως διοικεῖται, διαιρεῖται εἰς νομοὺς, ἕκαστος νομὸς
εἰς ἐπαρχίας, ἕκαστη ἐπαρχία εἰς δήμους.

Πολίτευμα δὲ λέγεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν κυβερνᾶται ἓν κράτος
ἢ βασιλείον· τὰ πολιτεύματα εἶναι κυρίως τριῶν εἰδῶν.

1) *Μοναρχία ἀπόλυτος*, ἔταν ἡ νομοθετικὴ καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ
ἐξουσία ἦναι εἰς χεῖρας ἐνός καὶ μόνου, τοῦ *Μονάρχου* (Αὐτοκρά-
τορος).

2) *Μοναρχία συνταγματικὴ*, ἔταν ὁ μονάρχης (βασιλεὺς) ἀρχὴ
κατὰ τοὺς νόμους ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων (Βουλῆ, Γερουσία)
ψηφισσομένους καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐπικυρουμένους.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

3) *Δημοκρατία*, ἔταν ὁ ἀνώτατος ἄρχων (πρόεδρος) ἐκλέγεται δι' ὠρισμένην τινὰ χρονικὴν περίοδον.

Πρωτεύουσα, (κράτους, νομοῦ, δήμου), λέγεται ἡ πόλις, ἐν ἣ ἔδρευει ὁ Μονάρχης (Αὐτοκράτωρ, Βασιλεὺς, Πρόεδρος), ὁ νομάρχης ὁ δήμαρχος.

ΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

α') Η ΕΥΡΩΠΗ

(18 ἑκατ. □ χιλ. 400 ἑκατ. κάτ.)

20. ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἡ Εὐρώπη ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ἑλλησπόντου, Προποντίδος, Εὐξείνου πόντου καὶ τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

21. ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι τῆς Καυκασίας φυλῆς· τὰ δὲ πρωτεύοντα κράτη εἶναι τὰ Ἑλληνολατινικά, Τευτονικά καὶ Σλαυονικά.

Τὰ Ἑλληνολατινικά κράτη εἶναι· τὰ βασίλεια τῆς Ἑλλάδος, Ἰταλίας, Βελγίου, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας καὶ αἱ Δημοκρατίαι Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας (πάσης σχεδὸν) καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία (οἱ πλείστοι Ἕλληνες).

Τὰ Τευτονικά κράτη εἶναι· τὰ βασίλεια Ἀγγλίας, Νορβηγίας, Σουηδίας, Δανίας, Ὀλλανδίας (Κάτω χῶραι) καὶ ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Γερμανίας.

Τὰ Σλαυονικά κράτη εἶναι· αἱ Αὐτοκρατορίαι Αὔστρουγγαρίας (πάσης σχεδὸν) καὶ Ρωσσίας (πάσης σχεδὸν), τὰ βασίλεια Ρουμανίας (πολλοὶ ἀπόγονοι Ρωμαίων), Σερβίας (τινὲς ἀπόγονοι Ἰλλυριῶν) καὶ Βουλγαρίας καὶ τὸ Μαυροβούνιον (τινὲς ἀπόγονοι Ἰλλυριῶν).

Σημ. Ἐν Ρουμανίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ ἴδια ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ κατοικοῦσι πλείστοι Ἕλληνες, ὧν τινες ἀνάνδρως καὶ ἀγενῶς ἀπέβαλον αἰσχρῶς καὶ ἀπυνειδῆτως τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν. Τῆς δὲ *Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας* ἅπας σχεδὸν ὁ

πληθυσμός είναι Ἕλληνες ἀναμένοντες τὴν ἐλευθερίαν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ δὲ διατήρησις καὶ ἀποκατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας εἶναι ὑπερτάτη φροντίς πάντων τῶν Ἑλλήνων.

22. Αἱ Ἑλληνικαὶ Χῶραι

Αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι κεῖνται ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησις πρὸς Ν τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Αἴμου μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων.

Αἱ Μεγάλαι νῆσοι Κρήτη καὶ Κύπρος.

3) Ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων.

Αἱ χῶραι αὗται ἦσαν ἄλλοτε πᾶσαι ἐλεύθεραι καὶ ἀπετέλουσαν ἐν μέγᾳ Ἑλληνικὸν κράτος ἔχον πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἐν τῶν ἀρχαιοτάτων ἔθνων, ὡς καὶ οἱ Ἀλβανοί, τῶν ὁποίων εἴμεθα ἀδελφοὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς. Οἱ δὲ Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Τοῦρκοι ἦλθον ἔξωθεν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑλέστη πολλὰς καταστροφὰς ὑπὸ τῶν ξένων τούτων λαῶν, οἵτινες ἐπεχείρησαν νὰ κατακτήσωσι τὴν ὠραίαν καὶ εἰδοξὸν ἡμῶν πατρίδα. Ἀνεκδιήγητα εἶναι τὰ φοβερὰ μαρτύρια τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τὰ ὁποῖα ἀδιακόπως ἔφερον εἰς τὸν τοῦν αὐτοῦ τὴν παλαιὰν δόξαν καὶ εὐτυχίαν· μέχρις οὗτου κατὰ τὴν μεγάλην καὶ εἰδοξὸν ἐπιπάστασιν τοῦ 1821 διὰ ἡρωϊκωτάτων κατορθωμάτων κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἠδυνήθη νὰ ἐλευθερώσῃ τῇ βοηθείᾳ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων (ἰδίᾳ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσσίας) τῆς Εὐρώπης μικρὸν μόνον μέρος τῆς μεγάλης αὐτοῦ πατρίδος, τὸ σημερινὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔφθασεν εἰς ὑψιστον βαθμὸν δόξης, ἰσχύος καὶ πολιτισμοῦ· διὰ δὲ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐνωθὲν εἰς ἓν κράτος ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν ἐρήμων τῆς Ἀρκτικῆς.

Κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους ἤκμασεν ἐπὶ 1000 καὶ πλέον ἔτη ἡ Ἑλληνικὴ ἢ Βυζαντιακὴ Αὐτοκρατορία, ἧς πρωτεύουσα τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ καὶ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἦτο ἡ **Κωνσταντινούπολις** ἣν δὲ αὕτη εἶναι πρωτεύουσα τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἀποτελεῖται περίπου ἐκ 10 ἑκατομμυρίων

Ἑλλήνων, ἐν ᾧ οἱ ἐλεύθεροι κάτοικοι τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀνέροχονται σήμερον εἰς 2 1/2 ἑκατ. περίπου.

Ὅστε οἱ Ἕλλητες ἔχομεν μεγάλην πατρίδα καὶ μεγάλους καὶ ἐνδόξους προγόνους. Ἀπαντες δὲ ἔχομεν ἱερὸν καθῆκον νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς ὠραίας καὶ κλεινῆς ἡμῶν πατρίδος φρονιτίζοιτες καὶ περὶ τῆς ταχείας ἐλευθερώσεως τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ. Οὕτω καθιστάμεθα γνήσια τέκνα τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων ἐκείνων προγόνων.

ΕΛΛΑΣ

(65.000 □ χιλ., 2.632.000 κάτ.).

23. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Ἡ Ἑλλάς κεῖται πρὸς τὸ Ν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β ὑπὸ τῆς δούλης Ἑλλάδος κατεχομένης ἔτι ἀτυχῶς ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἡ χώρα αὕτη, ἣς ἀποτελεῖ σήμερον τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἄλλοτε ἡ πρώτη χώρα ὅλου τοῦ κόσμου· ἐξ αὐτῆς διεδόθη ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης εἰς ὅλον τὸν νῦν πεπολιτισμένον κόσμον· ἔχει δὲ πλεῖστα φυσικὰ πλεονεκτήματα, κεῖται ὑπὸ τὸν λαμπρότατον οὐρανὸν καὶ ἔχει ἔδαφος ποικίλον. Αἱ ἄκται εἶναι ποικίλαι καὶ θελκτικαί· διότι ἡ περιβάλλουσα θάλασσα ἐκ τριῶν μερῶν σχηματίζει πολλὰς νήσους, χερσονήσους, κόλπους. Τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ἀνώμαλον καὶ ὄρειόν. Οὕτω δὲ ἡ συγκοινωνία καθίσταται εὐκολωτέρα μὲν κατὰ θάλασσαν, δυσκολωτέρα δὲ κατὰ ξηράν.

Τὸ δὲ ἔργον τοῦ νῦν μικροῦ ἡμῶν Βασιλείου εἶναι μέγα καὶ διπλόν· 1) ἡ ἐξάπλωσις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς ἐξημερώσεως καὶ τῆς ἐμπεδώσεως τῆς εὐνομίας, τοῦ γνησίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, 2) ἡ ἐλευθέρωσις τῶν δούλων Ἑλλήνων καὶ ἡ ἔνωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς ἓν μέγα Ἑλληνικὸν κράτος.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι εἶναι Ἕλληνες καταγόμενοι ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου λαοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅτις παρήγαγε τόσους σοφοὺς καὶ τόσους ἥρωας. Ἐπὶ πολλὰ δὲ εἶη βυθισθέντας εἰς ἀσημότητα καὶ εἰς δουλείαν ἀνέστησεν ἡ ὑπέροχος γενεὰ τοῦ 1821· ἀλλ' ὁμως δὲν ἠλευθερώθη ὅλη ἡ Ἑλλάς· εἰ μὴ τὸ νότιον μόνον αὐτῆς μέρος.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος φυσικῶς διαιρεῖται εἰς τὴν συνεχῆ (στερεάν) Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους. Πολιτικῶς δὲ νῦν διαιρεῖται εἰς 76 νομοὺς, οἵτινες διοικοῦνται ὑπὸ νομαρχῶν καὶ ὑποδιαιροῦνται εἰς 68 ἐπαρχίας· αἱ δὲ ἐπαρχίαι διαιροῦνται εἰς 445 δήμους, οἵτινες διοικοῦνται ὑπὸ τῶν δημάρχων ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἔτος. Τὰ δὲ χωρία τῶν δήμων, ἐν οἷς δὲν ἐδρεύει ὁ δήμαρχος, διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ παρέδρου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Οἱ δὲ νομάρχαι διορίζονται ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε κυβερνήσεως διὰ Βασιλικοῦ διατάγματος.

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι *Συνταγματικὴ μοναρχία*. Βασιλεὺς δὲ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1863 εἶναι Γεώργιος ὁ Α'.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὑγιεινὸν καὶ εὐκρατον γενικῶς. Εἶναι δὲ καὶ ποικίλον ἕνεκα τῶν πολλῶν καταφύτων ὀρέων καὶ πεδιάδων, ἕνεκα τῶν πολλῶν κόλπων. Καὶ πρὸς μὲν τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους εἶναι ἥπιον, εὐκραές καὶ θερμόν· πρὸς δὲ τὰ μεσογειότερα καὶ τὰς ὑψηλὰς πεδιάδας ὄροσερόν, πρὸς δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ψυχρόν. Ἐν Ἑλλάδι βρέχει ἰδίᾳ κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ ἔαρος, ὀλίγον δὲ τὸ θέρος. Κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα πίπτει ἐπὶ τῶν ὀρέων ἄφθονος χιών, ἣτις ἐνίοτε φθάνει μέχρι τῶν πεδιάδων καὶ τῶν παραλίων. Ἡ χιών τηκομένη κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος σχηματίζει μετὰ τῶν βροχῶν πολλὰς πηγὰς καὶ χειμάρρους, οἵτινες καταρρέοντες πρὸς τὰ πεδινὰ μέρη ποτίζουσιν αὐτὰ καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς ποταμοὺς ἢ εἰς λίμνας ἢ εἰς θαλάσσας. Ἐνίοτε δὲ πνέουσι καὶ σφοδροὶ ἄνεμοι μετὰ καταιγίδων καὶ τρι-

κυμιῶν οὐχὶ ὅμως τόσων καταστρεπτικῶν ὡς εἰς ἄλλα μέρη.

Ἡ μεγάλη δὲ αὕτη ποικιλία τοῦ κλίματος μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν υγίειαν, τὸ φίλεργον, τὸ φιλελεύθερον καὶ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων.

Θρησκεία καὶ παιδεία. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανική. Πλὴν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσι καὶ περὶ τὰς 20 χιλ. Καθολικοί (ἐν Ἀθήναις, Σύρῳ, Τήνῳ, Νάξῳ, Θήρᾳ, Πάτραις) καὶ τινες Μωαμεθανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι.

Ἡ δὲ παιδεία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη. Ἐκπαιδευτήρια εἶναι τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Πολυτεχνεῖον, αἱ στρατ. Σχολαί, ἡ ναυτ. Σχολή, αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ἐπαγγελματικαὶ Σχολαί, διδασκαλεῖον (Μαράσλειον), Ὑποδιδασκαλεῖα, Γυμνάσια, πολλὰ ἐλληνικὰ καὶ δημοτικὰ Σχολεῖα. Προσέτι δὲ καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

ΣΥΝΕΧΗΣ ΕΛΛΑΣ

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ, ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΗΠΕΙΡΟΣ

(33000 □ χιλ. 1.193.000 κάτ.).

α') ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

Στερεὰ Ἑλλάς εἶναι τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον κεῖται μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου πρὸς βορρᾶν καὶ τῆς Πελοποννήσου πρὸς νότον. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, δι' ἧς ἐνοῦνται οἱ δύο οὗτοι κόλποι.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χώρα ὀρεινή, διότι διακλαδοῦνται ἐν αὐτῇ πολλὰ ὄρη, ὧν τὰ πλεῖστα ὠρεῖα καὶ κατάφυτα ἐκ δένδρων ἀγρίων καὶ ὀπωροφόρων. Ἐχει δὲ καὶ πολλὰς πεδιάδας, τινὰς εὐφόρους καὶ καταφύτους, καὶ κοιλάδας τερπνὰς καὶ εὐφόρους διαρρεομένας ὑπὸ μικρῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν. Αἱ δὲ ἀκταὶ αὐτῆς εἶναι ποικίλαι ἀπολήγουσαι ποῦ μὲν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποτόμως, ποῦ δὲ εἶναι κατάφυτοι καὶ μαγευτικαὶ ἔχουσαι μικροὺς καὶ μεγάλους κόλπους ἀσφα-

†

λείς. Ἡ δὲ ποικιλία αὕτη συντελεῖ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων ἐν γένει μεγάλως.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς Ἐνατολικὴν καὶ Δυτικὴν καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς 3 νομῶν 1) Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, 2) Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος (ἀποτελοῦντων τὴν Ἐνατολικὴν Ἑλλάδα), καὶ 3) Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας (ἀποτελοῦντος τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα).

24. ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

(6310 □ χιλ. 407.000 κάτ.).

Θέσις. Ὁ Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας κατέχει τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κείμενος μεταξὺ τοῦ Κορινθιακοῦ, Σαρωνικοῦ, Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, τῶν νήσων Σαλαμῖνος, Αἰγίνης, Ἀγκιστερίου καὶ τῆς Βοιωτίας.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου ἐν μὲν τῇ Ἀττικῇ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ λεπτόγειον· ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ μᾶλλον πεδινόν καὶ εὐφορον ὡς ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ὑδάτων.

Ὅρη. Τὸ Λαύρειον, ὅπερ προεκτείνεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ σχηματίζει ἀκρωτήριον τὸ Σούνιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου σφίζονται σύλοι ἀρχαίου ναοῦ. Τὸ Λαύρειον εἶναι ἱκανῶς ὑψηλόν, δασῶδες ἐκ πευκῶν καὶ ἔχει μεταλλεῖα μολύβδου ἰδίως.

Ὁ Ὑμηττός, ἐφ' οὗ φύονται εὐώδη θυμάρια ἐκ τῶν ἀνθέων τῶν ὁποίων συλλέγουσι μέλισσαι εὐῶδες καὶ περίφημον μέλι.

Τὸ Πεντελικόν, κατὰ τὸ πλεῖστον δασῶδες, ὀνομαστὸν διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρα.

Ἡ Πάρνης, χωρίζουσα τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας καὶ καλυπτομένη ὑπὸ ἐκτεταμένων δασῶν ἐξ ἐλατῶν καὶ πευκῶν πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας αὐτῆς κεῖται ἡ βασιλικὴ ἔπαυλις Δεκέλεια (Τατόϊ).

Τὸ Αἰγάλεων, πρὸς Δ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἔστησε τὸν θρόνον αὐτοῦ ὁ Εἰρξῆς, ἵνα βλέπῃ τὴν ἔκβασιν τῆς ἐν Σαλαμῖνι

ναυμαχίας (480 π. Χ.) και αἱ *Σκειρωνίδες πέτραι*, ἀφ' ὧν ὁ ληστήης Σκειρων ἐκρήμνιζε τοὺς διαβάτας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ὁ *Κιθαιρῶν*, ὄρος ἀπότομον και δασῶδες, χωρίζει τὴν Ἀττικὴν και Μεγαρίδα ἀπὸ τῆς Βοιωτίας.

Ὁ *Ἐλικῶν* (τὸ ὄρος τῶν Μουσῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) πρὸς Δ. ἢ *Κίρφισ* και ὁ *Παρνασσός* (τὸ ὄρος τοῦ Ἀπόλλωνος και τῶν Μουσῶν), τοῦ ὁποίου αἱ διακλαδώσεις φθάνουσι μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Κηφισσοῦ ποταμοῦ τῆς Βοιωτίας. Τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι γυμνά ἔνεκα τοῦ ψύχους τῶν χιόνων, τὰ δὲ χαμηλότερα μέρη αὐτοῦ εἶναι δασῶδη, ἔνθα βέσκουσι ποίμνια αἰγῶν και προβάτων, ὧν τὸ γάλα παράγει ἐξαιρετον τυρῶν και βούτυρον. Ὁ Παρνασσός εἶναι ὀνομαστός και διὰ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὴν Κασταλιὰν πηγὴν, τὸ Κωρύκειον ἄντρον ἢ σπήλαιον, ὅπερ ἔχει ἀρκετὸν βάθος, διαιρούμενον εἰς μεγάλας αἰθούσας· τοῦτο δὲ λέγεται σήμερον σπήλαιον τοῦ Ὀδυσσεῆος Ἀνδρουτσοῦ, διότι οὗτος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 διεφύλαξεν ἐν αὐτῷ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ και ἄλλους Ἑλληνας. Πρὸς Α εἶναι τὰ ὄρη *Πιῶν*, Ὑπατον, Μεσσίαιον.

Πεδιάδες. Ἡ τῶν Ἀθηνῶν κατάφυτος ὑπὸ ἐλαιῶν και ἀμπέλων, ἐξ ὧν παράγεται ἐξαιρετος ρητινιτῆς οἶνος.

Ἡ τῆς Ἐλευσῖνος (Θριάσιον πεδῖον) λεπτή και παράγουσα οἶνον, ἔλαιον, δημητριακοὺς καρπούς. Ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ ἡ θεὰ Δημήτηρ ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καρπῶν.

Ἡ τῶν Μεγάρων παράγουσα οἶνον και ἔλαιον.

Ἡ τοῦ Μαραθῶνος ὀνομαστή διὰ τὴν ἔνδοξον νίκην τῶν Ἀθηναίων και Πλαταιέων κατὰ τῶν Περσῶν (490 π. Χ.). Σφύεται δὲ ἀκόμη ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ ὁ τύμβος (σωρὸς) καλύπτων τὰ ὀσῆα τῶν Μαραθωνομάχων.

Ἡ τῆς Λεβαδείας και τῶν Θηβῶν παράγουσαι βάμβακα, ἴππον, ἀραβόσιτον, σησάμιον, οἶνον, πέπονας.

Ποταμοί. Ὁ Κηφισσὸς πηγάζει ἐκ τῆς Πάρνηθος ῥέει.

διὰ τῆς Ἀττικῆς· καὶ τὸ μὲν θέρος ποτίζει τοὺς κήπους, τὸν δὲ χειμῶνα ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

Ὁ Ἰλισσὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ ρέει καὶ οὗτος διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀττικῆς καὶ πρὶν χυθῆ εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ἐκβάλλει εἰς τὸν Κηφισόν. Ὁ Ἰλισσὸς ἔχει νῦν ὕδωρ μόνον κατὰ τὰς μεγάλας βροχάς.

Ὁ Ἀσωπὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ποτίζει τὴν πεδιάδα τῶν Θηβῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Ὁ Κηφισὸς (τῆς Βοιωτίας) πηγάζων ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ ποτίζει τὴν πεδιάδα τῆς Λεβαθείας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Κωπαῖδα λίμνην.

Λίμναι. Ἡ Κωπαῖς ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη ἀπεξηράνθη ἤδη κατὰ τὰ $\frac{1}{3}$ διὰ διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων εἰς τὰς παρακειμένας λίμνας Ὑλίκην καὶ Τροφίαν καὶ ἐκείθεν εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον· οὕτω δὲ ἀπετέλεσεν ἀγροὺς ἐκτεταμένους (240,000 στρεμμάτων) εὐφορωτάτους.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς ἡ ἑπαρχίας Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λεβαθείας.

1) **Ἐπαρχία Ἀττικῆς.** Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς περιλαμβάνει τὴν κυρίως Χερσονήσον Ἀττικῆς.

Αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν πόλιν τὰς Ἀθήνας (168,000 κατ.), αἵτινες εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασιλείου καὶ κεῖνται κυρίως μεταξὺ τῶν χειμάρρων Κηφισοῦ καὶ Ἰλισσοῦ καὶ τῶν λόφων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ. Ἡ θέσις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ὠραιότατη ἔχουσα περίξ τὸν Ὑμηττόν, Πεντελικόν, Πάρνηθα καὶ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Εἶναι δὲ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους ἀπὸ τοῦ 1834, ὅτε εἶχε μόνον 10,000 κατ. Νῦν δὲ ἔχει ἀναπτυχθῆ καταπληκτικῶς ἔχουσα ρυθμὸν κανονικόν, πλατείας εὐρείας (τοῦ Συντάγματος, Ὀμονοίας, Ζαπτείου κλπ.), μεγάλα λαμπρὰ οἰκοδομήματα, (Ἀνάκτορα, Βουλευτήριον, Πανεπιστήμιον, Σιναιάν Ἀκαδημίαν, Βαλλιάνειον βιβλιοθήκην, Ἀρσάκειον, Μεισόβιον, Πολυτεχνεῖον, Ἐθνικὸν Μουσεῖον, Σχολεῖον Εὐελπίδων, Ἀβερῳφειον, Ζάππειον, Ἀσιερο-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σκοπεῖον, θέατρα, ναούς, νοσοκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, βοτανικὸν κήπον, σκοπευτήριον Μπελένειον, ζωολογικὸν κήπον κλπ.

Πάλαι δὲ αἱ Ἀθῆναι εἶχον τὰ λαμπρότατα καὶ περικλεέστατα οἰκοδομήματα, ὧν πολλὰ σφύζονται σήμερον κατεστραμμένα. Εἶναι δὲ ταῦτα ἐν μὲν τῇ Ἀκροπόλει τὰ Προπύλαια, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ τὸ λαμπρότερον πάντων ὁ Παρθενών· ἐν δὲ τῇ πόλει τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀναικράτους, ὁ ὄρος (Πύλη) τοῦ Ἀδριανοῦ, τὸ Ὀλυμπιεῖον, τὸ Θησεῖον, τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρῆστου. Τὸ δὲ ἀρχαῖον Στάδιον πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ ἀνεκαινίσθη ἤδη δαπάναις τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Ἀθέρωφ καὶ τελοῦνται ἐν αὐτῷ οἱ Πανελλήνιοι καὶ Διεθνεῖς (Ὀλυμπιακοὶ) ἀγῶνες.

Αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι τερπνὰ προάστεια· Πατήσια, Ἀμπελοκήπους, Κολοκυνθοῦν, Παγκράτιον, Καλλιθέαν κλπ., 2 ὥρας δὲ μακρὰν ΒΔ τὰ χωρία Ἀμαρούσιον (2300 κ.) καὶ Κηφισία (2100 κ.), ἔχοντα ὠραίας θερινὰς ἐπαύσεις· φημίζονται δὲ αἱ Ἀθῆναι διὰ τὸν αἴθριον λαμπρὸν οὐρανὸν καὶ τὸ εὐμετάβλητον τοῦ κλίματος καὶ ἔχουσιν ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν.

Ἐπίνειον δὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶναι ὁ Πειραιεὺς (70,000 κατ.) ἔχων ἀσφαλέστατον λιμένα. Ἔχει δὲ τὸ ζωηρότερον ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀκμαιοτέραν βιομηχανίαν. Ἔχει ὠραίας πλατείας, ὁδοὺς, οἰκοδομὰς, τὸ Ζάννειον νοσοκομεῖον, τὸ Χατζηκυριάκειον Ὀρφανοτροφεῖον, τὴν Βασάνειον Ναυτικὴν Σχολήν, μεγάλα βιομηχανικὰ καταστήματα, οἷον μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα, ὑφαντουργεῖα, κλωστήρια, οἰνοπνευματοποιεῖα, ἀτμομύλους καὶ ἄλλα. Συγκοινωνεῖ δὲ πρὸς τὰς Ἀθήνας δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ καὶ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Πρὸς δὲ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος εἶναι καὶ ὁ τάφος τοῦ μεγάλου ναύαρχου τῆς Ἐπαναστάσεως Ἀνδρέου Μιαούλη.

Πλησίον τοῦ Πειραιῶς κεῖται τὸ Νέον Φάληρον καὶ περαιτέρω τὸ Παλαιὸν Φάληρον παρὰ τὸν δμώνυμον ὄρμον, τερπναὶ

θεριναί ιδία διαμοναί. Ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ν. Φαλῆρου ἔπεσεν ἐν-
δόξως μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων ὁ Καραϊσκάκης.

Κῶμαι δὲ καὶ χωρία ἀπωτέρω εἶναι τὸ Μειίδιον πρὸς Β
τῶν Ἀθηνῶν (3600 κατ.), Καλύβια, Ὠρωπὸς βορειότατα πρὸς
τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, ὁ Μαραθὼν (1200 κατ.) παρὰ τὴν ὁμῶ-
νυμον καὶ περίφημον πεδιάδα, Γραμματικόν, Καπαρθοῖτη,
Κιούρκα, Σάλεν. Τὸ Κορωπὶ (4500 κατ.), τὸ Μαρκόπουλον
(2600 κατ.) καὶ ἡ Κερατεία (3500 κατ.) κείνται ἐν τοῖς Μεσο-
γαίαις πρὸς Α τοῦ Ὑμηττοῦ. Τὸ Δαύρειον δὲ ἢ τὰ Ἐργαστήρια
ἐν τῇ λοφώδει χώρα τοῦ Δαυρείου (10000 κατ.) ἔνθα καὶ τὰ
λαμπρὰ μεταλλουργεῖα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς Ἐταιρείας.
Δεκέλεια ἐν ἣ ἡ θερινὴ ἔπαυλις τοῦ βασιλέως. Ἄλλα χωρία
εἶναι Ἡράκλειον συνοικισθὲν ἐπὶ Ὄθωνος ὑπὸ Γερμανῶν, Χα-
λάνδριον, Κουκουβάουνες, Μπραχάμι, Ἄνω Λιόσια, Κάτω
Λιόσια, Λιόπσει, Ἀσπρόπυργος, Χασιὰ παρὰ τὴν ἑσπίαν
ἔκειτο ἡ Φυλὴ, Καμάριζα, Σπάια.

2) **Ἐπαρχία Αἰγίνης.** Ἡ ἐπαρχία Αἰγίνης περιλαμ-
βάνει τὰς νήσους Αἶγιαν (9000 κατ.), Ἀγκιστριον (800 κατ.)
καὶ τινὰς ἀκατοικήτους· ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὴν Αἶγιαν. Ἡ
νῆσος Αἶγινα, πάλαι ἰσχυρά, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὕρισκονται λείψανα
τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, εἶναι ὄρεινὴ τὸ πλεῖστον καὶ
ἔχει ἓνα βουνόν, ἐκ τοῦ χῶματος τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι κατα-
σκευάζουσιν ὀνομαστὰ ὑδροφόρα ἀγγεῖα· πλεῖστοι δὲ κάτοικοι
αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀγκιστρίου εἶναι σπογγαλιεῖς Ἦν Αἰγίνῃ σφίζε-
ται καὶ μέγα οἰκοδόμημα (νῦν στρατῶν καὶ φυλακῆ) κτισθὲν ἐπὶ
Καποδιστρίου διὰ τὰ ὄρφανὰ τῶν ἀγωνιστῶν· Χαλαμῆνη (1000
κατ.). Μεσαγρός, κῶμικα ἀγροτικά. Ἡ δὲ νῆσος Ἀγκιστριον εἶναι
μικρὰ κατάφυτος ἐκ πευκῶν, ἐξ ὧν ἐξάγουσι ρητίνην.

3) **Ἐπαρχία Μεγαρίδος.** Ἡ ἐπαρχία Μεγαρίδος
περιλαμβάνει τὸ πρὸς τὸν Ἰσθμὸν μέρος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ
τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Πρωτεύουσα δὲ εἶναι τὰ Μέγαρα (8000
κατ.), πάλαι ἰσχυρά, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης· οἱ δὲ κάτοικοι
ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ἐλαιοφυτείαν, ἀμπελοφυτείαν, κτηνοτρα-

φίαν. Κῶμαι δὲ καὶ κωμοπόλεις εἶναι ἡ Ἐλευσίς (2400 κατ.) ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι (Θριάσιον πεδίον) σπουδαία ἐπίσης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια· ἡ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν ὁδὸς ὠνομάζετο πάλαι καὶ νῦν ἱερά.

Ἡ Μάνδρα (3700 κατ.) καὶ τὸ Κριεκούκιον (3100 κατ.) κεῖνται ἐπὶ τῆς εἰς Βοιωτίαν ἀγούσης ὁδοῦ. Βύλλια (2700 κατ.).

Ἡ Σαλαμίς (5000 κατ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἣτις εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. X.). Ταύτης τὸ πρὸς Ἀ πρὸ πάντων μέρος καλύπτεται ὑπὸ πευκῶν· πρὸς δὲ τὴν θέσιν Ἀράπης εἶναι ὁ Ναύσταθμος καὶ μία μεγάλη σιδηρᾶ πλωτὴ δεξαμενὴ, ἐν ἣ καθαρίζονται τὰ πλοῖα. Οἱ κάτοικοι τῆς Σαλαμῖνος ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ὑλοτομίαν, ἀλιεῖαν, γεωργίαν.

4) Ἐπαρχία Θηβῶν. Τὸ ΝΑ τῆς Βοιωτίας Πρωτεύουσα αὐτῆς αἱ Θῆβαι (3500 κ.) κειμένη ἐπὶ λόφου τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος, ὅστις ἦτο ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, ἡ Καδμεία· εἶναι δὲ πατρίς τοῦ Πενδάρου, Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου, ἄλλοτε μεγάλη πόλις καὶ σπουδαία. Αἱ Πλαταιαὶ (Κόκλα) ὀνομαστὴ διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (479 π. X.). Αἱ Θεσπιαὶ (Ἐρημόκαστρον) ὧν οἱ κάτοικοι ἔπεσον ἀνδρείως μετὰ τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις (480 π. X.). Βάγια, Μαυρομαῦτι, Δομβραῖνα, Δεῦκτρα, ἔνθα οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας (371 π. X.). Αὐλῖς (Βαθύ), ἔνθα συνηθροίσθησαν οἱ Ἕλληνες οἱ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Τροίας· Καπαρέλιον, Χλεμβοτσάριον, Τάναγρα, Μεγ. Χάλια.

5) Ἐπαρχία Λεβαθεΐας. Αὕτη κατέχει τὸ Δ τῆς Βοιωτίας. Πρωτεύουσα δὲ αὐτῆς εἶναι ἡ Λεβάθεια (7000 κ.) ἔχουσα ὠραίαν τοποθεσίαν, οὐ μακρὰν τῆς Κωπαΐδος, καὶ ἐργοστάσια βάμβακος. Πλησίον αὐτῆς κεῖται τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου, ὅπερ ἦτο μαντεῖον. Ἡ Ἀράχωβα (3500 κ.) ἐπὶ τῶν νοτίων ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ γνωστὴ διὰ τὸν οἶνον αὐτῆς. Πλησίον δὲ αὐτῆς ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 κατένικησε τοὺς

Τούρκους. Παρὰ τὸν Παρνασσὸν εἶναι καὶ τὸ Δίστομον καὶ Δαυλίς (1800 κ.). Ἡ Χαιρώνεια (Κάπραινα) πατρίς τοῦ Πλουτάρχου καὶ γνωστὴ διὰ τὴν νίκην τοῦ Φιλίππου κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, ὧν ἔπεσεν ὁ ἱερός λόχος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου οἱ Θηβαῖοι ἀνήγειραν τότε μαρμάρινον λέοντα, νῦν δὲ ἀναστυλῶθέντα· ὁ Ὀρχομενὸς (Σκριποῦ) παλαιὰ πόλις παρὰ τὴν Κωπαῖδα· Δίστομον, Ἅγιος Γεώργιος, Πετρομαγούλα, Δαύλεια.

25. ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΔΟΣ

(6660 □ χιλ., 174500 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος κείται πρὸς τὰ ΒΔ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας· ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ τῆς Βοιωτίας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μέχρι τῶν νομῶν Λαρίσσης καὶ Τρικκάλων πρὸς Β, καὶ ἀπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλοακαρνανίας μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ καὶ Εὐβοϊκοῦ κόλπου πρὸς Α.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν· τὸ δὲ κλίμα ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν.

Ὅρη. Ἡ Ὄθρυς χωρίζουσα τὸν νομὸν τούτον ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἡ Οἶτη πρὸς Ν τῆς Ὄθρυς παράλληλος σχεδὸν αὐτῇ. Ὁ Καλλιδρομὸς κλάδος τῆς Οἶτης διευθυνόμενος ἀποτόμως πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὅπου σχηματίζει τὰ στενά τῶν Θερμοπυλῶν, ἔνθα ὁ Λεωνίδας μετὰ 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων ἔπεσεν ἀνδρείως. Ὁ Κόραξ, ὁ δικόρυφος Παρνασσός, ἡ Γκιώνα τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σπερεῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Τυμφρηστός. Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον δασώδη περιέχοντα καὶ ὀρυκτά τινα.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Λαμίας μεταξὺ Οἶτης καὶ Ὄθρυς μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου εὐφορωτάτη· ἡ τῆς Λοκρίδος μεταξὺ τῆς Οἶτης, Καλλιδρομίου, Παρνασσῶ, Γκιώνας, εὐφορος καὶ ἡ τῆς Ἀμφίσης κατάφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν.

Ποταμοί. Ὁ Σπερχεῖος πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ δέχεται πολλὰ παραποτάμια ἐκ τῆς Ὄθρυς καὶ τῆς Οἶτης καὶ διαρρέων πρὸς τὸν πεδινὸν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Ἡ Ἰσθμὸς τοῦ Κόρακος ἀπὸ τῶν νοσητῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Πολιτικῆς

κόλπον. Ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Σπερχεῖου πολεμῶν ὁ ἥρωὸς Ἀθανάσιος Διάκος τῷ 1821 ὑπέστη μαρτυρικώτατον θάνατον.

Ὁ Κηφισὸς, πηγάζων ἐκ τῶν ὑπαιρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Λοκρίδος καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Κωπαΐδα.

Ὁ Μόρνος πηγάζων ἐκ τῆς Οἴτης καὶ διερχόμενος μεταξὺ Γκιώνας καὶ Κόρακος ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Ὁ Ὑλαιθὸς πηγάζων ἐκ τῆς Γκιώνας διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀμφίσσης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Κρισαῖον κόλπον.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἑπαρχίας: Φθιώτιδος, Λοκρίδος Παρνασσίδος καὶ Δωρίδος.

1) **Ἐπαρχία Φθιώτιδος.** Ταύτης πρωτεύουσα ὡς καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Λαμία (9700 κ.) ἔχουσα ἀκρόπολιν (Ἀκρολαμίαν), τὸν τάφον καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀθανασίου Διακού, κειμένη ἐν τῇ ὁμωνύμῃ πεδιάδι· ἔχει δὲ καὶ ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ πλατείας, σιδηρουργεῖα, βυρσοδεφεία, ἀλατοπηγεῖα παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον· Ἰμῖομπεη (1200 κ.).

Ἡ Στυλὶς (2000 κ.) ἐπίνειον τῆς Λαμίας ἔχουσα νηματοποιεῖον, ἀτμόμυλον, μέγαν ἐλαιῶνα. Μοσχοχώριον καὶ Κομποτάδες. Ἡ Ὑπάτη (1500 κ.) γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἱαματικὰ λουτρά. Ἄλλαι κῶμαι Σπερχειᾶς (1000 κ.), Γαρδίκιον (1400 κ.), Σούρη (1700 κ.), Πιτελὸς, Βαρυμπόπη, Γιαννιτοῦ καὶ Νέα Μιζέλα ἢ Ἀμαλιάπολις συνοικισμοὶ Μακεδόνων.

2) **Ἐπαρχία Λοκρίδος.** Πρωτεύουσα Ἀταλάνη (2000 κ.) συνεχομένη μετὰ τῆς Νέας Πέλλας, ἣτις εἶναι συνοικισμὸς Μακεδόνων ἀγωνισαμένων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Πλησίον ἔκειτο ἡ πόλις Ὀπούς. Δαδίον (4000 κ.) ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κηφισοῦ, Ἐλάτεια (Δραχμάνιον 1300 κ.) ἐθεωρεῖτο σπουδαιστάτη στρατηγικὴ θέσις. Δειβανάται (1500 κ.) πατρὶς τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρόυτσου, Μῶλος (1500 κ.) παρὰ τὰς Θερμοπύλας, Μαυτῖνον (1500 κ.), Βελίτσα (1500 κ.) παράγουσα ἐξαιρετὸν καπνόν. Ἡ ἑπαρχία αὕτη ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς ὑπὸ σεισμῶν.

3) **Ἐπαρχία Παρνασσίδος.** Πρωτεύουσα Ἀμφισσα

(6000 κ.), κειμένη ἐπὶ λαμπρᾶς θέσεως παρὰ τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα κατάφυτον ὑπὸ ἐλαιῶν ἔχει πολλὰ ἀτμοκίνητα ἐλαιοτριβεία, βυρσοδεφεία καὶ ἐπίνειον τὴν Ἰτέαν. *Γαλαξείδιον* (3500 κ.) ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν. *Χρισὸν ἢ Κροῖσα* (1400 κ.) παρὰ τὴν ὁποίαν ἐτελοῦντο τὰ Πύθια. *Δελφοὶ* παρὰ τὸ περιώνυμον ἀρχαῖον μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος. *Δεσφίνα* (2700 κ.), *Μουσουνίσα* πατρίς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου. *Γραβιά* (800 κ.), παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ ὄνομαστὸν *Χάνι*, ἔνθα ἔ' Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦττος μετὰ 120 συντρόφων κατετρόπωσε τῷ 1821 τοὺς Τούρκους. Παρὰ τὸ Χάνι δὲ τοῦτο ἰδρῦθη περικαλλῆς μνημεῖον τοῖς 120 προμάχοις τῆς ἐλευθερίας μετὰ προτομῆς τοῦ Ὀδυσσεύς. *Μπράλλος*, *Μαυρολιθάριον* (1100 κ.), *Ἄγ. Εὐθυμία* (1500 κ.), *Σουβάλα*, *Τοπόλια*, *Σιγδίτσα*, *Ἄμπλιανη* ἔνθα οἱ Ἕλληνες τῷ 1824 ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους.

4) **Ἐπαρχία Δωριίδος.** Πρωτεύουσα *Λιδωρίκιον* (1100 κ.), ἐπὶ ὀρεινῆς θέσεως· οἱ πλείονες κάτοικοι ποιμένες, οἱ δὲ λοιποὶ γεωργοί. *Ἀρσιτίνα* (1500 κ.) παρὰ τὰς ὑπηρείας τοῦ Κόρακος. *Γρανίτσα* (1200 κ.), *Βιτρινίτσα* (900 κ.) παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, Ἄνω καὶ Κάτω *Παλαιοξάριον*, *Εὐπάλιον* (500 κ.), *Παλαιοκάτωννον*, *Πενταγοὶ* (800 κ.), *Τριζώνια* νησῦδρια χρησιμεύοντα ἐνίοτε ὡς λοιμοκαθαρτήριον.

26 ΝΟΜΟΣ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

(7488 τ. χιλ., 188,000 κατ.)

Θέσις. Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κατέχει τὸ Δ μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐκτεινόμενος ἀπὸ Φθιώτιδος καὶ Δωριίδος μέχρι τοῦ Ἴονιου πελάγους καὶ ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ τῶν Πατρῶν κόλπου μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τῆς Ἠπείρου καὶ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι τὸ πλεῖστον ὀρεινὸν καλυπτόμενον ὑπὸ ὠραίων δασῶν, πρὸς δὲ τὸ ΝΔ πεδινόν.

Ὅροι. Ὁ Ἀράκυνθος, τὸ Παλαιολικόν, τὰ Μακρονόρος,

τὰ Ἀκαρνανικά, ἢ Δ ὄψις τοῦ Τυμφρηστοῦ, ἢ Ὁξιά, ἢ Βαράσοβα, ἢ Κλόκοβα, καὶ πρὸς Β τὰ δασώδη Ἀγραφα (διακλαδώσεις τῆς Πίνδου), ἱστορικὰ ἐνδικοιτήματα τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἀρματολῶν.

Πεδιᾶδες. Ἡ τοῦ Ἀργιῖου ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἀχελῷου καὶ παράγουσα ἐξαίρετον καπνόν, ἢ τῆς Δεπεινοῦς καὶ ἢ μικρὰ τῆς Ναυπάκτου.

Ποταμοί. Ὁ Ἀχειῶς, ὁ μεγαλείτερος τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου ῥέει διὰ δασῶν καὶ κοιλάδων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πελαγος· εἶναι δὲ ὀρμητικὸς καὶ δέχεται πολλοὺς παραποτάμους. Ὁ Εὐῆνος πηγάζων ἐκ τοῦ Κόρακος ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν.

Λίμναι. Ἡ Τριχωνίς καὶ ἡ Δανομαχία συνδεόμεναι διὰ φυσικῆς διώρυχος καὶ πρὸς τὸν Ἀχελῷον διὰ μικρᾶς ὀφιοειδοῦς αὐλακος. Ἡ Ὀζηρός, ἢ Ἀμβρακία.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας: Μεσολογγίου, Ναυπακτίας, Τριχωνίας, Βάλτου, Βονίτισης καὶ Ξηρομέρου, καὶ Εὐρυτανίας.

1) **Ἐπαρχία Μεσολογγίου.** Τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὡς καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Μεσολόγγιον** (8000 κ.) περιώνυμον διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων τῇ 1826, τὴν κινήσαν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τὰ ὄστα τοῦ ἡρώος Μάρκου Μπότσαρη, τοῦ φιλέλληρος Λόρδου Βύρωνος καὶ ἄλλων ἀγωνιστῶν. Ἡ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ πηλώδους ἐδάφους κατὰ τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς λιμνοθαλάσσης ἔχουσα καὶ μέγαν κατάφυτον κήπον, ὅστις καλεῖται Ἡρῶν. Πρὸ τοῦ Μεσολογγίου κεῖνται τὰ νησίδια Κλεισοβα καὶ Βασιλάδι περίφημα διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ Αἰτωλικὸν (3800 κ.) ἐπὶ νησιδίου συνδεομένου πρὸς τὴν ξηρὰν διὰ γεφύρας. Νεοχώριον (1800 κ.), Γαβαλοῦ (900 κ.), Σταμνᾶ (1100 κ.), Ματαράγκα (1300 κ.), Εὐηνοχώριον, Μακρονοῦ.

2) **Ἐπαρχία Ναυπακτίας.** Πρωτεύουσα *Ναύπαιτος*, (3400 κ.) παράλιος ἔχουσα μαγνητικὴν θέσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πολλὰ ἐνετικὰ τείχη ἐπὶ λόφου, ἐφ' οὗ καὶ ἀκρόπολις. *Πλάτανος* (1300 κ.), *Βετολίσις* (600 κ.), *Κόνισσα* (1000 κ.), *Κλεπῆ* (1100 κ.), *Βοῖισᾶ* (850 κ.), *Λομπωινά* (800 κ.), *Ζηϊίστα*, *Σίμων*.

3) **Ἐπαρχία Τριχωνίας.** Πρωτεύουσα *Ἀργίριον* (8000 κ.) ἐν τῇ μέσῳ τῆς ὁμωνύμου εὐφορωτάτης πεδιάδος παραγούσης καὶ ἐξαιρετόν καπνόν. *Μπερῆκος* (500 κ.), *Κεφαλόβρυσον* (800 κ.) πλησίον τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ *Θέρμιον* ἢ ἀρχαία πρωτεύουσα τῶν Αἰτωλῶν, *Δεοβέκιοις* (1100 κ.), *Παραβόλια* (700 κ.), *Μουσταφοῦλι* (1350 κ.), *Χρυσοβίσις* (800 κ.).

4) **Ἐπαρχία Βάλτου.** Πρωτεύουσα *Ἀμφιλοχία* (*Καρθασσαρᾶς* 2500 κ.) εἰς τὸν μυχόν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, *Σιάνον*, *Χαλκιοπούλοι* (1000 κ.), *Σύντεκρον* (1400 κ.), *Δεπενοῦ* (1300 κ.) παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς *Στραίου* τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσης τῆς Ἀκαρνανίας.

5) **Ἐπαρχία Βονίτισης καὶ Ξηρομέρου.** Πρωτεύουσα *Βόνιτσα* (1500 κ.) παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν ἐπὶ τοποθεσίας μαγνητικῆς. Αὕτη πρὸς τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἔδρα τῶν Κλεφτῶν. Παρὰ τὴν Βόνιτσαν κεῖται τὸ χαμηλὸν ἀκρωτήριον *Ἄκι ν.* Σημαντικώτεραι κῶμαι τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Κατούνα* (2000 κ.), *Μαχαλᾶς* (1400 κ.), ὁ *Ἀσιακός* (3000 κ.), *Ζαβέρδα* (1700 κ.), *Καιοχὴ* (1500 κ.), *Μύικας* (500 κ.).

6) **Ἐπαρχία Εὐρυτανίας.** Πρωτεύουσα *Καρπηθίσιον* (2900 κ.) πρὸς τὰς δυτικὰς ὑπώφειας τοῦ *Τυμφρηστοῦ*. Παρ' αὐτὸ ἔπεσεν ἐνδὲξως ὁ Μάρκος Μπότσαρης τῇ 1823 μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι *Φουρνά* (1500 κ.), *Κλειτσός* (1100 κ.), *Προουσσός* (1200 κ.), *Κεράσοβον* (1000 κ.), *Ἄγραφα*, *Κροίκελλον* (1000 κ.), *Γρανίσις* (1000 κ.), *Ἄγ. Βλάσιος* (1000 κ.), *Καροπέσιον* (800 κ.).

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΗΠΕΙΡΟΣ

27. ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΗΣ

(1350 □ χιλ., 44.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Ἄρτης εἶναι μέρος τῆς Ἠπείρου, τῆς ὁποίας ἀτυχῶς τὸ πλεῖστον μέρος εἶναι ἀκόμη ὑπόδουλον στενά-ζον ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν καὶ ἀναμένον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρῆς Ἑλλάδος. Κεῖται μεταξὺ Ἀχελώου καὶ Ἀράχθου, ὅστις χωρίζει τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς δούλης Ἑλλάδος, τῆς δούλης Ἠπείρου τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι ὄρειόν.

Ὅρος. Τὰ Τσ υμέρκα χωροῦντα ἀπὸ Β πρὸς Ν τοῦ νομοῦ, κατάφυτα τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἐλατῶν.

Πεδιάς εἶναι ἡ τῆς Ἄρτης εὐφορος καὶ ἐλώδης.

Ποταμὸς δὲ ὁ Ἄραχθος πηγάζων ἐκ τῶν βορεινῶν ὑπωρειῶν τῆς Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει μόνον μίαν ἐπαρχίαν Ἄρτης.

Ἐπαρχία Ἄρτης. Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἄρτα ἢ Ἀμβρακία (7000 κ.) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου, ἐφ' οὗ λιθίνη γέφυρα, δι' ἧς μεταβαίνουσιν οἱ κάτοικοι εἰς τὰ κτήματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης τῆς δούλης Ἠπείρου. Ἐχει δὲ ἄξιόν θέας τὸν μέγαν καὶ ὡραῖον ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας (Παναγία Παρηγορήτισσα) καὶ ἐπίνειον τὴν Κόπραϊναν παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Πῆτα (1700 κ.) κωμόπολις ὀνομαστή διὰ τὰς κατὰ τῶν Τούρκων μάχας τῆ 1822 ὑπὸ πολλῶν Σουλιωτῶν καὶ φιλελλήνων. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι Ἄρτανα (1200 κ.), Ηράμαντα (2400 κ.), Καλαρρῦται (700 κ.), Σκουληκαριά πατρὶς τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη, Βουργαοῦλιον (1500 κ.), Βαλενταικὸν (1500 κ.) καὶ Κομπότι.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἐλευθέρα Θεσσαλία εἶναι ἡ χώρα ἡ ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ νομοῦ Ἄρτης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Εὐρυτανίας καὶ Φθιώτιδος καὶ τῆς δούλης Θεσσαλίας. Αὕτη εἶναι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὅλης Θεσσαλίας τὸ παραχωρηθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1881. Τὸ ὑπόλοιπον αὐτῆς (διαμέρισμα τῆς Ἐλασσῶνος) σιενάζει ἀκόμη ἀτυχῶς μετὰ πολλῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ τὸν τουρ-πικὸν ζυγόν, καὶ ἀναμένει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἡ Θεσσαλία εἶναι χώρα πεδινή, περιβάλλεται δὲ πανταχό-θεν ὑπὸ ὄρεων καὶ εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν ἀπετέλει λίμνην ἀποξηρανθεῖσαν· διότι τὰ ὕδατα διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν ἐχύθησαν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Ἡ ἐλευθέρα Θεσσαλία διαιρεῖται εἰς δύο νομούς· 1) Τρικ-κάλων καὶ 2) Λαρίσης.

28. ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ

(5590 □ χιλ., 183.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Τρικκάλων περιλαμβάνει τὴν βόρειον κοιλάδα τοῦ Ἀχελώου, τὴν ἀριστερὰν τῆς Πίνδου καὶ τὴν ποτα-μῖαν χώραν τοῦ Πηνειοῦ· ἐκτείνεται δὲ πρὸς Ν μέχρι τῆς Εὐρυ-τανίας, πρὸς Α μέχρι τοῦ νομοῦ Λαρίσης καὶ χωρίζεται πρὸς Β ἀπὸ τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν Καμβουνίων (Χασιῶν) ὄρεων.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε πεδινόν· μόνον δὲ πρὸς Β καὶ Δ εἶναι ὄρεινόν.

Ὅρη. Ἡ Πίνδος διακλαδομένη μετὰ πολλῶν κορυφῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα· εἶναι δασώδης τρέφουσα πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προ-βάτων καὶ πολλὰ ἄγρια ζῆα· τὰ Χασιά (Καμβούνια) πρὸς τὰ βορειότατα τοῦ νομοῦ· ὁ Ζυγός, Ζουρνάια, Βουλγάρα.

Πεδιάδες. Ἡ τῶν Τρικκάλων, ἡ τῆς Καλαμπάκας καὶ ἡ τῆς Καρδίτσας. Αἱ πεδιάδες αὗται εἶναι εὐφορώταται, ἀλλ'

ἀτυχῶς πολὺ μέρος αὐτῶν μένει ἀκαλλιέργητον καὶ δι' ἔλλειψιν ἔργατῶν.

Ποταμοί. Ὁ Πηνειός, ὁ δεῦτερος κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου διαρρέει ἔλον τὸν νομὸν ποτιζων τὰς πεδιάδας αὐτοῦ, καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ *Ληθαῖος* (Τρικκαληνός), *Ἀπιδανός* (Φαρσαλίτικος), *Ἐπιπεύς* καὶ *Καλέντζης*.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας: *Τρικκάλων*, *Καλαμπάκας* καὶ *Καρδίτσας*.

1) **Ἐπαρχία Τρικκάλων.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Τροίκκαλα** ἢ Τρίκκη (18.000 κ.) ὠραία πόλις ἐπὶ τοῦ Ληθαίου παραποτάμου (ἐνίοτε ὀρμητικοῦ) τοῦ Πηνειοῦ. *Γαρδίκιον* (Ἀθαμάνων), ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀχελώου, *Ζάρκος* (1300 κ.) πρὸς τὰ ἑλληνοτουρκικὰ ὄρια. *Μεγ. Καλύβια*, *Τσιότιον* (1400 κ.), *Βαρμπόπη* (1000 κ.), *Ἀρδάνιον* (600 κ.), *Ζαγλάιον* (600 κ.), *Τύρνα* (500 κ.), *Βισίστα* (900 κ.), *Νέα Βοδενά* συνοικισμὸς προσφύγων Ἑλλήνων ἔμεινάντων εἰς τὰ πάτρια πρὸ τῆς βίας τῶν βαρβάρων Βουλγάρων καὶ Ρουμάνων.

2) **Ἐπαρχία Καλαμπάκας.** Πρωτεύουσα *Καλαμπάκα* ἢ *Σταγοί* (2.500 κ.) παρὰ τὸν Πηνειόν, ὀνομαστή διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων τῆ 1854. Πλησίον δὲ πρὸς Β ὑψοῦνται μεγαλοπρεπεῖς βράχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀπότομοι καλούμενοι *Μετέωρα*, ἐφ' ὧν εἶναι ἐκτισμένα Βυζαντινὰ μοναστήρια κατοικούμενα ὑπὸ 60 περίπου μοναχῶν· ἡ δὲ ἀνάβασις εἰς αὐτὰ γίνεται κυρίως ἢ δι' ἀνασυρωμένων κοφίνων ἢ διὰ κρεμαστῶν ἑλιμάκων. *Μαλακάσιον* (1100 κ.), παρὰ τὸ ὅποιον ἡ *Νέα Κουτσούφλιανη*, ἣς οἱ κάτοικοι ἀποτεφρώσαντες τὸ ἐν τῆ τουρκικῇ κράτει χωρίον αὐτῶν ἀπῆλθον ἀποκομίσαντες τὰς εἰκόνας τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων των. Περὶ τὰς 40 κῶμαι ἢ χωρία ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς Πίνδου καλούμεναι χωρία τοῦ Ἀσπροποτάμου (Ἀχελώου), ὧν οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἐπιουργίαν, *Καστρακί*, *Καστανιά* (1200 κ.), *Κονισκός*

(600 κ.), Κρασιά (600 κ.), Κλεινοβός (800 κ.), Κότιοι (800 κ.), Χαλίκι (900 κ.) και Μερίτσα (460 κ.).

3) **Ἐπαρχία Καρδίτσης.** Πρωτεύουσα Καρδίτσα (περὶ τὰς 10.000 κ.) κειμένη ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς πεδιάδος καὶ ἐκτισμένη παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Καλέντζη, κατάφυτος ἐκ πολλῶν δένδρων. Παρὰ τὴν Καρδίτσαν εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Λαζαρίνα ὑπάρχει μέγα ἐργοστάσιον ζακχαροποιίας. Αἱ σημαντικώτεραι κῶμαι ἢ χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶναι Παλαμᾶς (3800 κ.), Φανάριον (2000 κ.), Σοφάδες (2500 κ.), Παραπρόσταίνα (1300 κ.), Ρεντίνα (1300 κ.), Μεσενικόλας (1300 κ.), Μουζάκιον (1800 κ.), Ματαράγκα, Σμόκοβον μετὰ θειούχων ἰαματικῶν πηγῶν, Κοτσερί (900 κ.), Κασνέσιον, Ζογλόπι, Ἄσλανάρο, Κανάλια καὶ Καΐτσα ἔχουσα ἰαματικὰς πηγὰς.

29. ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ

(6222 □ χιλ., 186.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Λαρίσης περιλαμβάνει πᾶσαν τὴν ἀνατολικὴν Θεσσαλίαν μετὰ τῆς χερσονήσου τῆς Μαγνησίας· ἐκτείνεται δὲ ἀπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων μέχρι τῶν κόλπων Θερμαϊκοῦ καὶ Παγασητικοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, ὅστις χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, μέχρι τῆς Ὀθρυος.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου πρὸς Β καὶ Α εἶναι ὄρεινόν, τὸ λοιπὸν πεδινὸν παράγον δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα, ὄσπρια, ὀπώρας, καπνόν, ἔλαιον, μέταξαν καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ὅρη. Οἱ νότιοι πρόβουνοι τοῦ Ὀλύμπου, ὅστις εἶναι τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τῶν ὄρεων τῆς Ἑλλάδος, ἔχων πολλὰς πηγὰς καὶ κορυφὰς, ὧν αἱ ὑψηλότεραι γυμναὶ καὶ πάντοτε σχεδὸν χιονοσκεπεῖς, αἱ δὲ χαμηλότεραι δασώδεις.

Ὁ Ὀλυμπος κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο ἡ κατοικία τῶν θεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τὸ καταφύγιον καὶ ἡ ἔδρα τῶν μεγάλων καὶ ἡρωϊκῶν Ἀρματολῶν καὶ Κλεφτῶν. Ὁλος σχεδὸν ὁ Ὀλυμπος στενάξει ἀκόμη ὑπὸ τὸν

σκληρόν ζυγόν τῶν Τούρκων ἀποτελῶν εἰσέτι ἐν τῶν ὄρειον τῆς ἄλευ-
θέρως Ἑλλάδος, ἀναμένει δὲ τοὺς νέους ἐκείνους ἥρωας, οἵτινες διὰ
τῶν κορυφῶν καὶ ἀτραπῶν αὐτοῦ μέλλουσι νὰ φέρωσι τὸ τιμιώτατον
δῶρον τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς ὑποδούλους Ἑλληνικὰς χώρας, αἵτινες
ποθοῦσι τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ὑπὸ ἓν μέγα
ἰσχυρὸν κράτος Ἑλληνικόν.

Ἡ Ὅσσα (Κίσσαβος) χαμηλοτέρα τοῦ Ὀλύμπου, ἀπὸ τὸν
ὁποῖον χωρίζεται ὑπὸ τῆς ὠραισιότητος καταφύτου κοιλάδος τῶν
Τεμπῶν. *Μαυροβούνιον* συνέχεια τῆς Ὀσσης. Τὸ *Πήλιον* ἐν τῇ
Μαγνησίᾳ, ὄρος ὠραῖον καὶ κατάφυτον ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων
καὶ ἀμπέλων, ἀπολήγον δὲ πρὸς Ν. εἰς τὴν θάλασσαν σχηματί-
ζει τὸ ἀκρωτήριον *Σηπιάδα*.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς *Λαρίσης* λίαν ἐκτεταμένη καὶ διακο-
πτομένη ἐνιαχοῦ ὑπὸ μικρῶν λόφων. Ἡ τῶν *Φαρσάλων*, ἡ τοῦ
Ἀλμυροῦ καὶ ἄλλαι τινὲς μικρότεραι. Αἱ πεδιάδες αὗται εἶναι
εὐφορώταται. ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν πολλοῖς ἀκαλλιέργητοι δι' ἔλλειψιν
ἰδία ἐργατῶν.

Ποταμοί. Ὁ *Πηγεῖος* πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου καὶ δε-
χόμενος πολλοὺς παραποτάμους (Τιταρήσιον, Ἀπιδανὸν) διαρρέει
τοὺς νομοὺς Τρικκάλων καὶ Λαρίσης καὶ ἐκβάλλει διὰ τῶν *Τεμ-*
πῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ Ἀσκουρίς (Νεζερός), ἡ Νεσσωνίς, ἡ Βοι-
βηΐς (Κάρλα) καὶ ἡ Ξυνιάς (Δαουκλή).

Κόλπος. Ὁ *Παρασητικὸς*. **Πορθμός.** Ὁ τοῦ *Τρίκερι*.
Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 7 ἐπαρχίας: *Λαρίσης*, *Τυρνά-*
βου, *Ἀγυῖας*, *Βόλου*, *Ἀλμυροῦ*, *Φαρσάλων*, *Δομοκοῦ*.

1) **Ἐπαρχία Λαρίσης.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρω-
τεύουσα **Λάρισα** (18,000 κατ.) πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ
Πηγεῖου, πόλις ἀρχαιοτάτη Πελασγική, μετ' ἀκροπόλεως καὶ
πολλῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὠραίων οἰκοδομημάτων. Νέα
Φιλιππούπολις καὶ Νεαὶ Καρναὶ συνοικισμοὶ Ἑλλήνων μὴ ὑπο-
κυψάντων εἰς τὴν βίαν τῶν Βουλγάρων καὶ Ρουμάνων. Εἰς τὴν
εἴσοδον τῆς κοιλάδος τῶν *Τεμπῶν* τὰ *Ἀμπελάκια* (1500 κ.)

†

ὄνομαστὰ ἄλλοτε διὰ τὰ νηματοουργεῖά των. *Μέγα Κεσορλή* (1700 κ.), *Γκερλή* (600 κ.), *Τσορμακλή* (700 κ.), *Νεμπεγλέο* (1300 κ.), *Τοπουζλάο* (1500 κ.), *Μαϊμούλη* (1200 κ.).

2) **Ἐπαρχία Τυρνάβου.** Πρωτεύουσα *Τύρναβος* (6300 κ.) παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ὀρμητικοῦ Τιταρησίου (Εὐρώτου ἢ Ξερῶ) παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ, ἔχουσα ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν βαμβακίνων ὑφασμάτων. *Καζακλάρ* (2600 κ.), πλησίον τῶν συνόρων ὁ *Νεζερὸς* (1100 κ.), *Δερελή* (1800 κ.), *Ραυάνη* (2000 κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου παράγουσα ἄφθονον ἐξαιρετικὸν οἶνον, *Πυργεῖος* (1500 κ.).

3) **Ἐπαρχία Ἀγυιάς.** Πρωτεύουσα *Ἀγυιά* (2800 κ.) ἔχουσα ἄφθονα ὕδατα καὶ πολλὰ καρποφόρα δένδρα καὶ ἐμπόριον μετὰξιης. *Κεραμίδιον* (1200 κ.), *Τζάγεζι* κώμη παράλιος ναυτικῆ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, *Ἀθανάτη* (1600 κ.), *Σελίτσανη* (1400 κ.), *Νιβόλιανη*, *Ῥέτσανη*.

4) **Ἐπαρχία Βόλου.** Πρωτεύουσα **Βόλος** (23500 κ.) παράλιος τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου ἔχουσα εὐρύχωρον ἀσφαλτῆ λιμένα, ὠραίας οἰκοδομὰς, ἐμπόριον, βιομηχανίαν. Παρὰ τὸν Βόλον ἔκειντο αἱ *Παγασαί*, *Δημητριάς*, *Ἰωλκός*, *Ἀφέται*, ὁπόθεν ἐξέπλευσεν ὁ Ἰάσων εἰς τὴν Κολχίδα. Πρὸς Α τοῦ Βόλου ἐπὶ τοῦ Πηλίου κείνται 24 πλούσιαι ὠραῖαι κωμοπόλεις καὶ κῶμαι ἐν μέσῳ δασῶν ἐξ ὀπωροφόρων καὶ ἀγρίων δένδρων. Τούτων δὲ σπουδαιότεραι ἢ *Μακρινίτσα* (3300 κ.) γνωστὴ διὰ τὴν νίκηγ των Ἑλλήνων κατὰ των Τούρκων τῷ 1878, *Πορταριά* (2000 κ.), *Δελῶνια*, *Ἄνω Βόλος*, *Ἅγιος Γεώργιος* (2000 κ.), *Δράνια* (2600 κ.), *Ζαγορά* (3200 κ.), *Κισσὸς* (1000 κ.), *Δαῦκος* (1800 κατ.), *Νεοχώριον*, *Ἅγιος Λαυρέντιος* (2000 κ.), *Τσαγκαράδα* (1600 κ.), *Μηλείαι* (2000 κ.), *Ἀργαλαστή* (2300 κ.), *Τρίκκερ* (1500 κ.), *Προμύρι* πρὸς Δ τοῦ Βόλου κείνται αἱ *Φεραὶ* (Βελεστίνον 2000 κ.) ἡ πατρίς τοῦ Ρήγα τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ ὑψώματος ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ μεγάλην πηγὴν *Υπέρειαν* ποτίζουσαν κήπους καὶ κινουσαν ὑδρομύλους.

5) **Ἐπαρχία Ἀλμυροῦ.** Πρωτ. Ἀλμυρὸς (6400 κ.) ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδος ἣτις παράγει ἐκλεκτὸν καπνόν. Πλησίον τοῦ Ἀλμυροῦ ἡ Νέα Ἀγχιάλος καὶ ἡ Εὐξεινούπολις συνοικισμοὶ προσφύγων Ἑλλήνων τῆς βαρβαροκρατουμένης Ἀνατ. Ρωμυλίας. Ἀϊδίνιον ἐν ᾧ ἡ Κασσαβέτειος γεωργικὴ Σχολή. Πλάτανος (1000 κ.), Γούρα (1100 κ.).

6) **Ἐπαρχία Φαρσάλων.** Πρωτεύουσα Φάρσαλος (2500 κ.) ἐπὶ τερπνῆς θέσεως ἔχουσα γεωργίαν, καπνοφυτείαν, κτηνοτροφίαν. Οἱ δὲ μεταξὺ Φαρσάλων καὶ Βοιθηΐδος λόφοι λέγονται *Κυνὸς κεφαλαί*, ἐνθα ἔπεσε μαχόμενος ὁ στρατηγὸς τῶν Θηβαίων Πελοπίδας. Δρίσκολι (600 κ.), Δουβλατάν, Μπαϊρακλί.

7) **Ἐπαρχία Δομοκοῦ.** Πρωτεύουσα Δομοκὸς (πάλαι Θανμακὸς, 1600 κ.) ἔχουσα φρούριον ἐξ οὗ φαίνεται ἅπασα σχεδὸν ἡ Θεσσαλία. Ομβριακὴ (1000 κ.) παρὰ τὴν Εὐνιάδα λίμνην, Ἀβαρίσα (550 κ.), Δαουκλή, Ἄνω καὶ Κάτω Ἀγόριανη.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

(22,286 □ γ.λ. 940,000 κκτ.).

Πελοπόννησος εἶναι τὸ μέρος τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος τὸ καίμενον πρὸς Ν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ὄνομάσθη δὲ οὕτω ἐκ τοῦ Πέλοπος υἱοῦ τοῦ Ταντάλου. Συνδέεται πρὸς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα διὰ μεγάλης γεφύρας ὑπὲρ τὴν διώρυγα τοῦ ἀποκοπέντος Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ὁμοιάζει δὲ πρὸς μεγάλην καὶ ὠραίαν νῆσον ἔχουσαν σχῆμα φύλλου πλατάνου.

Ἡ Πελοπόννησος ἔχει μεγίστην ποικιλίαν ἐδάφους· ὄρη ὄψηλά, μεγαλοπρεπῆ, ἱστορικά, δασώδη· πεδιάδας καταφύτους ἐκ δένδρων καὶ ἀμπέλων κοιλάδας τερπνὰς διαρροεμένας ὑπὸ μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων· ἀκτὰς καὶ χερσονήσους ἀποληγούσας εἰς ἀχωρήσια· πλεῖστοις μικροῖς καὶ μεγά-

λους κόλπους, ὄρμους καὶ λιμένας. Ἡ δὲ ποικιλία αὐτῆ μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων ἐν γένει.

Ἡ Πελοπόννησος διαιρεῖται νῦν πολιτικῶς εἰς 5 νομούς· 1) Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, 2) Ἀρκαδίας, 3) Ἀχαΐας καὶ Ἡλιδος, 4) Μεσσηνίας καὶ 5) Λακωνίας.

30. ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

(5,320 □ χιλ. 163,000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ ΒΑ μέρος τῆς Πελοποννήσου μεταξὺ τῶν κόλπων Κορινθιακοῦ, Σαρωνικοῦ, Ἀργολικοῦ καὶ τῶν νομῶν Ἀχαιοήλιδος καὶ Ἀρκαδίας πρὸς Δ, ἐκτεινόμενος πρὸς Β καὶ πέραν τοῦ Ἴσθμοῦ μέχρι τῆς Γερανείας, ἣτις χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεγαρίδος.

Περιλαμβάνει δὲ προσέτι τὰς παρὰ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον νήσους Πόρον, Ὑδραν, Σπέτσας καὶ τὴν πρὸ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου νήσον Κύθηρα μετὰ τῆς μικροτέρας τῶν Ἀντικυθήρων τῆς νοτιοτάτης νήσου τοῦ κράτους.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὄρεινόν.

Ὅρη. Τὸ Δύρκειον, τὸ Ἀρτεμισίον καὶ τὸ Παρθένιον, χωρίζοντα τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας, τὸ δασώδες Ἀραχναῖον ἐν τῇ Ἀργολίδι, καὶ ΝΑ αὐτοῦ τὰ Δίδυμα ἀπολήγοντα εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον. Ἐν δὲ τῇ Κορινθίᾳ ἡ Κυλλήνη (Ζήρια) ὑψηλὴ, δασώδης καὶ τὰ Ἀροάνεια χαμηλότερα δασώδη.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Ἀργολίδος πολὺ εὐφορος διαρρομένη ὑπὸ τῶν χειμάρρων Ἐρασίνου καὶ Ἰνάχου καὶ παράγουσα δημητριακοῦς, σταφίδα, ἔλαιον, καπνόν. Ἡ τῆς Κορινθίας (Βόχας) παράγουσα σταφίδα καὶ δημητριακοῦς. Ἡ τῆς Νεμέας ἐπίσης εὐφορος καὶ παράγουσα ἐξαιρετον μέλανα οἶνον.

Ποταμοί. Ὁ Ἀσωπὸς πηγάζων ἐκ τῆς Κυλλήνης καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Ἰναχὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀρτεμισίου διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀργολίδος καὶ χύνεται ἐντὸς ἄμμου παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

Λέμναι. Ἡ Λέρονη ἐν τῇ Ἀργολίδι. Ἐν δὲ τῇ Κορινθίᾳ ἡ Φενεδός καὶ ἡ Στυμφαλὶς κείμεναι εἰς ἰκανὸν ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 7 ἐπαρχίας: *Ναυπλίας, Ἄργους, Σπεισῶν καὶ Ἑρμοσιδος, Ὑδρας, Τροιζηνίας, Κορινθίας, Κυθήρων.*

1) **Ἐπαρχία Ναυπλίας.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Ναύπλιον** (5,500 κ.) κείμενον πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου, ὑπῆρξε δὲ καὶ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1834. Ἔχει τρία ὄχυρά φρούρια, τὸ *Γαλαμῆδιον* ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου, κυριευθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1822 καὶ χρησιμεῖον νῦν ὡς φυλακαί: τὴν *Ἀκροναυπλίαν* (Ἴτζι-καλὲ) ἔνθα στρατῶν, στρατ. νοσοκομεῖον καὶ φυλακαὶ στρατιωτικῶν καταδίκων. Ἀπέναντι δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ μικρᾶς νησίδος κεῖται τὸ μικρὸν φρούριον *Μποῦριζι*, ὅπου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἦτο ἡ ἔδρα τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπείας, νῦν δὲ φυλάσσονται ἐν αὐτῷ οἱ δῆμιοι.

Πρόνοια (1800 κ.) προάστειον τοῦ Ναυπλίου. Ἡμίσειαν ὄραν βορειότερον αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Ἄργος σφίζονται λείψανα πελασγικῶν τειχῶν τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως *Τίρυνθος*. Ἐκεῖ πλησίον εἶνε καὶ ἡ γεωργικὴ σχολή, τὴν ὁποίαν ἱδρυσεν ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριας. *Λυγουριὸν* (1700 κ.), παρ' ὃ κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου, πλησίον τῆς ὁποίας ἡ *Νέα Ἐπίδαυρος* (1100 κ.), ἔνθα συνῆλθεν ἡ πρώτη Ἐθνικὴ συνέλευσις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῷ 1822. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Μέρομπακα* (850 κ.), *Χέλι* (950 κ.), *Κοῦτσι*, *Κατοίγκρι*, *Κοφίνι*. *Ἀνυφί*, *Μάνεσι*, *Χαϊδάρι* (900 κ.), *Ἀσίγη* (750 κ.), *Τολὸν* συνοικισμὸς Κρητῶν.

2) **Ἐπαρχία Ἄργους.** Πρωτεύουσα Ἄργος (9.000 κ.) ἐν τῇ Ἀργολικῇ πεδιάδι, ἀρχαιοτάτη πελασγικὴ πόλις μετ' ἀκροπόλεως (Δαρίσης). *Μύλοι*, ἔνθα πολλὰ ἔλη, ἅτινα ἐσχημά-

τιζον τὴν λίμνην Λέρνην, ἐν ἣ ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὴν ἐννεακέφαλον Ὑδραν. Κουτσοπόδι (1400 κ.) πλησίον αὐτοῦ καὶ παρὰ τὴν κώμην Χαρθάτι κείνται τὰ ἐρείπια τῶν Μυκηνηῶν, τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὧν σφίζεται ἡ ἀκρόπολις μετὰ τῆς πύλης τῶν λεόντων. Ἐνταῦθα αἱ ἐνεργηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Σλήμαν ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν πολυτιμώτατα ἀρχαῖα κειμήλια κατατεθέντα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν ἀρχαιολ. μουσεῖον.

Πλησίον τοῦ Ἄργους παρὰ τὸ χωρίον Χώνικα ἔκειτο τὸ πάλαι τὸ Ἡραῖον (ναὸς τῆς Ἥρας). Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶνε Ἀχλαδόκαμπος (1700 κ.), Δίμναι (1100 κ.), Μπερμπάτι (750 κ.), Φύχια, Μαλανδρένι, Καρυνά (1000 κ.), Μπέλεσι, Πυργέλα, Μπουγιάι, Κυβέρι.

3) **Ἐπαρχία Σπειτσῶν καὶ Ἐρμιονίδος.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ νοτιοδυτικῆς μέρους τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου καὶ τῆς νήσου Σπειτσῶν (Πιτυοῦσαι). Ἡ νήσος Σπέτσαι εἶναι ὀρεινὴ παράγουσα (εἰς μικρὸν ποσὸν) ἀμύγδαλα, σῦκα, ξυλοκέρατα, ρητίνην ὀνομαστὴ διὰ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἔχουσα διὰ τοῦτο προνομιοῦχον ἐκλογικὴν περιφέρειαν ἐκλέγουσα δύο βουλευτάς. Πρωτεύουσα εἶναι ἢ ἐπ' αὐτῆς Σπέτσαι (4500 κ.) ἔχουσα ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἀσχολοῦνται ἰδίᾳ περὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ σπογγαλίαν.

Ἐπὶ τοῦ ΝΑ μέρους τῆς Ἀργολικῆς Χερσονήσου κείται τὸ Κρανίδιον (6,000 κ.) ἔχον ἐπίνειον τὸ Πορτοχέλιον. Ἐρμιόνη (2,500 κ.) παράλιος παράγουσα ἔλαιον. Δίδυμοι (1200 κ.).

4) **Ἐπαρχία Ὑδρας.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὀμωύμου βραχῶδους νήσου, κειμένης πρὸς Ν. τοῦ Σκυλλαίου.

Ἡ νήσος Ὑδρα εἶναι μικρά, πετρώδης καὶ ἄγονος, ἀλλ' ὀνομαστὴ διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν διὰ τὰ λαμπρὰ δὲ ταῦτα κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς, ἀποτελεῖ προνομιοῦχον ἐκλογικὴν περιφέρειαν ἐκλέγουσα 3 βουλευτάς. Πρωτεύουσα δὲ εἶναι ἢ ἐπ' αὐτῆς

ὁμώνυμος Ὑδρα (6000 κ.), πατρὶς τοῦ Κουντουριώτη, τοῦ Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη καὶ ἄλλων ναυάρχων ἡρώων. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ σπογγαλιείαν.

5) **Ἐπαρχία Τροιζηνίας.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Πόρου καὶ τῆς μικρᾶς χερσονήσου τῶν Μεθάνων.

Ἡ νήσος Πόρος εἶνε μικρὰ δασώδης τερπνὴ κατὰ τὸ θέρος ἐπ' αὐτῆς κεῖται ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα Πόρος (4500 κ.).

Ἡ μικρὰ χερσονήσος τῶν Μεθάνων εἶνε ὄρεινὴ, ὑφαιστειογενῆς καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ κατὰ τὴν παραλίαν αὐτῆς λουτρά. Δαμαλᾶς (500 κ.), ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τροιζῆνα ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος ἐνταῦθα συνήλθεν ἡ τρίτη Ἐθνικὴ συνέλευσις τῷ 1827 ἡ ἐκλέξασα τὸν Καποδίστριαν ὡς Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Κάτω Φανάρι (800 κ.).

6) **Ἐπαρχία Κορινθίας.** Ταύτης πρωτεύουσα ἡ νέα Κόρινθος (5500 κ.) παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κτισθεῖσα τῷ 1858, ὅτε κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ ἢ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορίνθου κειμένη παλαιὰ Κόρινθος (νῦν χωρίον μὲ 1000 κατ.). Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ἦτο μία τῶν ἐμπορικωτέρων, πλουσιωτέρων καὶ πολυανθρωποτέρων πόλεων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· κατεστράφη δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῷ 146 π. Χ. Ἐνταῦθα ἐδίδαξε τὸ πρῶτον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Πλησίον τῆς νέας Κορίνθου ἐγένετο ἡ διώρυξ· καὶ εἰς μὲν τὸ πρὸς Α ὀμόιον συνοικίζεται ἡ Ἰσθμία, εἰς δὲ τὸ πρὸς Δ ἡ Ποσειδωνία. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι Βέλλον (1100 κ.), Ζευγολαυτὸν (1100 κ.), Βραχάτι, Περαχώρα (1600 κ.) κειμένη πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Γερανείας, παρὰ τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ Λουτράκιον (1200 κ.) ἔνθα τὰ ὀνομαστὰ λουτρά. Κιᾶτον (1900 κ.), Εὐλόκαστρον (1700 κ.), Τρίγκαλα (1000 κ.), Γκούρα (1100 κ.), Σοφικὸν (1700 κ.), Χιλιομόδιον (600 κ.), Ἀθήκια (1100 κ.), Δερβένιον (900 κ.), Κλημέντη (800 κ.), Ἅγιος Γεώργιος (2300 κ.), πλησίον δὲ ἡ Νεμέα ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν λέοντα καὶ ἔνθα ἐτελοῦντο

τὰ Νέμεα. Παρὰ τὴν Νεμέαν κείνται τὰ περίφημα στενὰ Δερβενάκια, ἔνθα οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη κατετρόπωσαν τῇ 1822 τὴν ἐκ 30000 Τούρκων στρατιάν τοῦ Δράμαλη.

7) **Ἐπαρχία Κυθῆρων.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κυθῆρων καὶ Ἀντικυθῆρων καὶ ἦτο πρὸ τοῦ 1863 μέρος τοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας Ἰονίου κράτους (Ἐπτανήσου). Ἡ νῆσος *Κύθηρα* εἶναι ὄρεινὴ καὶ λοφώδης ἔχουσα παραλίαν ἀπότομον καὶ τραχεῖαν. Πρωτεύουσα αὐτῆς *Κύθηρα* (1000 κατ.), *Ποταμός* (900 κ.), *Μυλοπόταμον* (800 κ.), *Καραβάς* (600 κ.). Καὶ ἡ νῆσος *Ἀντικύθηρα* εἶναι ὄρεινὴ καὶ πετρώδης ἔχουσα περὶ τοὺς 800 κατοίκους ζῶντας ἐκ τῆς ἀλιείας. Παρὰ τὰ Ἀντικύθηρα ἀνεσύρθησαν πρὸ τινος χρόνου ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης σπουδαῖα τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια, (τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Ἐφῆβου τῶν Ἀντικυθῆρων, κλπ.).

31. ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

(4340 □ χιλ., 163,000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Ἀρκαδίας κατέχει τὸ κεντρικὸν ὄροπέδιον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ Πάρνωνος καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου χώραν Κυνουρίαν. Τὸ δὲ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν.

Ὄρη. Τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὸ Παρθέμιον χωρίζοντα τὸν νομὸν ἀπὸ τῆς Ἀργολίδος, ὁ Πάρνων χωρίζων τὴν Ἀρκαδίαν ἀπὸ τῆς Λακωνίας, τὸν Λύκαιον χωρίζον τὴν Ἀρκαδίαν ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχεν ὁ ναδὸς τοῦ Πανδὸς τοῦ προστατοῦ τῶν ποιμένων. Τὸ Μαίναλον (Χρέπα) κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ νομοῦ, δασῶδες.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Μαντινείας (Τριπόλεως), ἡ τῆς Τεγέας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ ἡ τῆς Κυνουρίας (Ἄστρους).

Ποταμοί. Ὁ Ἀλφειός, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς

Πελοποννήσου, πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως χωρίζει τὴν Ἡλείαν ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. Ὁ Δάδων παραπόταμος τοῦ Ἀλφειοῦ.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας *Μαντινείας*, *Γορτυνίας*, *Μεγαλοπόλεως*, καὶ *Κυνουρίας*.

1) **Ἐπαρχία Μαντινείας.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Τρίπολις** (11.000 κ.), παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Μαινάλου. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο πρωτεύουσα ἑλῆς τῆς Πελοποννήσου κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη τῇ 1821· εἶναι δὲ πόλις βιομήχανος ὑφαντουργίας κτλ. Πρὸς Ν ταύτης καὶ ἔνθα σήμερον εἶναι τὰ χωρία *Πιαλί* καὶ *Ἀχούρια* (800 κ.) ἔκειτο ἡ *Τεγέα* ὀνομαστὴ διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι τὸ *Λεβίδιον* (2500 κ.) ὀνομαστὸν διὰ τὴν πρώτην τῶν Τούρκων ὑποχώρησιν πρὸ τῶν Ἑλλήνων τῇ 1821. *Τσιπιανὰ* (2200 κ.), πλησίον τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας παρ' ἣν οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας φονευθέντος τοῦ Ἐπαμεινώνδου (362 π.Χ.). *Καλιτζαί* ἐν τῇ Μονῇ τῶν ὁποίων συνῆλθε τῇ 1821 ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου, *Βαλιέτσι* ἔνθα ἐγένετο ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνη καὶ Ἀντ. Μαυρομυχάλην ἡ πρώτη νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων τῇ 1821. *Βερζοβὰ* (1700 κ.), *Κολλίνας* (1600 κ.), *Κανδρέβα*, *Βλαχοκερασιά* (1600 κ.), *Δάρα* (1200 κ.), *Πιάνα* (800 κ.), *Ρίζαις* (1000 κ.), *Κακοῦρι* (1100 κ.), *Κανδήλα* (1500 κ.).

2) **Ἐπαρχία Γορτυνείας.** Πρωτεύουσα *Δημητσάνα* (2100 κ.) πατρίς τοῦ ἀπαγχονισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τῇ 1821 πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τοῦ ὑψώσαντος τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Γερμανοῦ. Ἡ πυρίτις δὲ τῆς Δημητσάνης, ἡ καὶ νῦν αὐτόθι κατασκευαζομένη, ἐχρησίμειυσε πολὺ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς ἐπαναστάσεως, *Λαγκάδια* (4600 κ.) πατρίς τῶν Δεληγιαννέων, *Βυτίνα* (1500 κ.) ἔχουσα γεωργικὸν σταθμὸν, *Καρούταινα* (1200 κ.) ἔχουσα φρούριον ἐν ᾧ ὄχυρωθεις ὁ Κολοκοτρώνης ἀντέστη κατὰ τῶν Τούρκων. Ἄλλαι κωμοπό-

λεις είναι *Στεμνίτσα* (2100 κ.), *Ζάτουνα* (800 κ.), *Κοντοβάζαινα* (1200 κ.), *Βαλτεσινῖκον* (1600 κ.), *Βερβίτσα* (2200 κ.), *Μαγούλιανα* (900 κ.), *Παλούμπα* (500 κ.),

3) **Ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως.** Πρωτεύουσα *Μεγαλόπολις* (1600 κ.) παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν τὴν συνοικισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην, πατὴρ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου καὶ τῶν στρατηγῶν Λυκόρτα καὶ Φοιλοποίμενος. *Ἰσαρι* (1600 κ.) παρὰ τὴν ἀρχαίαν Λυκόσουραν, *Κούρταγα* (800 κ.), *Λεοντάριον* (700 κ.). *Δυρράχιον*, *Ἄκοβος*.

4) **Ἐπαρχία Κυνουρίας.** Πρωτεύουσα *Λεωνίδιον* (3000 κ.) ἐν μέσῳ ἀποκρήμων ὄρεων, ἔχον πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης μικρὰν κατάφυτον πεδιάδα. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία *Ἅγιος Πέτρος* (2600 κ.), *Βέρβαινα* (1500 κ.) καὶ *Δολιανὰ* (1600 κ.) ὀνομαστὰ διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐνταῦθα ὁ Νικηταρᾶς ἐπωνομάσθη διὰ τὸν ἡρωϊσμόν του Τουρκοφάγος. *Ἅγιος Νικόλαος* (Καστρί 1800 κ.), *Κοσμάς* (2400 κ.), *Ἄστρος* (950 κ.) παράλιος λιμὴν τῆς Κυνουρίας ἐνθα συνῆλθεν ἡ δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῆ 1823, *Ἅγιος Ἰωάννης* (700 κ.), *Παλαιχώριον* (1000 κ.), *Μραστός* (650 κ.), *Ἄγ. Ἀνδρέας*, *Πούληθρα*.

Σημ. Ἐν Λεωνιδίῳ καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας ὁμιλεῖται ἡ καλουμένη **τσακωνικὴ** διάλεκτος, ἣτις εἶναι παρεσθαρμένη Δωρικὴ.

32. ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΗΛΙΔΟΣ

(5500 □ χιλ., 255.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος περιλαμβάνει τὸ ΒΔ μέρος τῆς Πελοποννήσου. Ἐκτείνεται δὲ δυτικῶς τῶν Ἀροαίων ὄρεων μέχρι τοῦ Ἰονίου Πελάγους καὶ ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου καὶ τῶν κόλπων Πατραϊκοῦ καὶ Κορινθιακοῦ πρὸς Β.

Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ εἶναι ὄρεινόν, τὸ δὲ λοιπὸν κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὸν καὶ κατάφυτον ἐκ σταφιδαμπέλων καὶ ἀμπέλων.

Ὄρη. Τὰ Ἀροάνια, τὸ Παναχαϊκὸν ἐκτείνόμενον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζον τὸ ἀκρωτήριο *Ρίον*, ἐφ' οὗ εἶναι φυλακαί. Ὁ Ἐρῦμανθος, οὗ ἡ ὑψηλότερα κορυφή λέγεται Ὠλενος, αἱ δὲ ὑπώρειαι εἶναι κατάφυτοι. Ἡ Φολόη διακλαδουμένη εἰς πολλὰ κατάφυτα μέρη. Πρὸς Δ δὲ ὑψοῦνται λόφοι σχηματίζοντες τὰ ἀκρωτήρια *Χελωνάταν* καὶ *Κατάκωλον*.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς Ἀχαΐας, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῆς Ἡλίδος εὐφορώταται, καὶ ἡ τῆς Μανωλάδος κτῆμα τοῦ Διαδόχου.

Ποταμοί. Ὁ Σελινοῦς καὶ ὁ Βουραϊκὸς πηγάζοντες ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ ὁ Κραῆτις πηγάζων ἐκ τῶν Ἀροανίων, ἅπαντες χειμαρρῶδεις, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Πηνειὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους διαρρέει τὴν Ἡλίδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον Πέλαγος.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: *Παιρῶν*, *Αἰγιαλείας*, *Καλαβρύτων*, Ἡλείας.

1) **Ἐπαρχία Πατρῶν.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα *Πάτραι* (37500 κ.), ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἔχουσα ὠραίας πλατείας, ἑδούς, οἰκοδομίας, μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, ὧν ὁ ἀρχαιότερος ὁ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἔνθα σφίζεται ὁ τάφος τοῦ ἁγίου, φιλανθρωπικὰ καταστήματα, θέατρον, Γυμνάσια, Ἐμπορικὴν σχολήν, διδασκαλεῖον θηλέων, ἠλεκτρικοὺς τροχιδορόμους, ὠραίαν προκουμαίαν καὶ τεχνητὸν λιμένα, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ πλεῖστον ποσὸν τῆς σταφίδος. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Βραχνέϊκα* (1600 κ.), *Κάτω Ἀχαΐα* (1600 κ.), *Ἅγιος Βασίλειος*, *Χαλανδρίτσα* (900 κ.), *Γουρζούμυσα* (1000 κ.), *Προστοβίτσα* (800 κ.), *Καστριτίσιον* (950 κ.), *Ἄλυσσος* (800 κ.), *Ἐγλυκάς*, *Σαλμενῖκον*, *Καμάραι*.

2) **Ἐπαρχία Αἰγιαλείας.** Πρωτεύουσα *Αἶγιον* (8000 κ.) ἀρχαία πόλις παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐπὶ δύο λόφων ἐκτισμένη, ἔχουσα ὠραίας οἰκοδομίας, πλατείας δενδροφύτους καὶ κήπους ἐξαίρέτους· ἐκ δὲ τοῦ λιμένος τῆς ἐξάγει τὴν ἐκλεκτοτέραν σταφίδα. Πλησίον τοῦ Αἰγίου ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ πόλις *Ἐλίκη* καταποντισθεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ (τῷ 383 π. Χ.) ὡς καὶ ἡ

πόλις *Βουρᾶ*, ἣτις κατεκρημνίσθη τότε εἰς χάσμα γῆς. Πρὸς Ν κείται ἡ *Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν*. Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωριά εἶναι *Τέμενη* (1000 κ.), *Μουρλᾶ* (650 κ.), *Ζευγολατιὸ* (500 κ.), *Ἀρφαρά* (600 κ.), *Ἀκράτα* (800 κ.), *Διακοπιτικά* (600 κ.).

3) **Ἐπαρχία Καλαβρύτων.** Πρωτεύουσα *Καλάβρυτα* (2300 κ.) εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Ἀροανίων· μέχρις αὐτῶν ἀνέρχεται ἐκ Διακοπτοῦ ὄδοντωτὸς ἐν μέρει σιδηρόδρομος. Πλησίον δὲ κείνται τὰ ἐπίσημα μοναστήρια μέγα *Σπήλαιον* ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ ἐντὸς σπηλαίου ἔχον πολύτιμα κειμήλια καὶ εἰκόνα τῆς Παναγίας ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ· καὶ *Ἁγία Λαύρα*, ἣτις εἶναι περιώνυμος διότι ἐν αὐτῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως τῇ 25ῃ Μαρτίου 1821. Ἡ δὲ ἱερὰ καὶ ἔνδοξος ἐκείνη σημαία σφίζεται ἐν τῷ ναῷ τῆς Μονῆς διάτρητος καὶ πεπαλαιωμένη σύμβολον καὶ νέων ἐν τῷ μέλλοντι ἀνδραγαθημάτων. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωριά εἶναι *Κέριτζι* (1300 κ.), *Μαζεῖκα* (1500 κ.), *Λειβόριτζι* (1000 κ.), *Σοπωτόν* (650 κ.), *Στρέζοβα* (1800 κ.), *Κερπινή* (600 κ.), *Σουδενά* (680 κ.), *Πλάτανος* καὶ *Βαλιμῆ* ἀνά (700 κ.), *Φίλια* (900 κ.), *Λυκούρια* (1000 κ.), *Σελλιάνα* (700 κ.), *Ἀγ. Βαρβάρα*, *Μάνεσι* ἀνά (500 κ.).

4) **Ἐπαρχία Ἡλείας.** Ταύτης πρωτεύουσα *Πύργος* (13700 κ.) οὐ μακρὰν τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τῆς θαλάσσης ἐπὶ λόφου ἐν τῷ μέσῳ καταφύτου πεδιάδος, ἔχει ἐπίνειον τὸ *Κατάκωλον*, ἐξ οὗ ἐξάγεται πολὺ σταφίς.

Πρὸς Α τοῦ Πύργου κείται ἡ ἀρχαία *Ὀλυμπία*, ἐνθα τὸ πάλαι ἐτελοῦντο κατὰ τετραετίαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καὶ ὑπῆρχεν ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, πλῆθος ἱερῶν βοιωτῶν καὶ ἀγαλμάτων. Ὅλον τὸν γῶρον τοῦτον, ὅστις ἐκαλεῖτο *ἱερὰ Ἄλις*, κατεκάλυψε δια τῆς ἰλῦος αὐτοῦ ὁ Ἀλφειός· διὰ τῶν γενομένων ὁμοῦ πρότινων ἐτῶν ἀνασκαφῶν ἀνεκαλύφθησαν τὰ εἰρηπία τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων καὶ ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀγάλματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ περιώνυμος *Ἐρμῆς* τοῦ Πραξιτέλους καὶ ἡ *Νίκη* τοῦ Παιωνίου, ἀμφότερα ἐξόχου τέχνης. Τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὁμοῦ μετ' ἄλλων λαμπρῶς ἐπίσης τέχνης κειμηλίων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φυλάσσονται ἐν τῷ νεοκτιστῷ αὐτόθι Μουσείῳ, προκαλοῦσι δὲ τὸν θαυψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μασμών τῶν χιλιάδων προσκνητῶν, οἵτινες κατ' ἔτος συρρέουσιν ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Κῶμαι πλησίον τοῦ Πύργου εἶναι *Βαρβάσινα*, *Κολύριον*, *Λαμπέτι*, *Σκουροχώριον* ἐκάστη περί τοὺς 1000 κατοίκους. Πρὸς Β τοῦ Πύργου αἱ κωμοπόλεις Ἀμαλιάς (8500 κ.), καὶ πρὸς Β ταύτης ἡ *Γαστούνη* (2600 κ.) εὐφορωτάτη, *Χάβαρι* (1200 κ.), ἐλόκληρος ἢ περιφέρεια αὕτη ὑπέστη ἐσχάτως πολλὰς καταστροφὰς ὑπὸ σεισμῶν. *Δεχαινά* (3000 κ.), ἔχοντα ἐπίνειον τὴν Κυλλήνην, ἔνθα ἱαματικά λουτρά, Ἀνδραβίδα (2800 κ.), καθέδρα τῶν Φράγκων κατὰ τὸν μεσαίωνα, *Βαρθολομιὸν* (2500 κ.), *Μανωλάς* (1000 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος, *Δίβρη* (1600 κ.) παρὰ τὸν Ἐρύμανθον, *Δαντζοῖ* (700 κ.), *Δελήμπαλι*, *Κριεκούκιον* (1200 κ.), πλησίον τοῦ ὁποίου παρὰ τὸν Ἀλφειὸν κεῖται ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα μικρὰ πεδιάς Ὀλυμπία. †

★ 33. ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

(3,200 □ χιλιάμ., 218,000 κατ.)

Θέσις. Ὁ νομὸς Μεσσηνίας κατέχει τὸ ΝΔ τμήμα τῆς Πελοποννήσου τὸ βρεχόμενον ὑπὸ τοῦ Ἴονίου Πελάγους καὶ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου πρὸς Δ, καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου πρὸς Ν. Ἐκτείνεται δὲ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ πρὸς Β, καὶ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας πρὸς Α.

Τὸ ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, τὸ δὲ κλίμα γλυκύ.

Ὅρη. Τὸ *Λύκαιον* κατάφυτον, τὰ *Νόμια* (Τετράγι), ἢ *Ἰθώμη* μεμονωμένη καὶ ἀπόκρημνος, ἐφ' ἧς σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ Διὸς Ἰθωμάτα. Ὁ *Μαθίας* (Λυκόδημος) ἐκτεινόμενος μέχρι θαλάσσης καὶ σχηματίζων τὸ ἀκρωτήριο *Ἀκρίτας*.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς Μεσσηνίας εὐφορωτάτη ὀνομαζομένη κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν *Μακαρία*, καὶ ἡ τῆς *Κυπαρισσίας* ἐκτεινομένη παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.

Ποταμοί. Ὁ *Πάμισος* πηγάζων ἐκ τῶν Νομίων καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον· ὁ *Νέδων* (ποτ. τῆς Καλαμάτας) πηγάζων ἐκ τοῦ Ταυγέτου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον· ὁ Ἀλφειὸς πηγάζων

ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος, καὶ ἡ Νέδα, ἥτις πηγάζουσα ἐκ τοῦ Λυκαίου ἐκβάλλει εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 ἐπαρχίας: *Καλαμῶν*, *Μεσσηνίας*, *Πυλίας*, *Τριφυλίας* καὶ *Ὀλυμπίας*.

1) **Ἐπαρχία Καλαμῶν.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα *Καλάμαι* (13500 κ.) παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου μία τῶν ἐμπορικωτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν μεταξουργίας καὶ οἰνοπνευματοποιίας καὶ ἐξάγει σῦκα, ἔλαιον, ἐκλεκτὰς ἐλαίας, σταφίδα καὶ διαφόρους ὀπώρας· εἶναι δὲ ἡ πρώτη ἐλληνικὴ πόλις ἡ κυριευθεῖσα (23 Μαρτίου 1821) ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη. *Παραλία Καλαμῶν* (2300 κ.), *Καλύβια* (2800 κ.), *Θουρία* (1500 κ.), *Μικρομάνη* (1100 κ.), *Ἀολάναγα* (1900 κ.), *Ἀρφαρά* (1600 κ.), *Σίτσοβα* (900 κ.), *Τσερνίτου* (800 κ.) *Ἀναστάσοβα*, *Μπάστα*.

2) **Ἐπαρχία Μεσσηνίας.** Πρωτεύουσα *Μεσσήνη* ἢ *Νησίον* (6,000 κ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίσου καὶ τὴν ἀρχαίαν Μεσσηνίαν, ἧς φρούριον ἡ Ἰθώμη. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Μελιγαλᾶ* (1800 κ.), *Μαυρομιάτι* (700 κ.), *Διαβολίτσι* (1000 κ.), *Γαράντζα* (1700 κ.), *Ἀριστομένης* (600 κ.), *Ἀνδροῦσα* (900 κ.), *Ναζήριον*, *Κωνσταντῖνοι* (1200 κ.) *Τσαοῦσι*, *Ἀλητσελεπῆ*, *Κατσαροῦ*, *Τζεφερεμίνη* (1250 κ.).

3) **Ἐπαρχία Πυλίας.** Πρωτεύουσα *Πύλος* (Ναυαρίνον 2100 κ.) πατρὶς τοῦ Νέστορος παρὰ εὐρὴν ἀσφαλῆ κόλπον, οὗ τὸ στόμιον φράσσει ἡ μικρὰ νήσος *Σφακτηρία*.

Ἐντὸς τοῦ κόλπου τούτου συνέβη τῷ 1827 ἡ ἐν Ναυαρίνῳ λεγομένη ναυμαχία, καθ' ἣν ὁ ἠνωμένος στόλος Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψαν τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον. Ἡ δὲ Σφακτηρία εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὴν μάχην τοῦ 1825, καθ' ἣν ὀλίγοι Ἕλληνες γενναϊότατα κατὰ τῶν Τούρκων ἐπολέμησαν· τότε δὲ ὡς ἐκ θαύματος μετὰ ἡρωϊκὸν ἀγῶνα ἐσώθη τὸ πλοῖον τοῦ Τσαμαδοῦ *Ἄρης* ἐξελθὼν τοῦ λιμένος καὶ διασχίσαν τὸν ἔθρικὸν στόλον· τὸ πλοῖον τοῦτο σώζεται ἐν τῷ Β. Ναυστάθμῳ.

Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Μεθώνη* (1700 κ.) παράλιος ἔχουσα ὄχυρὸν φρούριον καὶ λιμένα, ἐν τῷ ὀπίῳ ὁ Μιαούλης τῷ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

1825 ἐπυρπόλησε τουρκικὰ πλοία. Πρὸς Ν τῆς Μεθώνης εἶναι αἱ ἐρημόνησοι *Οἰνοῦσαι*: *Κορόνη* (2800 κ.), παρὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐρημόνησος *Θηγανοῦσα*: *Πεταλίδιον* (1100 κ.), *Δογκᾶ* (1300 κ.), *Χατζῆ* (800 κ.), *Βλαχόπουλον* (1200 κ.), *Χαροκοπιὸν* (1000 κ.). ΒΑ τῆς Πύλου κεῖται τὸ *Μανιάκι* ὀνομαστόν, διότι ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (1825) ἔπεσεν ὁ γενναῖος Παπαφλέσσας πολεμῶν ἡρωϊκῶς κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ πασσᾶ.

4) **Ἐπαρχία Τριφυλίας.** Πρωτεύουσα *Κυπαρισσία* (6000 κ.) παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, ἐκτισμένη, εἰς τοὺς πρόποδας ὑψηλοῦ βουνοῦ καὶ ἀπέχουσα τῆς παραλίας περὶ τὰ 20 λεπτὰ. *Φιλιατρά* (7000) ἡ μεγαλειτέρα πόλις τῆς ἐπαρχίας, κατὰφυτος ἐξ ἐλαιῶν καὶ σταφιδαμπέλων. *Γαργαλιᾶνοι* (6000 κ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας· ταύτης ἐπίνειον ἡ *Μαραθόπολις*, πρὸ τῆς ὁποίας ἡ ἐρημόνησος *Πρώτη*. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι ἡ *Διγούδιστα* (2900 κ.), *Ἄειτς* (1400 κ.), *Βαρυμπόπη* (1000 κ.), *Σιδηρόκαστρον* (900 κ.), *Ψάρι* (1700 κ.), *Σουλιμᾶ* (1300 κ.).

5) **Ἐπαρχία Ὀλυμπίας.** Πρωτεύουσα *Ἀνδρίτσα* (2000 κ.) εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ *Λυκαίου*. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Ζαχάρω* (1700 κ.), *Κρέσταινα* (2000 κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄλφειοῦ, *Ἀγουλινίτσα* (2700 κ.) κατὰ μῆκος τῆς παραλίας παρὰ τὴν ὁμώνυμον λιμνοθάλασσαν, ἣτις χρησιμεύει ὡς ἰχθυοτροφεῖον· πλησίον ταύτης αἱ θερμαὶ ἰαματικαὶ πηγαὶ *Καϊάφα*: *Βολάντζα* (1100 κ.), *Ζάχα* (1100 κ.), *Ζούρτσα* (1800 κ.)· ΝΔ ταύτης καὶ παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον *Παύλιτσα* (πάλαι *Φιγάλεια*) ἐν μέσῳ λαμπρᾶς τοποθεσίας κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος τῶν Βασσῶν, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ καλλιτέχνης τοῦ Παρθενῶνος Ἰκτῖνος.

34 ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

(4500 □ χ.λ. 135.000 κστ.)

Θέσις. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ ΝΑ μέρος τῆς Πελοποννήσου συνορεύων μὲ τοὺς νομοὺς Ἀρκαδίας πρὸς Β καὶ Μεσσηνίας πρὸς Δ. Βρέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους πρὸς Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Α καὶ τῶν κόλπων Λακωνικοῦ πρὸς Ν καὶ Μεσσηνιακοῦ πρὸς Δ.

Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ μόνον κατὰ τὸ μέσον εἶναι πεδινόν.

Ὅρη. Ὁ Πάρων (Μαλεβός) διακλαδούμενος πρὸς Ν καὶ σχηματίζων τὸ ἀκρωτήριο Μαιάν (κάβο-Μαλιαῆς), ἔνθα συμβαίνουσι συχνότατα μεγάλαι τρικυμιαί· ὁ Ταῦγετος, τὸ ὠραιότερον καὶ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου διακλαδούμενον πρὸς Ν καὶ σχηματίζον τὸ ἀκρωτήριο Ταίναρον (κάβο-Ματαπᾶς).

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Λακεδαίμονος ὠραία κατάφυτος ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων. Ἡ τοῦ Ἐλους. Ἡ τοῦ Ἀσωποῦ (Μολάων).

Ποταμοί. Ὁ Εὐρώτας πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Λακεδαίμονος δεχόμενος τὸν Οἰνοῦντα, Μαριόν, καὶ ἄλλους παραποτάμους καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας· Λακεδαίμονος Ἐπιδαύρου Λιμηραῆς, Γυθείου, καὶ Οἰτύλου.

1) **Ἐπαρχία Λακεδαίμονος.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Σπάρτη** (4500 κ.) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθη τῆς Εὐρώτα ἐπὶ τῶν ἑρείπιων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἔνθα τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, τοῦ τάφου τοῦ Λεωνίδου, τοῦ θεάτρου κλ. Ἡ ἀρχαία Σπάρτη ἦτο ἰσχυρὰ ἀντίζηλος τῶν Ἀθηνῶν καὶ περιώνυμος διὰ τὸν ἥρωισμόν τῶν τέκνων τῆς Ἀγ. Ἰωάννης καὶ Παρόριον τερπνὰ προάστεια.

Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι Μαγούλια (1300 κ.), Βρουλιᾶ (1200 κ.), Γεωργίτσιον (1700 κ.), Καστανιά (1400 κ.), Βρέσθεν (1100 κ.), Βαμβακοῦ (900 κ.), Ἀράχωβα (1500 κ.), Γεράκιον (1500 κ.), Μιστραῆς (600 κ.) εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου ἄλλοτε ἐπίσημος πόλις, πατρίς τῶν Παλαιολόγων, ἔχουσα ἀξιόλογα μνημεῖα βυζαντιακῆς τέχνης. Δεβέτισοβα (1800 κ.), Σκλαβοχάριον παρὰ τὰς ἀρχαίας Ἀμύκλας, Ξηροκάμπιον (1000 κ.), Ἀναβρυτή (1400 κ.), Γοράνοι (900 κ.), Γκοριτζά (1200 κ.), Δογκανίκοι.

2) **Ἐπαρχία Ἐπιδαύρου Λιμηραῆς.** Πρωτεύουσα Μολαί (1700 κ.) ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χω

ρία είναι *Συκία* (1300 κ.), *Ἀπυθιά* (650 κ.), *Νιῶτα* (1200 κ.), *Παπαδιάνικα* (1200 κ.), *Κρεμαστή* (700 κ.), *Κυπαρίσιον* (900 κ.), *Ρηχία* (1100 κ.) πρὸς Ν τῆς ὁποίας τὸ ἀκρωτήριο *Ἰέραξ* ἔχον περιεργότατον λιμένα. *Μονεμβασία* ἐπὶ νησιδίου συνδεομένη πρὸς τὴν ξηρὰν διὰ γεφύρας· ἔχει φρούριον καὶ μεγαλοπρεπέστατον Βυζαντιακὸν ναόν. Ἡ *Μονεμβασία* παρεδόθη πρώτη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1821, *Νεάπολις* (Βοιαί, Βάτικα 1600 κ.) κώμη παράλιος, παράγουσα πολλὰ κρέμμυα. Ἀπέναντι τῶν Βοιωτῶν ἢ μικρὰ νῆσος *Ἦονοῦ Γνάθος* (Ἐλαφόνησος) ἔχουσα ἀσφαλῆ ὄρμον καὶ ὁμώνυμον μικρὰν κώμην.

3) **Ἐπαρχία Γυθείου.** Αὕτη περιλαμβάνει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς χερσονήσου τοῦ Ταυγέτου (Ἀνατολικὴ Μάνη). Πρωτεύουσα *Γύθειον* (5500 κ.), παράλιον χρησιμεῖον καὶ ὡς ἐπίγειον τῆς Σπάρτης. Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶναι *Μαυροβοῦνη* (900 κ.), *Σκουτάρι*, *Καρυόπολις* (440 κ.), *Κότρωνας* (400 κ.), *Νύφη*, *Δάγεια* (600 κ.), *Πάνισσα* (900 κ.) καὶ τὸ ὀνομαστὸν χωρίον *Πολυάραβος* (250 κ.) πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Λάκωνες κατετρόπωσαν τὸν Ἰμβραήμ καὶ τοὺς Ἀραβας τῷ 1826.

4) **Ἐπαρχία Οἰτύλου.** Αὕτη περιλαμβάνει τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου (δυτικὴ Μάνη). Πρωτεύουσα *Ἀρεόπολις* (1100 κ.) πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον ἔχουσα ὄρμον τὸ *Λιμένιον*. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία εἶναι *Οἰτυλον* (1100 κ.) πατρὶς τῶν Μαυρομιχαλαίων, *Πύργος* (1000 κ.), *Πλάτσα* (650 κ.), *Καρδαμύλη* (450 κ.), *Κάμπος* (600 κ.), *Ἀλμυρός*, παρὰ τὸν ὁποῖον γενναίως οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοὺς Τούρκους θέλοντας νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν δυτικὴν Μάνην κατὰ τὴν ἐπανάστασιν· *Κίττα* (700 κ.), καὶ *Γερολιμῆν*. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης εἶναι νοήμονες, φιλόξενοι, φιλοτίμως γενναῖοι· οὐδέποτε δὲ ὑπεδουλώθησαν.

ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

α) ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑἴΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

(7.200 □ χιλ., 260.000 κατ.).

Αἱ τῆ ἐλευθέρα Ἑλλάδι ἀνήκουσαι νῆσοι τοῦ Αἴγαιου πε-
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λάγους εἶναι ἢ *Εὐβοία*, αἱ *Σποράδες* καὶ αἱ *Κυκλάδες*. Καὶ αἱ μὲν *Σποράδες* καλοῦνται οὕτω, διότι κείνται σποράδην ἐν τῷ πελάγει καὶ διαιροῦνται εἰς βορείους *Σποράδας* (*Σκιάθος*, *Σκόπελος*, *Ἀλόνησος*, *Σκύρος*) καὶ εἰς νοτίους *Σποράδας* (*Σαλαμίνα*, *Αἴγινα*, *Ἀγκίστριον*, *Πόρος*, *Ἰδρα*, *Σπέτσοι*). Αἱ δὲ *Κυκλάδες* καλοῦνται οὕτω· διότι σχηματίζουσι τρόπον τινὰ κύκλον περὶ τὴν *Δῆλον*, ἣτις ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ἱερά.

Ἐκ τῶν *Σποράδων* εἶδομεν τὴν *Σαλαμίνα*, *Αἴγινα*, *Ἀγκίστριον* ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ τὸν *Πόρον*, *Ἰδρα*, *Σπέτσοι* ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος.

Αἱ νῆσοι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει διαιροῦνται εἰς 2 νομούς· 1) *Εὐβοίας* καὶ 2) *Κυκλάδων*.

35. ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

(4000 □ χιλ. 125.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς *Εὐβοίας* καίται πρὸς Α τῆς *Στερεᾶς Ἑλλάδος* καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων *Εὐβοίας*, *Σκύρου*, *Σκιάθου*, *Σκοπέλου*, *Ἀλοννήσου* καὶ τινων ἄλλων ἀκατοικήτων.

Ἡ νῆσος *Εὐβοία* εἶναι ἡ μεγίστη νῆσος τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος χωριζομένη ἀπὸ τῆς *Στερεᾶς* διὰ τοῦ *Εὐβοικοῦ κόλπου*, ὅστις στενοῦμενος ἐν τῷ μέσῳ σχηματίζει τὸν πορθμὸν τοῦ *Εὐρίπου*, ἐφ' οὗ ὑπάρχει κινητὴ γέφυρα συνδέουσα τὴν *Εὐβοίαν* πρὸς τὴν *Στερεάν Ἑλλάδα*. Ἐν δὲ τῷ πορθμῷ *Εὐρίπου* γίνεται δις τοῦ νυχθημέρου παλίρροια. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ εἶναι ὀρεινόν.

Ὅρη. Τὸ *Τελέθριον*, διακλαδούμενον εἰς διάφορα μέρη καὶ σχηματίζον πρὸς μὲν τὸν *Μαλιακὸν κόλπον* τὸ ἀκρωτήριο *Κήναιον*, πρὸ τοῦ ὁποίου κείνται αἱ *Λιχάδες νῆσοι*. Πρὸς δὲ τὸ ΒΔ τῆς νήσου τὸ ἀκρωτ. *Ἀρτεμίσιον*, ἐνθα ἐγένετο ἡ πρώτη ναυμαχία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 480 π. Χ. Τὸ *Κανδήλιον*, ἢ *Δίρφυς*, ἣτις εἶναι σειρὰ ὀρέων καταφύτων διακλαδουμένων εἰς πολλὰ μέρη ἢ *Ὀχη* διακλαδουμένη μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζουσα τὰ ἀκρωτήρια πρὸς Α τὸν *Καφηρέν* (κάβο-Ντόρος) καὶ πρὸς Δ τὸν *Γεραιστόν*.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Χαλκίδος (Δηλάντιον πεδίον) κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων ἢ τοῦ Ξηροχωρίου παράγουσα ἐξαιρετον οἶνον καὶ δημητριακοὺς καρπούς.

Ποταμοί. Ὁ Δήλιαντος πηγάζων ἐκ τῆς Δίρφους ἐκβάλλει παρὰ τὸν Εὐρίπον καὶ ὁ Κάλλας πηγάζων ἐκ τοῦ Τελεθρίου καὶ χυνόμενος παρὰ τὸ Ἄρτεμισιον.

Λίμνη ἢ Δυοτὸς μικρά.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: Χαλκίδος, Καρυστίας, Ξηροχωρίου καὶ Σκοπέλου.

1) **Ἐπαρχία Χαλκίδος.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Χαλκίς** (11000 κ.) πόλις ἀρχαιοτάτη παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐδρίπου ἔχουσα σημαντικὸν ἐμπόριον, βιομηχανίαν καὶ ἐργοστάσια οἰνοπνευματοποιίας. Βασιλικὸν (1300 κ.), Μύτικας (1360 κ.), Ἐρέτρια (ἢ νέα Ψαρὰ 870 κ.) συνοικισθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν κατὰ τὸν ἑρὸν ἀγῶνα τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔνεκα δὲ τῶν ἡρωϊκῶν καὶ ἐνδόξων κατορθωμάτων τῶν Ψαριανῶν, τοῦ **Κανάρη** καὶ ἄλλων, ἔχουσι προνόμιον οἱ κάτοικοι αὐτῆς νὰ ἐκλέγωσιν 2 ἰδίους βουλευτάς. Ἄλλαι κῶμαι ἢ χωρία **Λίμνη** (3200 κ.) παράλιος ἔχουσα πλησίον ὄρυχειον λευκολίθου, **Ἁγία Ἄννα** (1400 κ.) μεσόγειος, **Ψαχνά** (2000 κ.), **Μαντουῦδι** (1000 κ.), **Σιενή** (1400 κ.), **Βάθεια** (1000 κ.), **Καθεροὶ** (700 κ.).

2) **Ἐπαρχία Ξηροχωρίου.** Πρωτεύουσα **Ξηροχώριον** (3000 κ.) ἐπὶ ὥρας τοποθεσίας παρὰ τὸ εὐφορον πεδίον τῆς ἀρχαίας **Ἰουαίας**. Ὄρειοι (800 κ.) ἐπίνειον τοῦ Ξηροχωρίου. **Αἰδηψὸς** (1100 κ.) πλησίον τῆς ὁποίας πρὸς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον κεῖνται τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὀνομαστὰ θειοῦχα ἱαματικὰ λουτρά. **Καμάρια** (500 κ.), **Κρουονερίτης** (600 κ.), **Ἑλληνικά**, **Ἄγιος** (1000 κ.), **Γιάλτρα** (900 κ.).

3) **Ἐπαρχία Καρυστίας.** Πρωτεύουσα **Κύμη** (3700 κ.), οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Αἰγαίου, παράγουσα ἐξαιρετον οἶνον καὶ παρ' αὐτὴν ἀνθρακωρυχεῖα. Ἔτι δὲ εἶναι τὰ χωρία **Καλημεριάνοι** (800 κ.), **Κονίσταρος** (700 κ.), **Παλιανόριον**

(1400 κ.), Ὀκτωινιά (1300 κ.), Μαρμάριον, Ἀλιβέριον (1500 κ.) πλησίον τοῦ Εὐβοϊκοῦ εὐφορος καὶ ἐμπορικὴ κωμόπολις. Κάρυστος (1800 κ.) παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὀχης, παράγουσα ἐκλεκτὸν οἶνον καὶ ἐξαίρετον μέλι. Ὁξύλιθος (1300 κ.), Στύρα (1000 κ.) πλησίον τῆς ὁποίας ἔπεσε μαχόμενος ὁ Ἥλιος Μαυρομιχάλης τῷ 1821, Ἠλαιανιστὸς (1100 κ.).

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ δασώδης νήσος Σκυρρος (4000 κ.) ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Θησεὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λυκομήδους. Καὶ τὰ 4 νησιδία Πειταλοὶ κτῆμα τοῦ βασιλέως.

4) **Ἐπαρχία Σκοπέλου.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σκοπέλου, Σκιάθου, Ἀλοννήσου καὶ τινῶν νησιδρίων. Πρωτεύουσα Σκόπελος (4700 κ.) παράγουσα ἐκλεκτὸν οἶνον, ἔλαιον, ἀπίδια. Γλωσσα (1400 κ.) κώμη ἐπὶ τῆς Σκοπέλου. Σκιάθος (3400 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἔχουσα ἀσφαλθὴ λιμένα, Ἀλόνησος (700 κ.) κώμη ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. †

36. ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

(2,700 □ γρ., 130,050 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς Κυκλάδων ἀποτελεῖται, ἐκ τῶν περὶ τὴν νήσον Δῆλον νήσων, ὧν σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἐξῆς 21·

Ἄνδρος, Τήνος, Μύκονος· Σύρος, Δήλος, Ρήνεια· Νάξος, Ἴος, Ἀμοργός· Πάρος καὶ Ἀντίπαρος· Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Μῆλος, Κίμωλος· Σίκινος, Φολέγανδρος· ἡ Ἀνάφη καὶ ἡ Θήρα.

Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι ὀρεινὸν ἐν γένει.

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 7 ἐπαρχίας· Σύρου, Κέας, Ἄνδρου, Τήνου, Νάξου, Μήλου, Θήρας.

1) **Ἐπαρχία Σύρου.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σύρου, Δήλου, Μυκόνου καὶ τινῶν ἄλλων μικρῶν ἀκατοικήτων. Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα **Σύρος** ἢ **Ἐρμούπολις** (18000 κ.) ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν πλευρῶν βραχώδους λόφου τῆς ὁμωνύμου νήσου. Συνωκίσθη δὲ ὑπὸ Χίων, Σμυρναίων, Φαριάνων, Κρητῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἔχει λαμπρὸν λιμένα, ὁραίας οἰκοδομὰς καὶ πλατείας, θέατρον, ἐμπορικὴν

ῥηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σχολήν, πολλά ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα, ναυπηγείον, βυρσοδεφεΐα, ύελοποιεΐα, νηματουργεΐα καὶ ἐργοστάσια ζαχαροπλαστικῆς κατασκευάζοντα τὰ ὀνομαστὰ λουκούμια. Πλησίον καὶ ἐπὶ ὕψηλῷ βράχῳ κεῖται ἡ "Ανω Σῦρος (3000 κ.), ἣς αἱ κάτοικοι πάντες σχεδὸν δυτικοὶ τὸ θρήσκευμα "Ελληνας. Βάρη (800 κ.), Ξηρόκαμπος (1000 κ.), Πάγος (700 κ.).

Πρὸς Α τῆς Σύρου κεῖται ἡ νῆσος Δῆλος, ἣτις σήμερον χρησιμεύει ὡς λοιμοκαθατήριον, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὅμως ἐθεωρεῖτο ἱερὰ διότι ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῇ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις· ὑπῆρχε δὲ ἐν αὐτῇ καὶ μεγαλοπρεπῆς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ σφίζονται ἐρείπια. Ἡ νῆσος Ρήνεια (ἡ μεγάλη Δῆλος), ἀκατοίκητος, χρησιμεύουσα τὸ πάλαι ὡς νεκροταφεῖον τῶν Δηλίων.

Ἡ δὲ νῆσος Μύκονος ἔχει ὁμώνυμον κωμόπολιν μετὰ 2000 περίπου κατ., "Ανω Μεριά (1300 κ.).

2) **Ἐπαρχία Κέας.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κέα, Κύθνου καὶ Σεριφου. Πρωτεύουσα Κέα (3300 κ.) ἐν μέσῳ περίπου τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἣτις παράγει ἐξαιρετον οἶνον. Ἐπὶ δὲ τῆς Κύθνου, ἔνθα καὶ ἱαματικὰ ὕδατα, εἶναι αἱ κῶμαι Κύθνος (1600 κ.) καὶ ἡ Δρυοπίς (1,650 κ.). Ἐπὶ δὲ τῆς Σεριφου, γνωστῆς διὰ τὰ μεταλλεΐα της ἰδία σιδηρολίθου, εἶναι ἡ Σέριφος (2200) καὶ τὰ χωρία Γαλανή, Παναγιά, Μέγα Λειβάδ.

3) **Ἐπαρχία Ἄνδρου.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου χωριζομένη ἀπὸ τῆς Εὐβοΐας διὰ στενοῦ πορθμοῦ ἐπικινδύνου ἐνίοτε τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἄνδρον (1900 κ.). Ἐχει τερπνὰς κοιλάδας, παντοῖα ὄπωροφόρα δένδρα καὶ ἱαματικὰ ὕδατα (πηγαὶ Σαρζζης)· κῶμας δὲ τὸ Γαύριον, Κόρδιον, Λάμυρα, Μεσσαρία, Σιενές. Μπασι.

4) **Ἐπαρχία Τήνου.** Αὕτη σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τήνον (2600 κ.) ἔνθα ὁ περίφημος ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας, εἰς ὃν συρρέουσι κατὰ τὰς αὐτόθι πανηγύρεις τῇ 25 Μαρτίου καὶ τῇ 15 Αὐγούστου χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τε τῆς ἐλευθέρης καὶ τῆς δούλης Ἑλλάδος. Ἐτέρα κῶμη αὐτῆς εἶναι ὁ Πύργος (1100 κ.), γνωστῇ διὰ τὰ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πλησίον αὐτῆς λατομεῖα λευκῶν καὶ πρασίνων λίθων· *Κώμη* (600 κ.), *Κικιάδος*, *Ύστερνια*, *Στιενή*. Πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Τήνου εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα.

5) **Ἐπαρχία Νάξου.** Αὕτη περιλαμβάνει τὰς νήσους *Νάξον*, *Πάρον* καὶ *Ἀντίπαρον* (ᾠλίαρον)· καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Νάξον* (1900 κ.) ἐπὶ τῆς ὀμωνύμου νήσου, ἣτις εἶναι ἡ μεγαλύτερα τῶν Κυκλάδων καὶ ἔχει τὸ ὑψηλότερον τῶν ὄρεων αὐτῶν *Δροῖς* καλούμενον· εἶναι δὲ εὐφορωτάτη ἡ *Νάξος* παράγουσα οἶνον, ἔλαιον, λεμόνια, κίτρα ἐξαιρετα καὶ τυρόν. Ὀνομαστὴ δὲ καὶ διὰ τὰ ὄρυχεῖα τῆς σμύριδος. Ἐπὶ ταύτης δὲ εἶναι καὶ αἱ κῶμαι *Ἀπείρανθος* (2200 κ.), *Κωμιακὴ* (1300), *Βόθροι* (1000 κ.), *Τρίποδας*, *Φιλότιον* (1800), *Χαλκὶ* (Τραγέας).

Ἐπὶ δὲ τῆς νήσου *Πάρον*, ἐπίσης εὐφόρου καὶ ὀνομαστῆς διὰ τὸν ἀρχαῖον καὶ ὠραῖον ἑκατόμυλον ναὸν τῆς Παρθένου (Ἐκατομυυλιανή) καὶ διὰ τὰ λατομεῖα λευκῶν μαρμάρων, κείται ἡ *Παροικία* (2700 κ.), ἡ *Νάουσα* (1400 κ.) μετὰ εὐρυχώρου λιμένος καὶ αἱ *Δεῦκαι* (1900 κ.). Ἡ δὲ νήσος ᾠλίαρος (Ἀντίπαρος 760 κ.) εἶναι μικρὰ ὕφαιστειογενῆς καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὸ μέγα σπήλαιον τὸ ἔχον βάθος 100 ποδῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης πλήρες ποικιλοσχήμεων σταλακτιτῶν.

6) **Ἐπαρχία Μήλου.** Αὕτη περιλαμβάνει τὰς νήσους *Μήλον*, *Κίμωλον*, *Σίφνον*, *Φολέγανδρον* καὶ *Σίκινον*.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Πλάκα* (900 κ.) ἐπὶ τῆς *Μήλου*, ἣτις εἶναι ὕφαιστειογενῆς ἔχουσα θερμὰς πηγὰς. Ἐξ αὐτῆς ἐξάγονται μυλόλιθοι, θεῖον, στυπτηρία, βαρυτίνη· παράγει ἐξαιρετον οἶνον καὶ ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα καὶ ἐπιδεξίους ναυτικούς κατοίκους. Ἡ *Μήλος* τὸ πάλαι ἦτο πολυάνθρωπος καὶ πλουσιωτάτη· ἐκ τῶν γενομένων δὲ ἐν αὐτῇ ἀνασκαφῶν ἀνευρέθησαν πολλὰ ἀγάλματα ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξόχου τέχνης ἄγαλμα τῆς *Ἀφροδίτης* τῆς *Μήλου*. Ἔτεροι κῶμαι τῆς *Μήλου* εἶναι ὁ *Ἀδάμας* (500 κ.) συνοικία Κρητῶν, *Τρουπητή*, *Τριοβάσαλον* (800 κ.).

Ἡ *Κίμωλος* (1800 κ.) ἐπὶ τῆς ὀμωνύμου νήσου γνωστῆς διὰ τὰς θερμὰς πηγὰς καὶ τὴν κίμωλίαν. Ἐπὶ τῆς νήσου *Σίφνον*

ἡ Ἀπολλωνία (800 κ.), Ἀρτεμιῶν (1300 κ.), Κάστρον, Ἄνω καὶ Κάτω Πετάλι. Ἡ Σίφνος ἦτο ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μεταλλεῖα χρυσοῦ. Ἡ Φολέγανδρος (900 κ.) καὶ ἡ Σίκινος (630 κ.) εἶναι νῆσοι ὄρειναι.

7) **Ἐπαρχία Θήρας.** Αὕτη περιλαμβάνει τὰς νήσους Θήραν (Σαντορίνην), Θηρασίαν, Ἴον, Ἀμοργὸν καὶ Ἀνάφη. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Θήρα (ἢ Φηρὰ 1000 κ.) ἐπὶ τῆς νήσου Θήρας, ἣτις ἔχει ἠφαίστειον ἐνεργὸν κατὰ χρονικὰ διαστήματα, τὸ ὅποιον ὑπέστη φοβερὰν ἔκρηξιν κατὰ τὸ 1867 καὶ παρήγαγε τὰ νησίδια παλαιὰν Καϋμένην, νέαν Καϋμένην, τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Ἀφρόεσσαν.

Ἡ Θήρα παράγει ἐξαίρετον οἶνον καὶ ἐξάγει τὴν Θηραϊκὴν γῆν (πορσελάνην) χρήσιμον εἰς τὴν οἰκοδομικὴν. Ἔτεροι κῶμαι ἐπὶ τῆς Θήρας εἶναι Ἐμπορεῖον (1100 κ.), Πύργος (950 κ.), ἡ Οἶα (1500 κ.) καὶ Μεσσαριά (1300 κ.). Ἡ δὲ μικρὰ νήσος Θηρασία (Μανωλὰς 700 κ.) εἶναι κατάφυτος ὑπὸ ἀμπελῶνων. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἴου εἶναι ἡ Ἴος (2100 κ.), ἐπὶ τῆς Ἀμοργοῦ ἡ Ἀμοργός (ἢ Χώρα 900 κ.) καὶ ἡ Διγιάλη (Λαγκάδα 650 κ.), ἐπὶ δὲ τῆς Ἀνάφης ἡ Ἀνάφη (600 κ.).

β' ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΙΟΥΣ

(2500 □ χιλ., 255.000 κατ.)

Ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει πρὸς Δ τῆς Ἑλλάδος κεῖνται αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἢ ἡ Ἐπιάνησος, ἣν ἀποτελοῦσιν ἰδίαι αἱ ἑπτὰ ὠραῖαι καὶ τερπναὶ νῆσοι Κέρκυρα, Παξοί, Λευκάς, Ἰθάκη, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος καὶ Κύνθηρα, ἣν εἶδομεν ἤδη (σελ. 46). Ἡ Ἐπιάνησος προσηρτήθη τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας διὰ τὴν φιλοπατρίαν τῶν κατοίκων αὐτῶν ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ Βασιλέως Γεωργίου εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1863.

Αἱ νῆσοι αὗται διαιροῦνται εἰς 3 νομούς: 1) Κερκύρας, 2) Κεφαλληνίας, 3) Ζακύνθου.

37. ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

(1020 □ χιλ., 125.500 κ.)

Θέσις. Ὁ νομὸς Κερκύρας περιλαμβάνει τὰς νήσους Κέρκυρα καὶ Πηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κυραν, Παξούς, Λευκάδα καὶ τινὰς ἄλλας μικρὰς καὶ κείται εἰς τὰ ΑΔ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος παρὰ τὴν δούλην Ἑπειρον.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κερκύρας πρὸς τὰ ΒΔ εἶναι ὄρεινόν, πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ πεδινόν. Τὸ τῶν Παξῶν εἶναι ὄρεινόν, τὸ δὲ τῆς Λευκάδος μᾶλλον ὄρεινόν μετὰ τινῶν παραλίῶν καὶ ὠραίων πεδιάδων.

Ὅρη. Ὁ Παντοκράτωρ ἐν Κερκύρα ἔχων δύο κορυφάς. Ἐν Λευκάδι ὁ Ἅγ. Ἡλίας καὶ ἡ Ἐλαίη. Τὰ ὄρη δὲ τῶν ἄλλων νήσων εἶναι χαμηλὰ καὶ κατάφυτα.

Διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας: Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος.

Ἐπαρχία Κερκύρας. Αὕτη περιλαμβάνει τὴν νήσον Κέρκυραν καὶ τὰ νησίδια Ἐρικοῦσαν (520 κ.), Ὄθωνος (800 κ.), Μαθράκι. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ **Κέρκυρα** (19000 κατ. καὶ μετὰ τῶν προαστείων 27500 κ.) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς ὁμωνύμου νήσου· ἔχει ὠραίας πλατείας, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ὁ ἀνδριὰς τοῦ πρώτου ἡμῶν Κυβερνήτου Καποδιστρίου, ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς, ὡς ὁ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν ᾧ τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ ἁγίου, ἀνάκτορον τοῦ Βασιλέως, τὴν σχολὴν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν, πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ εὐρύχωρον λιμένα. Πλησίον τῆς πόλεως κεῖνται τὰ ὠραία καὶ τερπνὰ προάστεια *Μανδρούκιον* (3600 κ.), *Γαρίτσα* (2500 κ.), Ἅγιος *Ρόκος* (2500 κ.), Ἄνεμόμυλος (700 κ.). Ἄλλαι δὲ κῶμαι ἐν τῇ νήσῳ εἶναι *Ποταμὸς* (1800 κατ.), *Σκριπερόν* (950 κατ.), *Κορακιὰνα* (2600 κατ.), *Γασιοῦρα* (1200 κ.), ἔνθα τὸ ὠραῖον ἀνάκτορον Ἀχιλλεῖον κτῆμα νῦν τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου. *Μαγουλάδες* (1100 κ.), *Καρουσάδες* (1350 κ.), *Καστελλᾶνοι*, *Περίθεια* (1100 κ.), *Συνιές* (2000 κ.), *Συναράδες*, Ἅγιοι *Δέκα*, *Πέλεκας*, *Γιαννάδες* (1200 κ.), Ἄγραφοί, *Λευκίμμη* (πεντάχωρον (4200 κ.), Ἄργυράδες.

2) **Ἐπαρχία Παξῶν.** Αὕτη περιλαμβάνει τὰς νήσους *Παξούς* καὶ Ἄντιπαξούς. ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὸ *Γαῖον* (500 κ.) ἐπὶ τῶν Παξῶν, νήσου πετρώδους ἐξαγούσης ἐξαιρετον ἔλαιον. Ἡ δὲ νήσος Ἄντιπαξοὶ εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ ἔχει ὀλίγους κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἀλιεῖαν.

3) **Ἐπαρχία Λευκάδος.** Αὕτη περιλαμβάνει τὴν νήσον Λευκάδα καὶ τὰ νησίδια Τάφρον, Κάλαμον, Καστόν, καὶ ἄλλα τινὰ ἀκατοίκητα. Ἡ νήσος Λευκὰς κεῖται πλησίον τῆς Ἀκαρνανίας ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ στενοῦ πορθμοῦ. Παράγει ἐξαιρετον μέλανα οἶνον, ἔλαιον καὶ σταφίδα. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἡ Λευκὰς (5500 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, οὐ μακρὰν τοῦ πορθμοῦ ἔχουσα ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν. Ἔτεροι κῶμαι εἶναι *Καρυὰ* (2200 κ.), *Ἅγιος Πέτρος* (1150 κ.), *Κατωχώρι*, *Ἄνω Ἐξάνθεια*, *Σύβρος*, *Λαζαράτα*. Τὸ δὲ νησίδιον *Τάφος* (Μεγανῆσι) ἔχει κωμόπολιν τὸ *Βαθὺν* (870 κ.).

30. ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

(790 □ χιλ. 83.000 κατ.).

Θέσις. Ὁ νομὸς τῆς Κεφαλληνίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης αἵτινες κεῖνται πρὸς Ν τῆς Λευκάδος καὶ ἀπέναντι τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν. Τὸ ἔδαφος τῆς Κεφαλληνίας εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν, ἔχει ὅμως πολλὰς μικρὰς καὶ εὐφορωτάτας πεδιάδας ὡς ἡ τῆς Κραναίας, ἢ τοῦ Λιβαδίου, αἵτινες εἶναι κατάφυτοι. Τὸ δὲ τῆς Ἰθάκης ὄρεινόν καὶ τραχύ.

Ὅρη τοῦ νομοῦ εἶναι ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ ὁ *Αἶνος* ὑψηλὸς καὶ κατάφυτος· ἐν δὲ τῇ Ἰθάκῃ τὸ *Νήριον*, καὶ τὸ *Νήϊον*.

Διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: *Κραναίας*, *Πάλλης*, *Σάμης*, *Ἰθάκης*.

1) **Ἐπαρχία Κραναίας.** Ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα ἡ *Ἀργοστόλιον* (9500 κ.) εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου· εἶναι δὲ πόλις ὡραία ἔχουσα κανονικὰς ὁδοὺς καὶ ὡραίας οἰκοδομὰς καὶ πλατείας, βιβλιοθήκην, θέατρον καὶ ἀσφαλέςτατον λιμένα, ἐξ οὗ ἐξάγεται οἶνος καὶ σταφίς· πλησίον τοῦ Ἀργοστολίου ὑπάρχει καταβόθρα, εἰς ἣν ῥεεῖ διηνεκῶς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ βυθιζόμενον μετὰ μεγάλης ὀρμῆς καὶ κινουὺν ὑδρομύλους. Κῶμαι εἶναι *Βαλοσαμᾶτα* (1100 κ.) ἔνθα ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, *Φαρακᾶτα* (1500 κ.), *Δειληνᾶτα* (2000 κ.), *Μεταξᾶτα*, *Πεσσάδες*, *Κεραμαῖς*, *Λακήθρα*.

2) **Ἐπαρχία Πάλλης.** Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ πόλις *Πάλλης* (5000 κ.)

Συγκριτικός πίναξ τῶν πόλεων καὶ μεγαλοπόλεων τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος τῶν ἔχουσῶν ἄνω τῶν 4 1/2 χιλ. κατοίκων.

Πόλεις	Κάτοικοι	Πόλεις	Κάτοικοι
Ἀθήναι	468000	Φιλιππῶνα	7000
Πειραιεὺς	70000	Λεβάδεια	7000
Πάτραι	37500	Ἄλιμυρός	6400
Βόλος	23100	Τύρναβος	6300
Κέρκυρα	19000	Κυπαρισσία	6000
Ἐρμούπολις	18000	Ἄμφισσα	6000
Λάρισα	18000	Μεσσήνη	6000
Τρίκαλα	18000	Γαργαλιάνοι	6000
Ζάκυνθος	14000	Ἰθῶνα	6000
Πύργος	13700	Κρανίδιον	6000
Καλάμα:	13500	Ναύπλιον	5500
Τρίπολις	11000	Γύθειον	5500
Χαλκίς	11000	Κόρινθος	5500
Καρδίτσα	10000	Λευκάς	5500
Λαύρειον	10000	Ληξούριον	5000
Λαμία	9700	Σαλαμίς	5000
Ἀργοστόλιον	9500	Σκόπελος	4700
Ἄργος	9000	Λαγκαδία	4600
Ἀμαλιάς	8500	Σπάρτη	4500
Αἴγιον	8000	Σπέτσαι	4500
Ἀργίριον	8000	Πόρος	4500
Μέγαρο	8000	Κορωπί	4500
Ἄρτα	7000		

Συγκριτικός πίναξ τῶν μεγαλειτέρων τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος νήσων εἰς τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Εὐβοία	3600	Λευκάς	287
Κέρκυρα	712	Κύθηρα	285
Κεφαλληνία	700	Πάρος	209
Νάξος	448	Σκύρος	205
Ζάκυνθος	438	Τήνος	204
Ἄνδρος	405	Κέως	173

Συγκριτικὸς πίναξ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ὄρεων τῆς ἐλευ-
θέρας Ἑλλάδος τῶν μᾶλλον σπουδαιότερον εἰς μέτρα

Βόρειος Ἑλλάς καὶ νῆσοι

Κορυφαὶ	μέτρα
Γκιώνα	2519
Παργασσὸς	2459
Τσουμέρκα	2336
Πίνδος	2156
Οἶτη	2152
᾽Οσσα	1958
Ἐλικῶν	1749
Λίθοφισ	1745
Αἶνος	1620
Πήλιον	1618

Πελοπόννηδος

Κορυφαὶ	μέτρα
Ταῦγετος	2409
Κυλλήνη	2374
Ἐρύμανθος	2224
Μαίναλον	1981
Πάργων	1937
Παραχαϊκὸν	1927

Κόλποι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Παγασητικὸς, ὁ Μαλιακὸς, ᾽Οπούντιος, Εὐβοϊκὸς, Σαρωνικὸς, Ἀργολικὸς, Λακωνικὸς, Μεσσηνιακὸς, Κυπαρισσιακὸς, τῶν Πατρῶν, Μεσολογγίου, Κορινθιακὸς, Κρισσαῖος, Ἀμβρακικὸς.

Πορθμοὶ τοῦ Τρίκκερι, Εὐρίπου, Καφηρέως, Ρίου, καὶ Ἀντιρ-
ρίου, Ἀκτίου καὶ ἡ διῶρυξ τῆς Κορίνθου.

Χερσόνησοι ἡ τῆς Μαγνησίας, τῆς Ἀττικῆς, ἡ Ἀργολικῆ,
τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, ἡ Λακωνικῆ, ἡ Μεσσηνιακῆ.

Ἄκρωτήρια δὲ ἡ Σηπιάς, Αἰάντειον, Ἀρτεμισιον, Κυναῖον, Κα-
φηρέως, Γεραιστός, Σούνιον, Σκύλαιον, Μαλέας, Ταίναρον, Ἀκρίτας,
Χελωνάτας, Ἄραξος, Ρίον, Ἀντίρριον, Ἄκτιον.

Λίμναι αἱ Βοιθίης, Νεσσωνίς, Ξυνιάς, Κωπαῖς, Ὑλίκη καὶ Πα-
ραλίμνη, Φενεός, Στυμφαλίς, Τριχωνίς, Λυσιμαχία, Ὀζηρός.

Πεταμοὶ οἱ μεγαλεῖτεροι καὶ σπουδαιότεροι Πηγεῖός, Ἀχελῷος,
Εὐήνος, Ἀλφειός, Εὐρώτας καὶ ἄλλοι.

Τὸ δὲ κλίμα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς
αὐτοῦ θέσεως καὶ τοῦ διαμελισμοῦ καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐδάφους
εἶναι εὐκρατον καὶ ὑγιεινὸν ἐν γένει. Τὰ δὲ προϊόντα εἶναι πολλὰ καὶ
ποικίλα, ἰδίᾳ δὲ σταφίς, οἶνος, καπνός, ἐλαίαι, σῦκα, μέταξα, ἐσπεριδο-
ειδῆ, βαλανίδια καὶ ἄλλα· διάφορα ὀρυκτὰ ὡς σίδηρος, μόλυβδος καὶ
ἄλλα· ποικίλη βιομηχανία.

Ἡ δὲ συγκοινωνία εὐρίσκεται ἐν ἀναπτύξει ἐνεργουμένη κατὰ ξη-
ρὰν μὲν διὰ τῶν σιδηροδρόμων καὶ πολλῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν, κατὰ θά-

λασαν δὲ διὰ πολλῶν ἱστιοφόρων πλοίων καὶ ἀτμοπλοίων διαφόρων ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιρειῶν ἢ ἰδιωτῶν οὕτω δὲ ἀναπτύσσεται καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον διὰ τε ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγωγῆς διαφόρων προϊόντων φυσικῶν καὶ τῆς βιομηχανίας.

*Πίναξ τῶν λειτουργούντων σιδηροδρόμων τοῦ
Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.*

Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ σπουδαιότερα μέρη τὰ δι' αὐτῶν συνδεόμενα εἶναι:

1) Ἀθῆναι—Παλαιὸν καὶ Νέον Φάληρον—Πειραιεύς.

2) Ἀθῆναι—Ἡράκλειον—Ἀμαρούσιον—Κηφισία—Ἡράκλειον—Χαλάνδριον—Λιόπεσι—Κορωπὶ—Μαρκόπουλον—Κερατιὰ--Θορικὸν—Λαύρειον.

3) Κρουνέριον—Μεσολόγγιον—Αἰτωλικὸν—Ἀγρίνιον.

4) Βόλος—Βελεστίνον—Λάρισα· Βελεστίνον—Φάρσαλα—Σοφάδες—Καρδίτσα—Φανάριον—Τρίκαλα—Καλαμπάκα.

5) Πειραιεύς — Ἀθῆναι—Ἐλευσίς—Μέγαρα — Νέα Κόρινθος—Κιάτον—Ἐυλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοπτὸν—Αἴγιον — Πάτραι — Κάτω Ἀχαΐα—Μανωλᾶς—Λεχαινὰ — Καθάσιλα—Γαστούνη — Ἀμαλιάς—Πύργος—Ὀλυμπία· Καθάσιλα—Βαρθολομίδον — Κυλλήγη· Ν. Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον·—Ἄργος—Μύλοι — Ἀχλαδόκαμπος -- Τρίπολις—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶς—Ἀσλάναγα — Θουρία — Καλάμαι· Καλάμαι—Νησίον.

6) Πύργος—Κατάκωλον.

7) Διακοπτὸν—Καλάβρυτα.

8) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶς.

9) Βόλος—Λεχώνια—Μηλέαι.

10) Πειραιεύς—Ἀθῆναι—Σχηματάριον--Χαλκίς· Σχηματάριον—Θῆβαι—Λεβάδεια—Δαδίων—Λαμία—Ἁγία Μαρίνα — Δομοκὸς—Δεμερλή—Λάρισα—Τέμπη—σύνορα, κλ.

Κέντρα τοῦ ἐμπορίου εἶναι ἰδίᾳ Κέρκυρα, Πάτραι, Καλάμαι, Γύθειον, Σῦρος, Πειραιεύς. Βόλος, Ἀθῆναι καὶ τινες ἄλλαι πόλεις.

Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· εἶναι δὲ περίεργοι, εὐπιστοὶ, εὐφρεῖς, ζωηροί, ἐργατικοί, λιτοδίαιτοι, φιλοπάτριδες διοικούμενοι συνταγματικῶς ὑπὸ ἀνευθύνου κατὰ κληρονομίαν διαδοχικοῦ Βασιλέως καὶ ὑπευθύνου ἑπταμε-
ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λοῦς ὑπουργείου, ἤτοι τῶν Ἑσωτερικῶν, Ἐξωτερικῶν, Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας (ἰκανῶς διαδεδομένης), Δικαιοσύνης, Οἰκονομικῶν.

Ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρίς, ἡ ἐλευθέρη Ἑλλάς, δὲν ἦτο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, οἷα σήμερον. Ἡ μικρὰ αὕτη γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἐξῆλθε τῆς ἐπαναστάσεως αἰμάσσουσα, κατεσπαραγμένη, ἔρημος σχεδόν. Ὁ μακρὸς καὶ πεισματώδης πόλεμος (1821—1828) ἠρήμωσε τὴν χώραν, μετέβαλε τὰς πόλεις εἰς ἐρήπεια, ἐφόνευσε χιλιάδας ἀνθρώπων, ἀπεγύμνωσε τοὺς ἐπιζήσαντας. Ἡ ἡρωϊκὴ καὶ ἐνδοξος γενεὰ τοῦ 1821 ἡ ἀγωνισαμένη ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἐξαγνίσασα τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔδαφος τῆς γωνίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν ἐλιδρομῶν τῶν βαρβάρων, παρέδωκεν ἡμῖν τοῖς μεταγενεστέροις ὡς κληρονομίαν τὴν διατήρησιν τῆς κτηθείσης ἐλευθερίας καὶ τὴν μετάδοσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὑποδούλους εἰσέτι χώρας. Τὸ Ἑλληνικὸν κράτος περιλαμβάνει μέχρι τοῦδε μόνον τὴν Πελοπόννησον, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πρῶτος ἡγεμὼν αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἴω. Καποδίστριας, ὡς Κυβερνήτης αὐτοῦ (1828—1831)· εἶτα ὁ Ὀθων πρῶτον ὡς ἀπόλυτος καὶ κατόπιν ὡς συνταγματικὸς Μοιάρχης (1833—1843 καὶ 1843—1862). Εἶτα ὁ βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος Α' (1863—). Ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' ἠνώθησαν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος αἱ Ἴονιοι νῆσοι, ὅλη σχεδὸν ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου (1881) καὶ ἐπετελέσθησαν πολλαὶ καὶ ποικίλαι πρόδοι ἐν τε τῷ ἐθνικῷ καὶ ἰδιωτικῷ βίβῳ. Ἀλλὰ μέγιστον μέρος τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος εὐρίσκεται ἀτυχῶς ἀκόμη ὑπὸ δουλείαν καὶ ἀνομένει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἐλευθερίαν ἐνατινίζον πρὸς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, τὸν πυρῆνα τοῦτον τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

51. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

(170.000. □ χιλ., 6.130.000 κατ.)

Θέσις. Πρὸς Β τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κεῖνται χῶραι Ἑλληνικαὶ ὑποτεταγμέναι ἀτυχῶς ἀκόμη ὑπὸ τὸ Τουρκικὸν κράτος. Αἱ Ἑλληνικαὶ αὗται χῶραι ἀποτελοῦσι τὸ ἐν Εὐρώπῃ Τουρκικὸν κράτος ἤτοι τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν. Αὕτη ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας, Αἰστρουγγαρίας καὶ Μαυροβουνίου, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς

Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς ἑλευθέρας Ἑλλάδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἀνέρχονται εἰς 6.130.000. Τούτων δὲ 3 ἑκατ. εἶναι Ἑλληνας, 1 ἑκατ. Ἀλβανοὶ τῆς αὐτῆς καὶ οἱ Ἑλληνες φυλῆς, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Κουτσοβλάχοι (Ἑλληνες μικρῶν χωρίων μᾶλλον ποιμενικῶν), Ἀρμένιοι, Σέρβοι, Ἑβραῖοι, Ἀγγίγανοι καὶ Βούλγαροι.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ τανῦν μοναρχία. Ὁ ἀνώτατος πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἄρχων εἶναι ὁ Σουλτάνος· ἡ θρησκευτικὴ ἑμὲν αὐτοῦ ἐξουσία περιορίζεται ὑπὸ τοῦ Σείχ-ουλ-ισλάμ. Ὁ Βεζύρης εἶναι ὁ πρωτοπουργὸς τοῦ Σουλτάνου. Σουλτάνος δὲ νῦν εἶναι ὁ Μεχμέτ Ρεσσάτ ὁ Ε΄.

Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. Τὸ ἐμπόριον τῆς Τουρκίας ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένον εὐρίσκεται ἰδίᾳ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Ἑβραίων. Ἐκ δὲ τῆς βιομηχανίας ἀξίας λόγου εἶναι ἰδίᾳ οἱ ἐξαίρετοι τευρικοὶ τάπητες.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι πυκνὴ· ἐνεργεῖται δὲ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὀλίγων ἀμαξιτῶν ὁδῶν· τὸ δὲ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἐνεργεῖται κυρίως δι' ὁδῶν βατῶν.

Πολιτικὴ καὶ φυσικὴ διαίρεσις. Ἡ Τουρκία διοικητικῶς διαίρεται εἰς νομοὺς (βιλαέτια) ἢ ἐπαρχίας (μουτσαρίφια). Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία περιλαμβάνει 7 νομοὺς καὶ ἓν μουτσαρίφιον (Σερβίαν καὶ Ἑλασσῶνας). Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν τὴν φυσικὴν ἢ ἱστορικὴν διαίρεσιν.

1. Θράκη.

(42.000 □ χιλ. 2,250,000 κατ.)

Θέσις. Ἡ Θράκη κεῖται πρὸς Α τῆς Μακεδονίας καὶ ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους καὶ Ἑλλησπόντου, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ὅρη. Ἡ Ροδόπη, ὑψηλὴ καὶ δασώδης. Τὸ Ἰσμαρον καὶ τὸ Ἱερὸν ὄρος, πρὸς Ν τοῦ ὁποίου ἐκτείνεται ἡ Χερσόνησος.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλαι μικρότεραι εὐφρανοί.

Ποταμοί. Ὁ Νέστος, ὁ Ἐβρος πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου δέχεται τοὺς παραποτάμους Τόνζον, Ἄρδαν καὶ Ἐργίνην καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ τουρκικοῦ κράτους εἶναι ἡ **Κωνσταντινούπολις** (940.000 κατ.), τὸ πάλαι *Βυζάντιον*. Κεῖται εἰς τὴν Δ εἰσοδὸν τοῦ Βοσπόρου ἐκτισμένη ἐπὶ μαγευτικωτάτης τοποθεσίας ἐπὶ ἑπτὰ λόφων μικρᾶς τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐχούσης πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ πρὸς Β τὸν Κεράτιον κόλπον ἕνα τῶν καλλίστων λιμένων τῆς Γῆς. Ἡ ἀνατολικὴ γωνία σχηματίζεται ὑπὸ τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου κειμένης ἀπέναντι τῆς Ἀσίας ἐπὶ τοῦ ἄκρου δὲ τούτου ἔκειτο τὸ *Βυζάντιον* ἀρχαία ἀποικία τῶν Μεγαρέων. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 4 μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου φέρει καὶ τὸ ὄνομα.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Βυζαντιακῆς Αυτοκρατορίας ἐπέπρωτο ἀτυχῶς ἀπὸ τοῦ 1453 γὰ διατελῆ πρωτεύουσα τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἐπὶ δέκα αἰῶνας ἦτο τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἄνευ δὲ αὐτῆς ἀδύνατος ἡ ἐνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς καὶ οἱ κατόπιν αὐτοκράτορες ἐκόσμησαν τὴν Πόλιν διὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων καὶ ναῶν. Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων μνημείων εἶναι ὁ διάσημος ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας (Ἁγία Σοφία) μεταβληθεὶς εἰς τζαμίον, ὁ ἱππόδρομος ἔνθα σφάζεται ὁ κορμὸς τοῦ συμπλέγματος τριῶν ὄφρων, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἐβάσταζον χρυσοῦν τρίποδα ἀφιέρωμα τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην τῶ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνι, καὶ ἄλλα. Δημῶδες ἕσμα θρηνεῖ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων)πόλεως καὶ τὴν βεβήλωσιν καὶ ἀσπαγὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἀποτείνει ἐν τέλει πρὸς τὴν Παναγίαν κλαίουσιν τοὺς λόγους «Σώπα, Κυρὰ δέσποινα, μὴ κλαίης μὴ δακρῶζης· πάλιν μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλιν δικά μας εἶναι».

Πρὸς τὸ ἄκρον τῆς χερσονήσου κεῖνται τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα τῶν σουλτάνων (Σεράτ) καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, δηλ. τὰ ὑπουργεῖα. Παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον (Χρυσὸν Κέρας) κεῖται ἡ συνοικία Φαναριῶν, ἔνθα κατέκρινον πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πεπαιδευμένοι Φαναριῶται. Ἐνταῦθα εἶναι τὸ Πατριαρχεῖον καὶ

ἡ Μεγάλη τοῦ Γενους Σχολή, οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι καὶ ἰσχυρότατοι δεσμοὶ τοῦ ὑποδοῦλου ἰδίως Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ νῦν Κωνσταντινούπολις περιλαμβάνει καὶ πολλὰ προάστεια· πέ-
ραν μὲν τοῦ Κερατίου κόλπου κείνται τὰ προάστεια Γαλιταῦς καὶ
Πέραν ἢ Σταυροδρομίον, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ πλεί-
στοι τῶν Ἑλλήνων (ἐνθα τὰ Παρθεναγωγεῖα Ζάππειον, Παλλὰς καὶ
ἄλλα), ἐπὶ δὲ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας τ) Σκούταρ. (Χρυσόπολις, συμ-
ποσομένων οὕτω τῶν κατοίκων εἰς 1.100.000 (ὧν 400.000 καὶ
πλέον Ἕλληνες)· πρὸς δὲ τὸν Βόσπορον καὶ κατὰ μῆκος ὁ Δολμά-
Μπαζές, (ἐν ᾧ τὰ περικαλλῆ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου), Γιλδιζ-Κιόσκ
καὶ ἄλλα γραφικὰ προάστεια, οἷα τὰ Θεραπειά, ὡς καὶ αἱ μικραὶ νή-
σοι Χάλκη (ἐνθα ἡ Ἑλληνικὴ Ἱερατικὴ καὶ Ἐμπορικὴ Σχολή), ἡ
Πρίγκηπος, Πρώτη, Ἀντιγόνη. Ἄλλαι δὲ πόλεις σπουδαῖαι εἶναι αὐ-
τῆς :

Σηλυμβρία (4.500 κατ.), Ἡράκλεια (6.000 κατ.), Ραιδεστός
(25.000 κατ.), Καλλίπολις (20.000 κατ.), Αἴιος καὶ τὸ ἐπίνειον Δε-
δεαγάτς (12.000 κατ.), Γιουμουριζίνα, Ξάνθη, Γενιτσέ, Πόρτο Λαγὸ
παρὰ τὰ ἀρχαῖα Ἀβδηρα.

Ἀδριανούπολις (82.000 κατ. ὧν οἱ πλείστοι Ἕλληνες)
ἣτις εἶχε μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τῶν Σουλτάνων ὡς διατελέσασα πρω-
τοῦ τουρκικοῦ κράτους πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νῦν δὲ ἔχει
πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια διατηρούμενα καὶ ὑπὸ γενναιοδώρων αὐ-
τῆς τέκνων. Διδυμότειχον (10.000 κατ.), Σαράντα Ἐκκλησίαι (17.000
κατ.), Βυζίτη. Ἀπαντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης εἶνε Ἕλλη-
νες ποθοῦντες τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἐλευθέρως Ἑλλάδος.

2. Μακεδονία.

(80.000 □χιλ., 2.500.000 κατ.)

Θέσις.— Ἡ πολυπαθὴς Μακεδονία, ἡ μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη
αὕτη εὐάνδρος Ἑλληνικὴ χώρα τῆς Εὐρωπ. Τουρκίας (κατὰ τι μεγα-
λειτέρα τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος καὶ περίπου ἴση αὐτῇ κατὰ τὸν πλη-
θυσμὸν) κείται πρὸς Β τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὀρίζεται πρὸς
Β ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας, καὶ Νοβι-παζάρ, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς
Ἀλβανίας καὶ τῆς δούλης Ἡπείρου, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς ἐλευθέρως καὶ
ἠφισποιοῦθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δούλης Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν ᾧ σχηματίζεται ὁ
Θερμαϊκὸς κόλπος καὶ προεκβάλλεται ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος, καὶ
πρὸς Α ὑπὸ τῆς Θράκης, ἀφ' ἧς χωρίζεται ὑπὸ τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορὸν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν.

Ὅρη. Τὸ Σκάρδον καὶ ὁ Ὀρβίλος ὑψηλὰ καὶ κατάφυτα, τὸ
Παγγαῖον περίφημον τὸ πάλαι διὰ τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου,
ὁ Ἄθως (Ἄγιον ὄρος), ἐφ' οὗ πολλὰ Ἑλλην. ὀρθόδοξα μοναστήρια
εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Χαλκιδικῆς προεκτεινόμενος εἰς τὴν θά-
λασσαν καὶ σχηματίζων τὸ ἀκρωτήριον Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ Ὀλυμ-
πος (ἰδὲ σελ. 38), ὁ Πίερος ἐφ' οὗ διέτριβον αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Ἀπόλ-
λων, τὰ Καμβούνια πάντα κατάφυτα.

Πεδιᾶδες ὑπάρχουσι πλεῖστα μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἅπασαι εὐ-
φορώταται. Τούτων μεγαλιέται ἡ τοῦ Μοναστηρίου, τῆς Θεσσαλονί-
κης, τῶν Σερρών, τῆς Δράμας.

Ποταμοί. Ἀλιάκμων πηγάζων ἐκ τῶν ὄρεων Τύμφης καὶ
Βοῦτου ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, Ἄξιός πηγάζων ἐκ τοῦ
Σκάρδου ποτίζει μετὰ πολλῶν παραποταμίων τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσα-
λονίκης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν αὐτὸν κόλπον, Στρυμὼν πηγάζων ἐκ τοῦ
Σκομίου (ἐν Βουλγαρίᾳ) σχηματίζει τὴν μεγάλην λίμνην Κερκινίτιδα
καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Νέστος πηγάζων ἐκ τοῦ Σκο-
μίου ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ Λυχνίτις (Ἀχρίς). Πρέσπα, τῆς Καστορίας, τοῦ
Ὀοιτρόβου, Βόλβη, Κερκινίτις ἅπασαι μεγάλαι τρέφουσαι πολλοὺς
ἰχθῆς.

Κάτοικοι. Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες συγγενεῖς τῶν Δωριέων
(κλάδου τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς), ἀνεφάνησαν ὡς ἰσχυρὸς ἔνδοξος λαὸς
ἐπὶ Φιλίππου καὶ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Σήμερον, ἐκτὸς τῶν Ἑλλή-
νων, συμποσσυμένων ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον), κατοικοῦσιν ἐν Μακεδονίᾳ
Ἄλβανοὶ καὶ Κουτσόβλαχοι (συγγενεῖς ἀμφότεροι τῶν Ἑλλήνων),
Σέρβοι καὶ Βούλγαροι ἰδίως πρὸς βορρᾶν, Ἑβραῖοι, Τούρκοι καὶ διά-
φοροι Εὐρωπαῖοι. Ἐν τῇ νοτίᾳ Μακεδονίᾳ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς
εἶναι ἀμυγῆς.

Πόλεις. Θεσσαλονίκη (π. Θέρμη 150.000 κατ., ὧν πολ.
λοὶ Ἑβραῖοι) πρωτεύουσα καὶ ἐπίνειον τῆς Μακεδονίας, σπουδαιστάτη
πόλις μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτῆς θέσιν καὶ
ἠφισποιοῦθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὸν εὐρύχωρον λιμένα· καταλληλοτάτη διὰ τὸ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἐμπόριον, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς πρὸς τὴν Βιέννην καὶ Κωνσταντινούπολιν. Ἔχει ὠραίας οἰκοδομὰς, μεγάλην καὶ ὠραίαν προκυμαίαν, πολλοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς μεταβληθέντας τοὺς πλείστους εἰς Τζαμιά, ὧν κάλλιστος καὶ μέγιστος ὁ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως, πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ φιλικὰ καταστήματα.

Γιαντισά (10,000 κατ.) παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πέλλαν τὴν πρωτεύουσαν ἐπὶ Φιλίππου καὶ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. *Βοδεϊά* ἢ Ἔδεσσα (11,000 κάτ.) παλαιὰ πρωτ. τῆς Μακεδονίας, *Νάουσα* (7,000 κάτ.), πολλὰς ὑποστάσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καταστροφάς, *Βέροια* (15,000 κάτ.), *Κατερίνη*, *Κίτρος* (π. Πύδνα), *Διτόχωρον*, *Μαλαθρεά*, *Πλαταμῶν* (π. Ἡράκλειον) φρούριον, Ἁγιος Παντελεήμων, *Λεπτοκαρυά*, *Σκοτία*.

Καστοριά (10.000 κατ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην (π. Ὀρεσιτιάδα), *Κοζάνη*, *Σιάτιστα*, *Γρεβενά*, *Σέρβια*, *Κοлиндρός*.

Μοναστήριον (45.000 κατ) συνδεόμενον πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην σιδηροδρομικῶς, ἐν πεδιάδι μεγάλῃ καὶ εὐφορωτάτῃ, δευτέρα πόλις τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν πληθυσμὸν, ἔχουσα πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ἐμπόριον, βιομηχανίαν *Φλωρίνα* (8.000 κατ.) *Περλεπές*, *Κρούσοβον*, *Βελεσσά*, *Ἰσιίπ*, *Σκόπια* (π. Σκουπι) πατρὶς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἔχουσα 50.000 κατ., πλησίον ταύτης τῷ 1002 κατετρόπωσε τοὺς Βουλγάρους ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδῶν ὁ Βουλγαροκτόνος. *Κορυτσά* (15.000 κατ.), *Μοσχόπολις* πατρὶς τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Σίνα. *Ἀχρίς*, *Δίβρα* (14.000 κατ.).

Σιρούμνιτσα (12.000 κατ.), *Μελένικον* (10.000 κατ.), *Σέρραι* (40.000 κατ.), *Δράμα* (10.000 κατ.), *Καβάλλα* (6.000 κατ.) ὁ μόνος σπουδαῖος λιμὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Βασιλικά, *Γαλάιτσα*, *Πολύγυρος*, *Κασάνδρα*. *Πάλα* ἤκμαζον ἐν Χαλκιδικῇ, ἤτις πλείστας ὑπέστη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καταστροφάς, ἡ *Ὀλυνθος*, *Ποιδαία*, *Στάγειρα* πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους, *Τορώνη* ἐξ ἧς ὠνομάσθη ὁ μεταξὺ Παλλήνης καὶ Σιδωνίας κόλπος *Τορωναῖος*, ἡ *Σίγγος* ἐξ ἧς ὠνομάσθη ὁ μεταξὺ Σιδωνίας καὶ Ἀκτῆς κόλπος *Σιγγιτικός*. Πρὸς δὲ τὸν ἀνατολικὸν δάκτυλον τῆς Ἀκτῆς (Ἁγιον ὄρος ἢ Ἄθως) κείνται 20 μοναὶ καὶ 12 σκῆται, ἐνθα

κατοικοῦσι περὶ τοὺς 7.000 μοναχοὶ Ἕλληνας (διασώσαντες πλείστας παραδόσεις καὶ κειμήλια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους) καὶ τινες Σλαβοὶ (ιδίως Ρῶσοι). Διοικούνται δ' αὐταὶ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Καραϊῆς ἐδρευούσης «Ἱερᾶς Συνάξεως».

3. Κ ο σ σ υ φ ο π έ δ ι ο ν .

(10.000 □ γ.λ., 350.000 κάτ.).

Θέσις. Τὸ Κοσσυφοπέδιον εἶναι κυρίως μέρος τῆς βορείου Μακεδονίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Σκάρδου. Εἶναι δὲ μέγα ὄροπέδιον τῆς ποταμίας χώρας τοῦ Μοραύα (παραποτ. τοῦ Δουνάβεως) καὶ τοῦ Δρίλωνος τοῦ εἰσβάλλοντος εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Πόλεις κυριώταται ἐνταῦθα εἶναι ἡ Πρισρένη, (24.000 κατ.), Πριστίνα (15.000 κατ.), Ἰπέκ (15.000 κατ.).

Οἱ Μακεδόνες εἶναι ἀνέκαθεν Ἑλληνικὴ φυλή. Ὑπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἤνωσε πάντας τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ, ἐμεγαλουργήσαν καὶ ἔλαβον δόξαν ἀθάνατον διαδώσαντες τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα εἰς ἀπωτάτας χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἀναδείξαντες τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρόν. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας εἶναι φιλοπάτριδες, φιλόπονοι, εὐφρεῖς, φιλόμουσοι, γενναῖοι, ποθοῦσι δὲ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος παρὰ τὰ προσκόμματα, τὰς ραδιουργίας καὶ καταστροφὰς τῶν ἐχθρῶν Βουλγάρων καὶ ἄλλων. Οἱ ὀλίγοι Βούλγαροι οἱ κατοικοῦντες μόνον τινὰ τῶν βορειοτέρων μερῶν τῆς Μακεδονίας ἦλθον εἰς αὐτὴν ἔξωθεν κατὰ τοὺς Βυζαντιακούς χρόνους εἶναι δὲ μᾶλλον Ταταρικῆς φυλῆς καὶ συγγενεῖς ἰδίως τῶν Σλαύων.

4. Ἐ λ α σ σ ῶ ν .

(1900 □ γ.λ. 60,000 κατ.)

Θέσις. Ἡ ἐπαρχία Ἐλασσῶνος εἶναι τὸ ὑπόδουλον ἔτι τμημα τῆς Θεσσαλίας καὶ ὑπάγεται νῦν διοικητικῶς εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῶν Καμβουνίων ὄρέων μέχρι τῶν Ἑλληνικῶν ὄριων.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει ὄρη τὸν Ὀλυμπον καὶ τὰ Καμβούνια, λαμπρὰς τοποθεσίας καὶ εὐφροωτάτας πεδιάδας καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου τοῦ Πηγειοῦ Τιταρησίου.

Πόλεις καὶ κομποπόλεις εἶναι ἡ Ἐλασσών (π. Ὀλοσσών
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

1.500 κ.), *Δισκάτια* (4.000 κατ.), *Τσαρίτσανη*, *Διβάδιον* 3.000 κ.)
"Απαντες οί κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι Ἕλληνες καί
ποθοῦσι τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος.

Β. Αἱ παρὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν νῆσοι.

(1.300 □ χιλ. 45.000 κατ.).

Αἱ πρὸς τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν Ἑλληνικαὶ νῆσοι ἔτι ὑπὸ τὸ
Τουρκικὸν κράτος εἶναι ἡ *Θάσος* (12.000 κατ.) ἀπέναντι τῶν ἐκδο-
λῶν τοῦ Νέστου ἀνήκουσα τῷ ἀντιβασιλεῖ τῆς Αἰγύπτου, *Σαμοθράκη*
(10.000 κατ.), *Ἰμβρος* (13 000 κατ.). *Λήμνος* (18.000 κατ.), ἐν ἣ
κατὰ τὸν μῦθον ἔκειντο τὰ ἐργαστήρια τοῦ Ἡφαίστου.

"Απαντες οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων εἶναι Ἕλληνες ποθοῦν-
τες τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος.

6. Ἡ Πείρος

(20.000 □ χιλ., 600.000 κατ.).

Θέσις. Μικρὸν μέρος τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου (σελ. 35) τὸ
μεταξὺ Πίνδου καὶ Ἀράχθου προσηρητήθη τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι τῷ
1881· ἡ δὲ δούλη ἔτι Ἡπείρος κεῖται εἰς τὰ ΒΔ τῆς Ἑλλάδος καὶ
ὄριζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ ποτα-
μοῦ Γενούσου, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰονίου
πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Α ὑπὸ τῆς
ἐλευθέρου Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῶν
ὀρέων Τύμφης καὶ Βοῦου.

Τὸ ἔδαφος εἶναι ποικίλον καὶ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν.

Ὅρη. *Τόμαρος*, *Τσουμέρκα*, *Πίνδος*, *Λάκμων*, *Τύμφη*, *Βεῖον*,
Κανδαοῦια, *Κεραῦνια*, ἅτινα σχηματίζουν τὸ ἀκρωτήριο Ἀκροκε-
ραῦνια. Τὰ ὄρη τῆς Ἡπείρου εἶναι ὑψηλὰ καὶ βραχῶδη, κατάφυτα,
συνεχόμενα πρὸς ἄλληλα.

Πεδιάδες Ἡ Ἀμβρακική, τοῦ Φαναρίου καὶ ἄλλαι μικρό-
τεραι παράγουσαι δημητριακοὺς καρπούς, καπνὸν, ἔλαιον, οἶνον καὶ
τρέφουσι ποίμνια.

Ποταμοί. Ὁ Λοῦρος πηγάζων ἐκ τοῦ Τομάρου ποτίζει τὴν
Ἀμβρακικὴν πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, ὁ
Ἀχέρων πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ ἱστορικοῦ Σουλίου ποτίζει τὴν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πεδιάδα του Φαναρίου και εκβάλλει εις τὸ Ἴόνιον πέλαγος, ὁ Θύαμις, ὁ Ἀῶος πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης εκβάλλει εις τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν ὁ Ἄσπος, ὁ Γενοῦσος.

Λίμναι. Ἡ Ἀχερουσία, Παμβῶτις, τῶν Ἰωαννίνων, ἐν ἧ ὑπάρχει νησίον, ἐφ' οὗ ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Πόλεις. Ἰωάννινα (26.000 κατ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου, πατρὶς τῶν Ζωσιμαδῶν καὶ Καπλανῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους, ἔχουσα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, ὄρφανοτροφεῖον Γεωργίου Σταύρου, κλ. Πρὸς τὰ ΝΔ αὐτῶν ἔκειτο τὸ μαντεῖον τῆς Δαδῶνης, Ζαγόριον περιοχὴ χωρίων, Μέισοβον πατρὶς τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους Τοσίτσα, Στουρνάρα, Ἀβέρωφ Παραμυθία, παρ' ἣν τὰ ὄρη τοῦ Σουλίου τῆς πατρίδος τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν, Φιλιππιάς, Προέβεζα, (6,000 κ.), Πάργα, Φιλιάται, Ἅγιοι Σαράντα.

Δέλβιον (3,000 κατ.), Ἀργυροκάστρον (12,000 κατ.), Κόνιτσα, Προμέτιη, Τεπελένη, πατρὶς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Χειμάρον ἦς οἱ κάτοικοι διακρίνονται ἐπὶ ἀνδρεία, Ἀδλῶν παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, Βεράτιον (11.000 κατ.).

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἠπείρου διακρίνονται ἀνέκαθεν διὰ τὴν φιλοπονίαν, φιλομουσίαν καὶ φιλοπατρίαν αὐτῶν. Πολλοὶ δὲ τούτων πολλαχῶς ἐγένοντο εὐεργεταὶ καὶ τῆς ἰδιαίτης αὐτῶν πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους. Ὁ δὲ πόθος αὐτῶν εἶναι ἡ ἔνωσις μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

γ. Ἀλβανία

(11.000 □ χιλ., 320.000 κατ.).

Θέσις. Ἡ Ἀλβανία κεῖται πρὸς Β τῆς Ἠπείρου καὶ ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τοῦ Νοβιπαζάρ, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Μαυροβουνίου. Τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι ὄρεινόν.

Ὅρη. Τὰ Κανδαούϊα διακλαδούμενα ἀπὸ Β πρὸς Ν ἐν αὐτῇ ἱκανῶς ὑψηλὰ καὶ κατάφυτα.

Ποταμοί. Ὁ Δρίλων ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ Λευκοῦ καὶ Μέλανος Δρίλωνος, πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου καὶ τῆς Λυχνίτιδος ἐν Μακεδονίᾳ εκβάλλει εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν. Ὁ Γενοῦσος.

Δίμνη δὲ ἢ *Λαβεῖτις* ἀνήκουσα τῷ Μαυροβουνίῳ.

Πόλεις Ἡ Σκόδρα (32.000 κατ.) παρὰ τὴν Λαβεάτιδα πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας. Ἀλέσιον ἐνθα ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ ἥρωὸς τῶν Ἀλβανῶν Γεώργιος Καστριώτης (Σκερδέμπεης), Κροῖα πατὴρ τοῦ Καστριώτου, Δυρράχιον (π. Ἐπίδαμνος 7.000 κατ.) ἐμπορικὸς λιμὴν, Τύρρανα ἢ ὠραιωτέρα πόλις τῆς Ἀλβανίας ἐν μέσῳ εὐφωρωτάτης πεδιάδος (20.000 κατ.), Ἐλβασσάν (25.000 κατ.).

Οἱ Ἀλβανοὶ διαιροῦνται εἰς Γκέκηδες, Τόσκηδες, Λιάπηδες καὶ Τσάμηδες. Τούτων δὲ οἱ δύο πρῶτοι κατοικοῦσιν ἐν τῇ κυρίως Ἀλβανίᾳ, οἱ Λιάπηδες παρὰ τὰ Κεραύνια καὶ οἱ Τσάμηδες ἐν τῇ νοτίῳ Ἡπείρῳ· εἶναι δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας πολεμικοὶ, ὁμιλοῦσι γλῶσσαν συγγενῆ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἔχουσι τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν ἀτυχῶς ἠσπάσθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἄλλοι δ' ἐγένοντο καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα καὶ περὶ τὰς 80.000 εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καλλιεργοῦντες μετὰ μεγάλου ζήλου τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, μεταχειριζόμενοι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς γραφομένην· τοῦτ' αὐτὸ δὲ πράττουσι καὶ οἱ μωχμεθανοὶ Ἀλβανοί.

Πλείστοι δὲ Ἀλβανοί, ὡς γνήσιοι ὁμόφυλοι καὶ ἀδελφοὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, πλείστα ἀνδραγαθήματα ἀπειργάσαντο κατὰ τὸν ἱερόν καὶ ἔνδοξον ἀγῶνα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἐξ ἧς ἀνέκυψεν ἑλευθέρα ἢ μικρὰ αὐτῆ γωνία τῆς μεγάλης ἡμῶν πατρίδος Ἑλλάδος.

52. ΚΡΗΤΗ

(8.600 □ χιλ., 310.000 κατ.).

Θέσις. Ἡ ἡρωϊκὴ πολυπαθὴς νῆσος Κρήτη κεῖται πρὸς Ν τοῦ νομοῦ Κυκλάδων ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ εἶναι ὑπερδιπλασία τῆς Εὐβοίας. Εἶνε ἄρα ἡ μεγαλειτέρα νῆσος τοῦ Κρητικοῦ καὶ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς τὸ ὅποιον ἔχει κόλπους καὶ λιμένας ἀσφαλεῖς, ὡς τὸν Ἀμφιμαλλικόν (Σούδας) καὶ τῶν Διδύμων, ἐνῶ ἢ πρὸς τὴν Ἀφρικὴν πλευρὰ στερεῖται τοιούτων ἀσφαλῶν.

Ὄρον. Ἡ Κρήτη διασχίζεται ὑπὸ σειρᾶς ὑψηλῶν ὄρεων ἐκ Δ πρὸς Α, ὧν κυριώτερα εἶναι τὰ Λευκὰ (2.470 μ.), ἢ Ἰδη (2.460 μ.) παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ὁποίας ἐλέγετο ὅτι ἔκειτο ὁ Λαβύρινθος. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Δίκη. Πάντα τὰ ὄρη τῆς Κρήτης εἶναι δασώδη καὶ τρέφουσι πολλὰ ποίμνια, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ἄριστος τυρός. Τὰ δὲ χαμηλὰ μέρη τῆς νήσου σχηματίζουν εὐφορωτάτας μικρὰς πεδιάδας παραγούσας ἐξαιρετα προϊόντα, ὡς ἔλαιον, εἶνον καὶ διαφόρους ἄλλας ὁπώρας ἰδίᾳ ἐσπεριδοειῆ.

Ποταμοί. Ὁ Ἰάροδανος (Πλατανιάς) πηγάζων ἐκ τῶν Λευκῶν ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Ὁ Καταρράκτης (Ἀναποδιάρης) πηγάζων ἐκ τῆς Δίκης ἐκβάλλει εἰς τὸ Λυδικὸν πέλαγος.

Πόλεις.—Τὰ **Χανιά** (π. Κυδωνία, 25.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Κρήτης καὶ ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος· προάστειον δὲ αὐτῶν ἡ Χαλέπα ἔνθα ἔσ' ἀνάκτορον τοῦ ἡγεμόνος. **Καστέλι** (7.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Κισάμου. **Γεωργιούπολις** (ἄλλοτε Ἀλμυρός) ὀνομασθεῖσα οὕτω διὰ τὴν κάθοδον εἰς Κρήτην τοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου ὡς ἄρμοστοῦ, **Βάμος** (6.000 κατ.).

Ρέθυμνος (10.000 κ.), παρὰ τὴν ὁποίαν ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 ἐκούσιαν ὀλοκαύτωσιν τῶν αὐτόθι πολιορκηθέντων ἐπαναστατῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων· **Μελιδόνι**.

Ἡράκλειον (23. 000 κ.) πάλαι ἐπίνειον τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως Κνωσοῦ, ἐν ᾗ ἐξ ἀνασκαφῶν εὐρέθησαν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωος καὶ ἄλλα κειμήλια. Ἅγιοι Δέκα ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος.

Νεάπολις (2.300 κ.), Ἰεράπειρα (2.500 κ.), Λιμὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σητείας τῆς ἀνατολικωτάτης τῆς νήσου.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κρήτης (319.000 κ.) εἶναι Ἕλληνες διατηροῦντες ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα· λαὸς γενναῖος, οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ ἀνεχθῶσι τοὺς ξένους κατακτητὰς ἀγωνιζόμενοι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Δι' ἀλληπαλλήλων ἐπαναστάσεων κατὰ τῶν Τούρκων κατώρθωσαν τῷ 1898 νὰ κηρυχθῇ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ἡ νῆσος αὐτῶν αὐτόνομος ὑπὸ τὸν ὕπατον ἄρμοστιν Γεώργιον, Βασιλόπαιδα τῆς Ἑλλάδος, ὃν τὸ 1906 διεδέχθη ὁ Ἀλέξ. Ζαΐμης. Ἦδη διοικεῖ τὴν νῆσον ἐκ τε λεστικῆς ἐπιτροπῆς ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος.

Κατοικοῦσι δ' ἐν Κρήτῃ καὶ τινες προεβέοντες μετὰ τιος φα-

νατισμοῦ τὸ μωαμεθανικὸν θρησκευμα, λησμονοῦντες ἀτυχῶς, ὅτι εἶναι γνήσιοι Ἑλληγες ἐξισλαμισθένες ὑπὸ τῆς βίας τῶν Τούρκων.

53. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ

(33.000 □ χιλ., 1,100,000 κστ.).

Θέσις. Ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία εἶνε τὸ βόρειον μέρος τῆς Θράκης. Ἡ χώρα αὕτη ἐκηρύχθη αὐτόνομος τῷ 1878· ἀλλὰ τὸ 1885 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ οὕτω σήμερον εἶνε ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν· αἱ Δυνάμεις καὶ ἡ Τουρκία ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὴν ἄδικον ταύτην κατάληψιν. Ἐκ τούτου δὲ ἀποθρασυνθέντες οἱ Βούλγαροι καὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν καταδυνάστευσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας ἐπιζητοῦσι διὰ ραδιουργιῶν, δολοφονιῶν καὶ δι' ἄλλων βαρβάρων μέσων νὰ κυριαρχήσωσι καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καταπατοῦντες οὕτω τὰ ἔθνικα καὶ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων. Διὰ τοῦτο δὲ πάντες οἱ Ἑλληγες ὀφείλομεν νὰ ἐπαγρυπνώμεν κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ἰδίως ἐχθροῦ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ὅρον. Ὁ Αἶμος ὑψηλὸς δασώδης, δυσδιάβατος χωρίζων τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας, τὸ Σκόμιον, ἡ Ροδόπη.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως, τῆς Ὑαμπόλεως, καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραι εὐφορώταται πᾶσαι.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Τόιζος καὶ Ἄρδας.

Πόλεις. Ἡ Φιλιππούπολις (44.000 κ.) πρωτεύουσα, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου βασιλέως τῆς Μακεδονίας καὶ ἔχουσα πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, Ταταρ-πασαριζικ (15.000 κ.), Στενήμαχος ἑλληνικωτάτη, Ζαγορά (20.000 κ.), Ὑάμπολις (10.000 κ.), Καζανλίκ, Σλίβρον (Σέλιμνον 25.000 κ.).

Μεσημβρία (2.000 κ.), Ἀγγιάλος (5.500 χιλ. κ.), Πύργος (7.000 κ.), Σφζόπολις (π. Ἀπολλωνία 4.000 κ.), ἅπασαι ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πόλεις κατοικούμεναι καὶ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων ἐν διωγμῷ.

Οἱ πλεῖστοι κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας εἶναι Ἑλληγες, ὧν τινες ἀτυχῶς ἐξεβουλγαρίσθησαν ὑπὸ τῆς βίας τῶν Βουλγάρων λησμονοῦντες ἀτυχῶς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν· διὸ ἄξιοι οὐγματισμοῦ καὶ περιφρονήσεως ὡς εὐτελεῖς ἀρνησιπάτριδες.

54. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

(6,000 □ χιλ., 2.650.000 κ.).

Ἡ Βουλγαρία πάλαι ἐλέγετο Κάτω Μοισία. Κεῖται μετὰ τοῦ Ρίλου, Αἴμου Δουδάβεως καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ διοικεῖται συνταγματικῶς.

Πόλεις μεσόγειοι. **Σόφια** (70.000 κ.) πρωτεύουσα, Πλεῦνα, Τίρνοβος, Σούμλα.

Παράλιοι ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου. Βάουρα (π. Ὀδησσός 35.000 κ. ὧν πλείστοι Ἕλληγες). Καβάουρα ἑλληνικὴ κωμόπολις.

Παραδουνάδιοι. Βιδίνιον, Νικόπολις, Σίτσοβον, Ρουχτσούκιον, Σιλίστρια.

Οἱ Βούλγαροι, φυλὴ Ταταρικὴ, ἤλθον ἔξωθεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον (περὶ τὸν 7ον μ. Χ. αἰῶνα) ὡς λαὸς βάρβαρος καὶ ληστρικὸς συγχωνευθεὶς μετὰ τινῶν Σλαύων (παρ' ὧν ἔλαβε τὸ ὄνομα Βούλγαρος) καὶ ἀποβαλὼν οὕτως ἐθνικότητα καὶ γλῶσσαν. Οἱ Βούλγαροι εἶναι μὲν χριστιανοὶ τὸ θρησκεύμα, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία αὐτῶν εἶναι σχισματικὴ μὴ ἀναγνωριζομένη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς παραβαίνουσα τοῖς ἱεροῦς ἐκκλησιαστικοῦ κανόνας. Πλὴν τούτων εἶναι καὶ Τοῦρκοι, Ἕλληγες καὶ Ἑβραῖοι.

Οἱ Βούλγαροι θεωροῦσιν ἀσπόνδους αὐτῶν ἐχθροὺς τοὺς Ἕλληγας, οὓς καὶ πολλαχῶς καταδιώκουσιν, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληγες ἄλλοτε καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου (860 μ. χ.) προσεπάθησαν νὰ ἐκπολιτίσωσιν αὐτοὺς διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

55. ΝΟΒΙ-ΠΑΖΑΡ

(7.000 □ χιλ., 170.000 κκ.).

Τὸ Νόβι-Παζάρ (π. μέρος τῆς Ἰλλυρίας) εἶναι στενὴ χώρα μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας. Κατέχεται δὲ καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς Τουρκίας.

Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ Σέρβων ὀρθοδόξων καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Νόβι-Παζάρ (10.000 κ.).

56. ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

(51.800 □ χιλ., 1.750.000 κατ.).

Ἡ Βοσνία καὶ Ἐρζεγοβίνη ἐχτείνονται πρὸς Δ τῆς Σερβίας. Ἐν αὐταῖς διακλαδίζονται αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις καὶ διαρρέονται ὑπὸ τοῦ Σαίου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ. Εἶναι δὲ ὄρειναι. Πρωτεύουσα τῆς μὲν Βοσνίας εἶναι τὸ **Σεράγεβον** (45.000 κ.), τῆς δὲ Ἐρζεγοβίνης ἡ **Μουτάρη** (17.000 κ.).

Οἱ κάτοικοι αὐτῶν εἶναι Σερβικῆς καταγωγῆς σχεδὸν πάντες· οἱ πλείονες εἶναι Ὀρθόδοξοι χριστιανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοὶ καὶ Καθολικοί. Ἀμφότεραι δὲ αἱ χῶραι αὗται κατέχονται καὶ διοικοῦνται ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας.

57. ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ

(9.000 □ χιλ., 230.000 κατ.).

Τὸ Μαυροβούνιον εἶναι μικρὰ ἡγεμονία ἀνεξάρτητος κειμένη πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης πρὸς Ν. τῆς Ἐρζεγοβίνης καὶ πρὸς Δ τῆς Ἀλβανίας καὶ τοῦ Νοβιπαζάρ. Εἶναι χώρα ὄρεινὴ διασχιζομένη ὑπὸ κλάδων τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Μοράτσα χυνομένου εἰς τὴν Λαβεάτιδα λίμνην.

Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Κετίγνη** (3.400 κ.)· *Ποδγορίτσα*, Ἀντίβαρι, Δουλοῖνον.

Οἱ Μαυροβούνιοι εἶναι ἄνδρες, πολεμικοί, ὀρθόδοξοι καὶ κυβερνοῦνται ὑπὸ ἀνεξαρτήτου ἡγεμόνος.

58. ΣΕΡΒΙΑ

(48.000 □ χιλ., 2.650.000 κατ.).

Ἡ Σερβία (π. Ἄνω Μοισία) κεῖται πρὸς Δ τῆς Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας μεταξὺ Αὐστρουγγαρίας, Βοσνίας, Νόβι-Παζάρ καὶ Μακεδονίας. Εἶναι χώρα μεσόγειος, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ διασχιζομένη πρὸς Α ὑπὸ κλάδων τοῦ Αἴμου καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Δουβάβεως καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Μοραίου.

Πρωτεύουσα **Βελιγράδιον** (72.000 κ.) ἐν αὐτῇ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ Πήγας Φεραῖος. *Σεμένδρια*, *Νίσσα* (π. Ναῖσος γενέθλιος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου), *Πιρότ*, *Βράνιο*.

Οἱ κάτοικοι διοικοῦνται συνταγματικῶς καὶ εἶναι ὀρθόδοξοι, φιλόπονοι, ρωμαλέοι.

59. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

(131.000 □ χιλ., 6.300.000 κατ.).

Ἡ Ρουμανία ἐκτείνεται πρὸς Β τῆς Βουλγαρίας μέχρι τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ τῆς Ρωσίας· πρὸς Δ ἀπὸ τῆς Σερβίας μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Συνίσταται δὲ ἐκ τριῶν χωρῶν Βλαχίας, Μολδαυίας, Δοβρουτσᾶς. Τὸ ΒΔ μέρος εἶνε ὄρεινόν διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Καρπαθίων ὄρεων. Τὸ λοιπὸν δὲ μέρος εἶναι πεδινόν καὶ εὐφορώτατον διαρρέομενον ὑπὸ τοῦ Δουνάβηος καὶ πολλῶν παραποτάμων, ὧν σπουδαιότεροι Ἀλούτιας, Σερέτης, Προῦνθος.

Πρωτεύουσα **Βουκουρέστιον** (285.000 κ.)· Γιούργεβον, Κραϊῶβα πλησίον αὐτῆς κείται τὸ Δραγατσάνιον, ἐνθα ἔπεσον οἱ Ἱερολοχίται ἀνδρείως μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων, 1821. Βραΐλα (58.000 κ. ὧν πλείστοι Ἕλληγες). Γαλάζιον (50.000 κ., ὧν πλείστοι Ἕλληγες). Ἰάσιον (90.000 κ.) πρωτεύουσα τῆς Μολδαυίας, Κωστάντζα, πρωτ. τῆς Δοβρουτσᾶς

Οἱ κάτοικοι εἶνε ὀρθόδοξοι καὶ διοικοῦνται συνταγματικῶς. Πλείστοι δὲ Ἕλληγες κατοικοῦσιν ἰδίᾳ εἰς τὰς παραδουναβίους πόλεις, ὧν πολλοὶ λησμονοῦσιν ἀτυχῶς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγὴν, τὴν ἐξ εὐγενῶν μάλιστα Φαναριωτῶν· οἱ δὲ τοιοῦτοι σιγματιζοῦνται καὶ περιφρονοῦνται ὡς εὐτελεῖς ἀρνησιπάτριδες. Οἱ Ρουμᾶνοι καί-τοι εὐεργετήθησαν μεγάλως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καταδιώκουσι ποιμιλοτρόπως τοὺς ἐν Ρουμανίᾳ ἰδίᾳ ἀδελφοὺς ἡμῶν.

Συγκριτικὸς στατιστικὸς πίναξ τῶν Κρατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

Κράτη	Ἐκτασεὶς κατὰ □ χιλ. κατὰ χιλιάδας	Κάτοι-χοι		%, τῆς ἐπιφαν.		Τόνοι κατὰ χιλ. Ἐμπορικῶν ναυτικῶν	Σιδηρόδρομοι κατὰ χιλόμετρα	Στρατὸς ἐν πολέμῳ κατὰ χιλιάδας	Πολεμικὰ πλοία
		κατὰ χιλιάδας	ἐπὶ ἑνὸς □ χιλ.	Δάση	Ἔφημοι				
Ἑλλάς	65	2600	40	9	30	350	1360	120	45
Βουλγαρία (μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμανίας).	97	3750	39	—	—	2	1600	190	16
Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	170	6130	36	—	—	260	2000	1700	82
Κρήτη	8,6	310	35	—	—	—	—	—	—
Μαυροβούνιον	9	230	25	—	—	4	—	—	—
Ρουμανία	131	6300	48	17	25	78	3178	200	21
Σερβία	49	2650	54	50	24	—	562	353	—

60. ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑ

(Μετὰ Βοσν. καὶ Ἑρζεγοβίνης 676.000 □ χιλ. 47. ἑκατ. κάτ.).

Ἡ *Ἀυστροουγγαρία* κεῖται πρὸς Β τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ σύγκειται ἐκ δύο κρατῶν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας· ἡ μὲν πρώτη εἶναι αὐτοκρατορία, ἡ δὲ δευτέρα βασιλείον· ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας εἶνε καὶ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας.

Ἡ Οὐγγαρία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μεγάλη πεδιάς, εὐφροστώτη, ἣν διαρρέει ὁ Δούναβις καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Σαῦος, Θάις Δραῦος, περικλειομένη ὑπὸ τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων παράγει ἄφθονα δημητριακά, οἶνους, ἵππους μεγάλους καὶ ὄραιους. Ἔχει δὲ περὶ τὰ 18 ἑκατ. κατ., ὧν περὶ τὰ 7 1)2 ἑκατ. Οὐγγροὶ, οἱ δὲ λοιποὶ Σλαῦοι, Ρουμάνοι, Γερμανοί, Ἀθίγγανοι. Κατὰ δὲ τὸ θρησκευμα οἱ πλεῖστοι εἶναι καθολικοί, οἱ δὲ λοιποὶ ὀρθόδοξοι.

Πρωτεύουσα **Βούδα-Πέστη** (720.000 κ.) ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Δουνάβεως. *Σεγεδίν, Κλαουσεμβούργον, Κροιστάτη, Ἀγρέμη, Φιούμη, Ἑρμανσιτάη,*

Ἡ δὲ Αὐστρία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ ἔχουσα ὄρη τὸν Βοεμικὸν Ἀρμύον, Ἑρτσον, Γιγάντιο, Σουδήτια καὶ διαρροεμένη ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ.

Πρωτεύουσα τῆς Αὐστρουγγαρίας **Βιέννη** (1.700.000 κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἔχουσα μέγιστον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν. *Γράτς, Ἰνσβρούκη, Λαϊβάχη, Τεργέστη* πρῶτος λιμὴν τοῦ κράτους ἔνθα κατοικοῦσι καὶ ἱκανοὶ Ἕλληνες. *Πόλα, Πράγα* πρωτ. τῆς Βοημίας. *Βρύννη, Κρακοβία* πρωτ. τῆς Πολωνίας, *Λεμβέργη.*

Οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστρουγγαρίας εἶναι διάφοροι φυλὰὶ ἔχουσαι διάφορα ἴθη, γλῶσσαν, θρησκείαν· ἐπικρατεστέρα θρησκεία εἶναι ἡ Καθολικὴ καὶ γλῶσσα ἡ Γερμανικὴ. Ἡ Αὐστρουγγαρία διοικεῖται ὑπὸ συνταγματικοῦ Μονάρχου.

61. ΙΤΑΛΙΑ

(287.000 □ χιλ., 33.000.000 κατ.).

Ἡ Ἰταλία ἐκτείνεται πρὸς τὰ ΝΑ τῆς Ἑλθετίας ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ.

Ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος μετὰ τῶν νήσων *Σικελίας, Σαρδηνίας* καὶ τινῶν μικροτέρων ἀποτελεῖ τὸ βασιλείον τῆς Ἰταλίας. Τὸ βόρειον μέρος τῆς χερσονήσου ἡ ἢ Ἄνω Ἰταλία εἶνε πεδινὸν σχηματίζον μεγάλην εὐφορον πεδιάδα διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ Πάδου, ὅστις πηγάζει ἐκ τῶν Ἄλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Τὸ δὲ λοιπὸν μέρος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὸν διασχιζόμενον ὑπὸ τῶν

Απεννίαν ὄρεων καὶ διαρρεόμενον ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν (*Αἰνος Ρίβερσις κλπ.).

Ἐν τῇ *Αναφ Ἰταλίᾳ πρὸς τὰς ὑπωρείας τῶν *Αλπεων ὑπάρχουσι πολλαὶ ὠραῖαι λίμναι, ὧν τὰ ὕδατα ρέουσιν εἰς τὸν Πάδον, ὡς αἱ Μείζων, Κῶμος, Γάρδα.

Ἐν μὲν τῇ *Αναφ Ἰταλίᾳ πόλεις εἶναι: τὸ Τουρῖνον (340.000 κ.) ἐν τῷ Πεδεμοντίῳ, Μιλάνον (472.000 κ.) ἐν τῇ Λομβαρδίᾳ, Γένουα (25.000 κ.) ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ, Βενετία (170.000 κ.) ἐπὶ νησιῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσῃ.

Ἐν δὲ τῇ Μέσῃ Ἰταλίᾳ ἡ πρωτ. τοῦ βασιλείου Ρώμη (500 χιλ. κατ.) ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων τοῦ Τιβέρεως ἔδρα τοῦ Πάππα καὶ τοῦ Βασιλέως ἔχουσα πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ τὸν μέγιστον ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἡ παλαιὰ Ρώμη ἦτο κοσμοκράτειρα. Φλωρεντία (200.000 κατ.) Διβόρνον, Ἀγκῶν.

Ἐν δὲ τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ (π. Μεγάλη Ἑλλάς), ἡ Νεάπολις (565 χιλ. κατ.), ἐν τῇ Καμπανίᾳ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ ἐπὶ ὠραιστάτης τοποθεσίας· πλησίον δὲ κεῖται καὶ τὸ ἡφαίστειον Βεζούβιος· Βρενδῆσιον πηλοδαίος λιμὴν ἐν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει.

Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ, ἔνθα καὶ τὸ ἡφαίστειον Αἴτνα, πρωτ. Πάνορμος (280.000 κατ.), Μεσσηνία παρὰ τὸν πορθμὸν τὸν χωρίζοντα τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, Κατάνη. Ἐν τῇ Σικελίᾳ τῷ πάλαι ἦσαν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ὧν μέγιστα αἱ Συρακοῦσαι. Ἐπὶ δὲ τῆς Σαρτηνίας ἡ Κάλαις. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλίας εἶνε φιλόμουσοι, φιλόπονοι, κοικοῦνται ἀπὸ συνταγματικὸν βασιλέα καὶ εἶνε δυτικοὶ τὸ θρήσκευμα.

62. ΕΛΒΕΤΙΑ

(41.400 □ χιλ., 3 500.000 κατ.),

Ἡ Ἑλβετία εἶναι χώρα ὄρεινὴ κειμένη μεταξὺ τῶν *Αλπεων, Ἰόρα καὶ τοῦ ποταμοῦ Ρήνου διαρρεομένη ὑπὸ τούτου καὶ τοῦ Ρ. -ανου καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν. Ἔχει δὲ καὶ πολλὰς λίμνας, ὧν ἡ Κασταντία ἀνήκουσα τῇ Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ, τῆς Ζυρίχης, τῆς Ανκέρνης, τῆς Νεσατέλης, τῆς Γενεύης. Ἡ Ἑλβετία εἶναι ὠραία διατριβὴ κατὰ τὸ θέρος. Εἶνε δὲ δημοκρατικὴ ὁμοσπονδία ἀποτελουμένη ἐξ 25 μικρῶν δημοκρατιῶν (ἢ καντονίων). Τῶν κατοίκων δὲ οἱ πλεῖστοι εἶνε Γερμανικῆς καταγωγῆς, ὀλιγώτεροι Γαλλικῆς καὶ τινες Ἰταλικῆς. Κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν οἱ πλεῖστοι διαμαρτυρόμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ καθολικοί.

Ἐν τοῖς Γερμανικοῖς καντονίοις πρὸς Β πόλεις εἶναι: Βέρονη (70.000 κατ.) ἔδρα τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, Ανκέρνη, Ζυρίχη (μέγιστη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς Ἑλβετίας (170.000 κατ.) Βασιλεία.

Ἐν τοῖς Γαλλικοῖς καντονίοις *Νεσατέλη* (22.000 κατ.), *Λιωζάνη*, *Γενεύη* (110.000 κατ.). Ἐν δὲ τῷ Ἰταλικῷ καντονίῳ ἡ *Βελιτζόνα* (60.000 κατ.).

63. ΓΑΛΛΙΑ

(536.000 □ χιλ., 39.000.000 κατ.).

Ἡ *Γαλλία* κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ χωρίζεται ἀπὸ μὲν τῆς Ἰσπανίας διὰ τῶν *Πυρηναίων* ὄρεων, ἀπὸ δὲ τῆς Ἰταλίας διὰ τῶν *Δυτικῶν Ἄλπεων*, ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλβετίας διὰ τοῦ *Ἰόρα* καὶ ἀπὸ τῆς Γερμανίας διὰ τῶν *Βοσγίων*. Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ εἶναι τὸ ὄρος *Κηβένναι*. Τὸ πλεῖστον τῆς χώρας ἰδίως τὸ δυτικὸν εἶναι καὶ βόρειον εἶνε πεδινὴ καὶ λοφώδης χώρα, ἣν διαρρέουσι πολλοὶ ποταμοί, ὡς ὁ *Γαρούνας*, *Δείγηρ*, *Ροδανός*, *Σηκουάνας*. Ἡ *Γαλλία* εἶναι εὐφωρὸς καὶ πλουσία χώρα ἔχουσα λαμπρὰν βιομηχανίαν καὶ μέγα ἐμπόριον. Εἶναι δημοκρατία ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ σχεδὸν πάντες αὐτῆς οἱ κάτοικοι εἶνε καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Ἔχει δὲ καὶ ἄλλας κτήσεις ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἠπείρων.

Πρωτεύουσα **Παρίσι** (2.700.000 κατ.) ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ *Σηκουάνα* ἡ ὠραιότερα πόλις τῆς Εὐρώπης, εἰ μὴ τοῦ κόσμου· ἡ μεγάλη αὐτῆς βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον, ἡ ἀκμὴ τῶν ἐπιστημῶν ἐπιφέρουσι τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ προσδίδουσι πλοῦτον καὶ λαμπρότητα. *Βερσαλλίαι* ἔνθα τὰ ἀνάκτορα ἀρχαίων βασιλέων τῆς *Γαλλίας*, *Καλαί* εἰς τὸ στενὸν τῆς *Μάγχης*, ἐξ οὗ ἡ διαπεραίωσις εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, *Χάβρη*, *Νάντη*, *Βερδώ*, *Τολῶσα*, ὁ *Ἅγιος Στέφανος*, *Λυών*, *Τουλὼν* πολεμικὸς λιμὴν, *Μασσαλία* ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς *Γαλλίας* ἐν ἣ κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

Ἐν δὲ τῇ νήσῳ *Κορσικῇ*, ἴση περίπου τῇ *Κρήτῃ*, τὸ *Αἰάκειον* καὶ ἡ *Βάσινα* ἔχουσαι ἀμφότεραι ὄχυροὺς λιμένας.

Οἱ κάτοικοι τῆς *Γαλλίας* εἶναι γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι.

64. ΙΣΠΑΝΙΑ

(505.000 □ χιλ., 49.650.000 κατ.).

Ἡ Ἰσπανία κεῖται πρὸς τὰ ΝΔ τῆς *Γαλλίας* καὶ κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἰβηρικῆς ἢ *Πυρηναϊκῆς* χερσονήσου, ἣτις σχηματίζει μετὰ τῆς Ἀφρικῆς τὸν πορθμὸν τοῦ *Γιβραλιᾶρ*, περιλαμβάνει δὲ τὰς *Βαlearίδας* νήσους πρὸς Α τῆς χερσονήσου.

Ἡ Ἰσπανία εἶναι μᾶλλον ὀρεινὴ χώρα (*Πυρηναία*, Ἰβηρικὰ ὄρη, ἀκρωτήριον *Φινίστερον* πρὸς Δ) ἔχουσα καὶ πολλὰς πεδιάδας (*Ἀνδαλουσίας*, *Καστιλίας*, *Καταλωνίας*) διαρροεμένας ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Δουβρίου*, *Τάγου*, *Γουδιάνου*, *Γουαδαλκιβίρου*, ὁ *Ἐβρου*. Οἱ Ἰσπανοὶ εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα καὶ διοικοῦνται συνταγματικῶς. Ἔχουσι δὲ κτήσεις πολλὰς ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἠπείρων

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πρωτεύουσα **Μαδρίτη** (540.000 κατ.) ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους πεδίου. *Σαραγόσα, Τολέδο, Σεβίλλη, Γιβραλτάρ, Βαρκελώνη, Μαλάγα.*

65. ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

(92.157 □ χιλ., 5.425.000 κατ.).

Ἡ Πορτογαλλία κατέχει τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν ἔχον καὶ εὐφόρους τινὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας διαρρεομέναις ὑπὸ τοῦ Δουρίου καὶ Τάγου. Ἡ Πορτογαλλία ἔχει κτήσεις ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι καθολικοὶ καὶ διοικοῦνται συνταγματικῶς.

Πρωτεύουσα **Λισαβὼν** (310.000 κατ.) ὠραία πόλις ἔχουσα μέγαν λιμένα, Ὀπόρτον ὀνομαστὸν διὰ τοὺς οἴνους, Σειτουβάλη.

66. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

(315.000 □ χιλ., 43.000.000 κατοίκους).

Τὸ Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀποτελεῖται ἐκ δύο μεγάλων νήσων, Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, καὶ ἄλλων μικρῶν κειμένων πρὸς τὰ ΒΔ τῆς Εὐρώπης ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ, ὅστις σχηματίζει τὴν Γερμανικὴν ἢ Βόρειον θάλασσαν καὶ πρὸς Ν τὴν Βρετανικὴν θάλασσαν ἢ τῆς Μάγχης καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί. Τῆς Βρετανίας τὸ μὲν βόρειον μέρος λέγεται Σκωτία, τὸ δὲ νότιον Ἀγγλία καὶ τὸ νοτιοδυτικὸν Οὐαλία.

Τὸ ἔδαφος τῆς μὲν Ἀγγλίας εἶναι μᾶλλον πεδινόν, τῆς δὲ Οὐαλίας μᾶλλον ὄρεινόν, τῆς δὲ Σκωτίας ὄρεινόν μετὰ χαμηλῶν ὄρεων. Ποταμοὶ δὲ εἶναι ἰδίᾳ ὁ Τάμεσις καὶ Ὀυμβερρος, οἵτινες πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν ὄρεων ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Πρωτεύουσα τοῦ «Ἠνωμένου Βασιλείου» **Λονδῖνον** (μετὰ τῶν προαστείων 6.500.000 κάτ.) ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ἢ μεγίστη, ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου. Δούβρη, ἐξ ἧς διαπεραιοῦνται εἰς τὴν Γαλλίαν, Πορτομοῦθον ἔνθα ὁ Ναύσταθμος, Βριστόλη, Βιομυγγάμη, Ὁξφόρδη, Μαγχεστρία, Λιβερπούλη, Νεοκαστέλλη, Ἐδιμβούργον πρωτ. τῆς Σκωτίας, Γλασκῶβη. Ἡ δὲ Ἰρλανδία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὴ ἔχουσα πρωτεύουσαν τὸ Δουβλίνον (375.000 κατ.), Βελφάστη.

Ἡ Μεγάλη Βρετανία ἔχει κτήσεις ἐπὶ τῶν πέντε Ἠπείρων. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι ἐν γένει σοδαροί, ἐπίμονοι, καρτερικοί, φιλόπονοι, ἐπιχειρηματῆαι, οἱ πλεῖστοι εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ οἱ λοιποὶ καθολικοί.

67. ΒΕΛΓΙΟΝ

(29.500 □ χιλ., 7.000.000 κατ.).

Τὸ Βασίλειον τοῦ Βελγίου ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας

και τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς αὐτῆς θαλάσσης και τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Γαλλίας και πρὸς Α ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον πεδινὸν διαρρέομενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σκάλδη και Μῶση. Οἱ δὲ κάτοικοι τὸ πλεῖστον Γερμανικῆς και Γαλλικῆς καταγωγῆς εἶναι πάντες σχεδὸν καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα και ἔχουσιν ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν Γαλλικὴν.

Πρωτεύουσα **Βουξέλλαι** (550,000 κατ.) ἐμπορικὴ και βιομηχανικὴ πόλις Ἀντβέοπη (Ἀμβέρσα), Γάνδη, Λιέγη. Καί τινες κτήσεις

68. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

(33.000 □ χιλ., 5.500.000 κατ.).

Τὸ βασίλειον τῆς Ὀλλανδίας ὀρίζεται πρὸς Β και Δ ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Βελγίου και τῆς Γερμανίας και πρὸς Α ὑπὸ τῆς Γερμανίας. Ἡ Ὀλλανδία λέγεται και Κάτω Χῶραι διότι τὰ παράλια αὐτῆς ἰδίως εἶναι χαμηλότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης προφυλασσόμενα αὐτῆς διὰ προχωμάτων. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πεδινὸν και εὐφορώτατον διαρρέομενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ρήνου, Μῶση, Σκάλδη.

Πρώτη πόλις Ἀμστελδαμον (Ἀμστερδαμ 550.000 κατ.) παράλιος ἐκτισμένη ἐπὶ πασσάλων ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σουδέρης. Πρωτεύουσα **Χάγη** μετ' ἀνακτόρων περικαλλῶν. Ροτερδάμη, Οὐτρέχτη, Γρόνινγεν. Καί κτήσεις ἐν Ἀσίᾳ, Αὐστραλίᾳ, Ἀμερικῇ.

Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι φιλόπονοι, ὑπομονητικοί, φίλοι ἐξαιρέτοι τῆς καθαριότητος και τῆς τάξεως, οἱ πλείονες διαμαρτυρούμενοι και οἱ λοιποὶ καθολικοὶ και ὀλίγοι Ἑβραῖοι. Εἶναι δὲ γερμανικῆς καταγωγῆς ἔχοντες γερμανικὴν διάλεκτον.

69. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

(2.600 □ χιλ., 240.000 κατοίκους).

Τὸ Μέγα Δουκάτον Λουξεμβούργον κείται ΝΑ τοῦ Βελγίου περιλαμβάνον και μέρος τῶν δασυδῶν ὀρέων Ἀρδένων. Εἶναι δὲ ἀνεξάρτητον και τῶν κατοίκων τὸ πλεῖστον εἶναι καθολικῆς γερμανικῆς καταγωγῆς ἔχοντες διάλεκτον γερμανικὴν και ἐπίσημον γλῶσσαν τὴν Γαλλικὴν. Πρωτεύουσα **Λουξεμβούργον** (20.000 κατ.).

70. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

(540.000 □ χιλ., 57.000.000 κατ.).

Ἡ Γερμανία κατέχει τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης ἐκτετατομένη πρὸς Δ τῆς Ρωσίας μέχρι τῆς Ὀλλανδίας και τοῦ Βελγίου και τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν μέχρι τῆς Ἑλβετίας και τῆς Αὐστρίας και πρὸς Β μέχρι τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης και τῆς Δανίας.

Τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας πρὸς Β εἶναι πεδινόν, πρὸς Ν ἔχει τὸν *Βοημικὸν Δρυμόν*, τὸ *Ἔρτσον*, τὰ *Γιγάντια*, *Σουδητία*, *Μέλανα Δρυμόν*, *Βόσγια ὄρη* διαρρέομενον ὑπὸ τῶν ποταμῶν *Βιοιύργη*, *Ἄλβη*, *Ὀδέρου*, *Βεστούλα*, *Ρήνου*, *Δουνάβεως*.

Ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία σύγκειται ἐξ 26 κρατῶν, τὰ ὅποια καλοῦνται *Βασίλεια*, *Δουκάτα*, *Ἡγεμονίαι*, *Ἐλευθεραὶ πόλεις*, *Αὐτοκρατορικὴ χώρα* (*Ἀλσατία* καὶ *Λωραίνη*). Πλὴν τῶν ἐλευθέρων πόλεων ἕκαστον κράτος ἔχει ἴδιον ἡγεμόνα, κυβέρνησιν καὶ προϋπολογισμόν. Πάντα δὲ ἀποτελοῦσιν ὁμοσπονδίαν συνταγματικὴν ὑπὸ τὸν Βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ὅστις εἶναι καὶ Αὐτοκράτωρ ἅλης τῆς Γερμανίας.

Τὰ δὲ κυριώτερα τῶν κρατῶν τούτων εἶναι τὸ Βασίλειον τῆς *Πρωσσίας*. Πρωτεύουσα **Βερολίνον** (1.800.000 κ.), ἕπερ εἶναι πρωτεύουσα καὶ ἀπάσης τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ *Σπρέα*. Εἶναι ἡ μεγίστη πόλις τῆς Γερμανίας· ἐν αὐτῇ ἀκμάζουσιν αἱ ἐπιστήμαι, ἡ καλλιτεχνία, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον, *Βρεσλαυία*, *Σιέτιν*, *Κιελον*, *Ἀννόβερον*, *Κολωνία*.

Τὸ Βασίλειον τῆς *Βαυαρίας*. Πρωτεύουσα *Μόναχον* (440.000 κ.), ἐπὶ τοῦ *Ἰσάρου* κέντρον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. *Νυρεμβέργη*, *Βαμβέργη*, *Βυρτσβοῦργον*.

Τὸ Βασίλειον τῆς *Σαξωνίας*. Πρωτ. *Δρέσδη* (350.000 κ.) ἐπὶ τοῦ *Ἄλβη* ἐκ τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Γερμανίας, *Δειψία*.

Τὸ Βασίλειον τῆς *Βυρτεμβέργης*. Πρωτ. *Στουτγάρδη* (158.000 κ.). Ἐν δὲ τῇ *Βορείῳ Γερμανίᾳ* αἱ τρεῖς ἐλεύθεραι πόλεις *Βυρέμη*, *Λυβέκη*, *Χαμβοῦργον* (680.000 κ.) σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμὴν.

Τῆς δὲ Αὐτοκρατορικῆς χώρας *Ἀλσατίας* καὶ *Λωραίνης* πρωτ. *Στρασβοῦργον* (140.000 κ.), *Μέτς*.

Τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν κατοίκων τῆς Γερμανίας εἶναι διαμαρτυρόμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ καθολικοί. Ἡ Γερμανία ἔχει κτήσεις καὶ ἐπὶ τινῶν ἄλλων Ἠπειρῶν. Ὁ Γερμανικὸς λαὸς ἔχει ὑπομονήν, καρτερίαν, ἀπλότητα ἐργατικότητα, τρέφει ἀγάπην πρὸς τὰ δάση καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα.

71. ΔΑΝΙΑ ἢ ΔΑΝΙΜΑΡΚΙΑ

(38 $\frac{1}{2}$ χιλ., □ χιλ., 2 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ.).

Ἡ *Δανία* κεῖται πρὸς Β τῆς Γερμανίας καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ βορείου μέρους τῆς *Ιουτλανδικῆς χερσονήσου*, τῶν νήσων *Φυνίας*, *Σηλανδίας* καὶ ἄλλων μικρῶν. Τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινόν καὶ εὐφορον.

Τοῦ Βασιλείου τῆς *Δανίας* πρωτεύουσα **Κοπεγχάγη** (420.000 κατ.) ἐπὶ τῆς *Σηλανδίας* ἐμπορικὸς καὶ πολεμικὸς λιμὴν. ἔχει Πανεπιστήμιον, Ἀκαδημίαν, Πολυτεχνεῖον, Μουσεῖον.

Τῇ *Δανίᾳ* ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι *Φερόαι* καὶ ἡ ἠφαιστειώδης *Ἰσλανδία*.

Οἱ Δανοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, διαμαρτυρόμενοι, φιλόπονοι, φιλομαθεῖς, εὐφυεῖς· διοικοῦνται συνταγματικῶς, Βασιλεὺς δὲ αὐτῶν εἶναι νῦν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου.

72. ΣΟΥΗΔΙΑ

(450.000 □ χιλ., 5.250.000 κατ.).

Πρὸς Β τῆς Δανίας ἐκτείνεται ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ δύο χωρῶν τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας.

Τὸ Βασίλειον τῆς Σουηδίας κεῖται πρὸς Α τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Τὸ ἔδαφος εἶναι μόνον πεδινὸν πρὸς Α διαρρέομενον ὑπὸ ποταμῶν ἐκβαλλόντων εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον καὶ εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν. Ἔχει δὲ καὶ λίμνας (Βένερ, Βέτερ, Μαιλάρη).

Πρωτεύουσα **Στοκχόλμη** (300.000 κ.) ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἡπείρου καὶ ἐπὶ δασωδῶν νησιδίων, μία τῶν ὀραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης. *Οδψάλα, Μαλμαί, Γοτεμβοῦργον.* Τῇ Σουηδίᾳ ἀνήκει καὶ ἡ ἐν τῇ Βαλτικῇ νῆσος *Γοτλάνδη*

73. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

(325.000 □ χιλ., 2.250.000 κατ.),

Τὸ Βασίλειον τῆς Νορβηγίας κεῖται πρὸς Δ τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινότατον, ποταμοὶ δὲ ὀλίγοι διαρρέουσιν αὐτὸ σχηματίζοντες καταρράκτας.

Πρωτεύουσα **Χριστιανία** (230.000 κ.) ἐμπορικὴ πόλις ἐπὶ ὀρεινῆς θέσεως. *Βεργένη, Χαμμερφέστη.*

Οἱ κάτοικοι τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας εἶναι γερμανικῆς φυλῆς διαμαρτυρόμενοι, ρωμαεῖοι, φιλόξενοι, φιλόπονοι, φίλοι τῆς γυμναστικῆς καὶ εὐσεβεῖς. Διοικοῦνται δὲ ὑπὸ συνταγματικῶν Βασιλέων.

74. ΡΩΣΣΙΑ

(5 ¹/₃ ἑκατ. □ χιλ., 106 ἑκατ. κατ.).

Ἡ *Ρωσσία* εἶναι μεγαλειτέρα τοῦ ἡμίσεως τῆς ὅλης Εὐρώπης καὶ κατέχει ὅλον τὸ ΒΑ μέρος αὐτῆς. Τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινόν, μόνον δὲ πρὸς Α ἔχει τὴν ὄρσειράν τῶν *Οὐραλίων* ὀρέων, ἅτινα χωρίζουσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσσίαν ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

Διαρρέετα· δὲ ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὧν κυριώτεροι *Βόλγας, Οὐράλης, Δνείπερος, Δνείστερος, Δόνας, Δουίνας, Νεύας.* Ἔχει δὲ λίμνας τὴν *Δαγόδαν, Ὀνέγαν, Κασπίαν* τὴν μεγίστην τῆς Γῆς, διὸ καὶ *Κασπίαν* θάλασσαν καλουμένην, καὶ πολλὰς ἄλλας μικράς.

Πρωτεύουσα **Πετρούπολις** (1.400.000 κατ.) ἐπὶ τοῦ Νεύας καὶ ἐπὶ νησιδίων, ἐκ τῶν ὀραιότερων πόλεων ταύτης ἐπίνειον ἡ *Κροστάνδη* ἐπὶ νησίδος οὗσα ὁ πρῶτος ναύσταθμος τῆς Ρωσσίας.

Μόσχα (1.000.000 κατ.) ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας, ὧν δὲ καθέδρα δευτέρα· μετὰ πολλῶν ἀνεκτόρων, μονῶν, ναῶν, βιομηχανικωτάτη πόλις. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ταύτης ἐπὶ λόφου κεῖται ἡ συνοικία Κρεμλίνον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν ᾧ γίνεται ἡ στέψις τῶν Μοναρχῶν τῆς Ρωσίας. Βαρσοβία, Κίεβον ἱερὰ πόλις τῶν Ρώσων, Ὀδησσὸς ἐν ἣ κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες, Σεβαστούπολις, Ταϊγάριον, Ἀστραχάν, Νικολάεφ.

Οἱ Ρῶσοι εἶναι ποικίλης καταγωγῆς, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι εἶναι Σλαῦοι· ἔχουσι δὲ διάφορα ἦθη καὶ ἔθιμα, διάφοροι θρησκείας, ὧν ἐπικρατεστέρα ἡ Χριστιανικὴ ὀρθόδοξος· εἶναι δὲ εὐσωμοί, ξανθοί, φιλόθρησκοι. Οἱ Σλαῦοι ἐπιδιώκουσι τὸν ἐκσλαυτισμὸν πολλῶν τῶν λοιπῶν λαῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ χερσονήσῳ.

Πίναξ τῶν κυριωτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

1)	Ἑλλὰς	πρωτεύουσα		Ἀθῆναι	
2)	Τουρκία	»		Κωνσταντινούπολις	
3)	Βουλγαρία	»		Σόφια	
4)	Σερβία	»		Βελιγράδιον	
5)	Μαυροβούνιον	»		Κετίγνη	
6)	Ρουμανία	»		Βουκουρέστιον	
7)	Ρωσία	»		Πετρούπολις	
8)	Ἀυστροουγγαρία	!	Ἀυστρία	πρωτ.	Βιέννη
			Ὀύγγαρία	»	Βουδαπέστη
			Πρωσία	»	Βερολῖνον
			Βαυαρία	»	Μόναχον
			Σαξωνία	»	Δρέσδη
9)	Γερμανία	!	Βυρτεμβέργη	»	Στουτγάρδη
10)	Ἰταλία	πρωτεύουσα		Ρώμη	
11)	Γαλλία	»		Παρίσιοι	
12)	Ἀγγλία	»		Λονδῖνον	
13)	Ἰσπανία	»		Μαδρίτη	
14)	Πορτογαλλία	»		Λισσαβὼν	
15)	Βέλγιον	»		Βρυξέλλαι	
16)	Ὀλλανδία	»		Χάγη	
17)	Ἑλβετία	»		Βέρνη	
18)	Δανία	»		Κοπεγχάγη	
19)	Σουηδία	»		Στοκχόλμη	
20)	Νορβηγία	»		Χριστιανία	

ΣΗΜ. Τὰ μεγαλιέτερα καὶ ἰσχυρότερα τούτων εἶναι τὰ ἐξῆς 6 (Ἀγγλία, Ἀυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Ρωσία, ἅτινα λέγονται αἱ 6 μεγάλαι δυνάμεις τῆς Εὐρώπης.

75. ΑΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΛΟΙΠΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

6' Ἀσία.

(44 εκατ. □ χιλ., 870 εκατ. κατ.).

Ἡ Ἀσία εἶνε ἡ μεγίστη καὶ πολυανθρωποτάτη ἡπειρος τῆς Γῆς. Ἀπασα εὐρίσκεται ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαιρίῳ ἐκτεινομένη μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀφρικῆς, Ἰνδικοῦ, Εἰρητικοῦ καὶ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ.

Ἐχει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Γῆς, τὰ Ἰμολαία καὶ τὴν μεγαλειτέραν λίμνην, τὴν Κασπίαν θάλασσαν, καὶ ἀχανεῖς πεδιάδας τῆς Σιβηρίας. Ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀμούρ, Κίτρινον, Κυανοῦν, Γάγγην, Ἰνδόν, Τίγριν καὶ Εὐφράτην καὶ ἄλλους. Τὸ δὲ κλίμα τῆς Ἀσίας εἶναι ποικίλον· εἰς τὰ Ν θερμὸν καὶ ὑγρὸν, εἰς τὸ μέσον εὐκρατον καὶ εἰς τὰ Β ψυχρὸν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ πλεῖστοι Μογγολικῆς φυλῆς, οἱ δὲ λοιποὶ τῆς Καυκασίας καὶ Μαλαϊκῆς, κατὰ δὲ τὸ θρησκείμα οἱ πλεῖστοι εἰδωλολάτραι, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοὶ καὶ Χριστιανοί.

Ἡ Ἀσία ἔχει πολλὰς νήσους ὧν σημαντικώτεραι αἱ Ἰαπωνικαὶ Φορμόζα, Φιλιππῖναι, Κελέβη, Βόρνεος, Ἰάβα, Σουμάτρα, Κεϋλάνη, ἐν δὲ τῇ Μεσογείῳ θαλάσσει Κύπρος, Ρόδος, Σάμος καὶ ἄλλαι.

Χερσονήσους δὲ τὴν Κορέαν, Ἰνδοκίταν, Μαλάκαν, Ἰνδοσίαν, Ἀραβίαν, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἄλλας. Καὶ πορθμοὺς τὸν Βερίγγειον, τῆς Μαλάκας, Ὀρμονὺς Βαβελμανδέβ· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀφρικῆς χωρίζεται διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ.

Ἡ Ἀσία διαιρεῖται εἰς χώρας, ὧν τινες μὲν εἶναι ἀνεξάρτητοι, τινὲς δὲ ἄμμεσοὶ ἢ ἔμμεσοὶ κτήσεις Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν. Αὐταὶ δὲ εἶναι αἱ ἑξῆς.

1) **Ἀσιατικὴ Τουρκία.** Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας, Πολιτινῆς, Μεσοποταμίας καὶ τινων ἄλλων χωρῶν.

Μικρὰ Ἀσία. Αὕτη εἶνε χώρα Ἑλληνικὴ καὶ ἡ σπουδαιότερα πασῶν τῶν ἄλλων. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶνε ποικίλον καὶ εὐφορον διακλαδούμενον ὑπὸ ὄρεων (Ὀλυμπος, Ταῦρος, Ἀντίταυρος, Ἀμανός) καὶ διαρρέομενον ὑπὸ ποταμῶν (Ἄλυς, Γρανικός, Ἐρμος, Μαίανδρος, Εὐρυμέδων, Κύδνος)· ἔχει δὲ καὶ λίμνας (Κάραλις, Τάττα).

Πόλεις δὲ ἐπισημότεραι εἶναι· Τραπεζοῦς (45.000 κ.) παράλιος εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἐμπορικὴ, ἄλλοτε ἔδρα Ἑλλήνων αυτοκρατόρων, Σινώπη (15.000 κ.) πατρίς τοῦ φιλοσόφου Διογένης, Νικομήδεια (20.000 κ.) ἐν ἣ ἑδαπίσθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, Προῦσα (75.000 κ.) μεσόγειος ἐν τῷ μέσῳ ὠραίας καταφύτου πεδιάδος ἔχουσα ἐμπόριον μετᾶξής, Κυδωνίαι (Ἀϊβαλί (30.000 κ.), Σούρη (260.000 κ. ὧν οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες) ἐμπορικωτάτη.

πόλις τῆς Ἰωνίας, *Κρήνη* (Τσεσμές), *Μαγνησία* ἔνθα ἀπέθανεν ὁ Θεμιστοκλῆς, *Νέα Ἐφεσος* παρὰ τὴν ἀρχαίαν ἐν ἣ ἦτο μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, *Μίλητος*, Ἀλικαρνασσὸς πατρίς τοῦ Ἡροδότου, Ἰκότιον ἄλλοτε ἔδρα τῶν Σουλτάνων. Ἄγκυρα, *Καισάρεια* πατρίς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, *Ταρσός* πατρίς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἄλλαι πολλαὶ μικρότεραι, ὧν οἱ κάτοικοι οἱ πλεῖστοι Ἕλληγες.

Ἐκ τῶν 10.000 000 περίπου κατοίκων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας 4 ἑκατ. περίπου εἶναι Ἕλληγες, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἀρμένιοι, Κιρκάσιοι, Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοι.

Νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἅπασαι Ἑλληνικαί. Αἱ δὲ σπουδαιότεραι εἶναι αἱ ἐξῆς· *Τένεδος* (19.000 κ.) παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, *Λέσβος* (120.000 κ.), πρωτ. *Μυτιλήνη*, *Ψαρὰ* (1500 κ.) πατρίς τοῦ *Κανάρη*, *Χίος* (68.000 κ.) πρωτ. *Χίος*, πρὸ τοῦ λιμένος τῆς ὁποίας ὁ *Κανάρης* ἐπυρπόλησε τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα τῷ 1822, πατρίς τοῦ *Κοραῆ* καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου *Συγγροῦ*.

Σάμος (58.000 κ.) αὕτη εἶναι ἡγεμονία φόρου ὑποτελῆς τῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ χριστιανὸν ἡγεμόνα, ὃν διορίζει ὁ Σουλτάνος· πρωτ. *Βιθυνὴ* ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος ἐν ἣ πλήρες Γυμνάσιον Πυθαγόρειον καλούμενον. *Καρλοβάσιον* κωμόπολις ἔχουσα καὶ ἐμπορικὴν σχολήν. *Ρ. ἰος* (40 χιλ. κατ.) πέλας ἰσχυρὰ καὶ περιώνυμος διὰ τὸν «Κολοσσόν».

Κύπρος (230 χιλ. κατ.) ἡ μεγίστη τῶν νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μᾶλλον ὄρεινῆ, δασώδης, εὐφορος. Κατέχεται καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὑπὸ ἀρμοστήν Ἀγγλον· πρωτ. *Λευκωσία* (16 χιλ. κατ.) ἐν ἣ τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον καὶ Διδασκαλεῖον καὶ αἱ *Λάρναξ*, *Λεμησσός*, ἀμφότεραι ἔχουσαι Γυμνάσια. Οἱ κάτοικοι τῆς Κύπρου φημίζονται διὰ τὴν φιλοπατριάν αὐτῶν.

Πλὴν δὲ τῶν νήσων τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι μικρότεραι. Ἰκαρία, *Πάτμος*, *Λέρος*, *Κάλυμνος*, *Σύμη*, *Κῶς*, *Κάρπαθος*, *Κάσος*.

Ἄπασαι αἱ νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατοικοῦνται ὑπὸ 700 χιλ κατοίκων, ὧν 650 χιλ. Ἕλληγες, ποθοῦντες τὴν μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἔνωσιν.

Συρία καὶ Παλαιστίνη.— Ὅρη εἶναι ὁ *Λίβανος* ὀνομαστὸς διὰ τοὺς κέδρους, *Ἀντιλίβανος*, *Θαβώρ*, ἔνθα μετεμορφώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Λίμναι δὲ ἡ *Γεννησαρεὶ* καὶ ἡ *Ἀσφαλιτίτις* ἡ *Νεκρὰ θάλασσα* ἔχουσα ἄσφαλτον, ποταμὸς ὁ *Ἰορδάνης*. Πόλεις δὲ εἶναι ἡ *Δαμασκός* (155 χιλ. κατ.) ἐπὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος πρωτεύουσα τῆς Συρίας, *Βηρυτὸς* (110 χιλ. κατ.) παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν *Χαλέπιον* (125 χιλ. κ.) μεσόγειος ὠραία ἐμπορικὴ πόλις Ἀντιόχεια πατρίς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου· ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον, Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐκλήθησαν χριστιανοὶ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἀλεξανδρέττα παράλιος ἐμπορικὴ πόλις.

Ἱερουσαλήμ (52 χιλ. κατ.) πρωτεύουσα τῆς Παλαιστίνης, ἐν αὐτῇ ἐσταυρώθη, ἐτάφη καὶ ἀνέστη ὁ Κύριος, οὗ διακρίνεται ὁ Ἅγιος Τάφος. Βηθλεὲμ ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Κύριος, Ναζαρέτ ἐν ἣ διέτριβεν ὁ Κύριος· τῶν δὲ παραλίων τῆς Ἀραβίας κυριώτεροι εἶναι ἡ **Μεδίνα** ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ καὶ ἡ **Μέκκα**, ἐν ἣ ἀπέθανεν, **Σάνα**, **Μόκκα** ὀνομαστὴ διὰ τὸν καφέν· τῆς δὲ **Μεσοποταμίας** πρωτεύουσα **Βαγδάτιον**.

2) **Ἀνεξάρτητος Ἀραβία**.— Αὕτη διαιρεῖται εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα κράτη, ὧν κυριώτερα τὰ τῶν Βαχαδικῶν, πρωτ. Ἑλ-Ριδ.

3) **Περσία**.— Ταύτης πρωτεύουσα **Τεχεράνη**.

4) **Ἀφγανιστάν**.— Πρωτεύουσα **Καβούλη**.

5) **Βελουτχιστάν**.— Πρωτεύουσα **Κελάτη**.

6) **Ἰνδοστάν**.— Τὸ πλεῖστον τοῦ Ἰνδοστάν μέρος κατέχει ἡ Μεγάλῃ Βρετανία, πόλεις τινὰς ἡ Γαλλία καὶ Πορτογαλλία, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητα καὶ ὑποτελῆ κράτη.

7) **Ἰνδοκίνα**.— Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἰνδοκίνας ἀποτελεῖ ἀμέσους καὶ ἐμμέσους κτήσεις τῆς Μεγ. Βρετανίας (Ἀσσάμ, Μανιπούρ, Ἄνω καὶ Κάτω Βιρμανία, τινὰ μέρη τῆς χειρ. Μαλάκκας, Σιγγαπόρη) ἢ τῆς Γαλλίας (Καμβόδα, Κοχιγκίνη, Ἀνάμ, Τογκίνον), τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι ἀνεξάρτητον ὡς τὸ Σιάμ, ᾧ ὑποτελῆ κράτη τινὰ τῆς βορείου Μαλάκκας.

8) **Κίνα** (Σινικὴ Αὐτοκρατορία).— Ἡ Κίνα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Κίνας, Μαντζουρίας, Θιβέτ, Ἀνατολικῆς Τουρκεστάν, Μογγολίας ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὸ **Πεκῖνον**.

9) **Κορέα**.— Πρωτεύουσαν **Σεούλ**.

10) **Ἰαπωνία**.— Ἡ Ἰαπωνία ἀποτελεῖται ἐκ νήσων πρὸς Α. τῆς Ἀσίας· εἶναι δὲ μέγα, ἰσχυρὸν καὶ πεπολιτισμένον κράτος· πρωτεύουσα **Τόκιο**.

11) **Ἀσιατικὴ Ρωσσία**.— Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Σιβηρίας, ἧς πόλεις ἡ Τόμσκη, Ἰρκούσκη παρὰ τὴν λίμνην Βαϊκάλην, Βλαδιβοστόκ παράλιος πρὸς τὴν Ἰαπωνικὴν θάλασσαν· ἐκ τοῦ Ἀντικεῦ Τουρκεστάν καὶ ἐκ τῶν ὑποτελῶν ἡγεμονιῶν **Βουχάρας**, καὶ **Χίβας** καὶ ἐκ τῆς **Καυκασίου Ρωσσίας**, ἧς πρωτεύουσα **Τιφλίς**.

12) **Αἱ νῆσοι τῶν Ἰνδιῶν**. Τούτων τινὲς ἀποτελοῦσιν ἀνεξάρτητον Σουλτανάτον ὡς αἱ **Μαεδίδαι**· αἱ δὲ λοιπαὶ κατέχονται ὑπὸ Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

γ.) Αύστραλία.

(9 εκατ. □ χιλ. 7 εκατ. κατ.).

Ἡ ἡπειρος Αὐστραλία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μεγάλης νήσου Αὐστραλίας καὶ ἐκ πολλῶν νήσων διεσπαρμένων ἐν τῷ Μεγάλῳ ἢ Εἰρηνικῷ Ὠκεανῷ. Τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον πεδινὸν καὶ εὐφορον καὶ ἔχει πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι εὐρωπαῖοι καὶ ἰθαγενεῖς, ὧν πολλοὶ καὶ ἰδίᾳ τῶν νήσων εἶναι ἔτι ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει.

Ἡ νῆσος Αὐστραλία κατέχεται ὑπὸ τῆς Μεγ. Βρετανίας καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς νομοῦ καὶ πέντε αὐτονόμων ἀποικιῶν, ὧν ἑκάστη ἔχει ἴδιον Ἀγγλον διοικητήν. Κυριώτεραι δὲ πόλεις εἶναι *Μελβούρνη* (500 χιλ. κ.), *Σίδνεϋ* (435 χιλ. κ.), *Ἀδελῆς* (166 χιλ. κ.).

Ἀγγλικάι ὠσαύτως κτήσεις εἶναι αἱ νῆσοι *Τασμανία*, *Νέα Ζηλανδία*, *Νέα Γουϊνέα*, τοῦ *Σολωμῶντος*.

Γαλλικάι δὲ αἱ *Νέα Καληδονία*, *Πομοτοῦ* καὶ *τινες ἄλλαι*.

Γερμανικάι δὲ αἱ *Μαριάναι*, *Καθαλίται*, *Νέαι Ἐβροῖδες* καὶ τὸ πλεῖστον τῶν *Σαμῶν*.

Αἱ δὲ *Τόγκα* εἶναι βασιλεῖον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγ. Βρετανίας· αἱ δὲ *Χαβαῖται* προσηρτήθησαν ἐκουσίως εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Σημ. Ἡ Αὐστραλία λέγεται καὶ *Πολυνησία* ἢ *Ὠκεανία*.

δ.) Ἀφρική.

(30 εκατ. □ χιλ., 180 εκατ. κατ.)

Ἡ Ἀφρική κείται πρὸς Ν. τῆς Εὐρώπης μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἡ παραλία τῆς Ἀφρικῆς σχηματίζει ἐν μὲν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσει τοὺς κόλπους τῆς *Σίδρας* καὶ *Καβῆς* (Μεγάλη καὶ Μικρὰ Σύρτις), τὴν διώρυγα τοῦ *Σουέξ* καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ *Γιβραλτῶρ*. ἐν δὲ τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ τὸν κόλπον τῆς *Γουϊνέας* καὶ τὰ ἀκρωτήρια *Πρασίνου*, *Καλῆν*, *Ἐλιίδα* καὶ *Γουαρδαφοῦιον* καὶ τὰς νήσους τοῦ *Πρασίνου ἀκρωτηρίου* (κτ. Πορτογαλλίας), *Καναρίους* (κτ. Ἰσπανίας), τὰς *Ἀζόρας* (κτ. Πορτογ.) καὶ τὴν *Μαδαγασκάρ* (κτ. Γαλλίας) καὶ τοὺς πορθμοὺς *Βαβελμανδὲβ* καὶ *Μοζαμβικῆς*. ὄρη δὲ ἔχει τὸν *Ἄτλαντα*, *Κόγγον*, τῆς *Ἀβυσηνίας*, *Κιλιμάντζαρον*, *Καμερόν* καὶ ἑρήμους τὴν *Σαχάραν*, *Λιβικήν*, *Βαλαχάριν*, ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ ὄασις.

Ποταμοὺς δὲ ἔχει τὸν *Νεῖλον*, *Ζαμπέζην*, *Ὀράγγην*, *Κόγγον*, *Νιγείρα*, *Γαμβίαν*, *Σενεγάλην* καὶ λίμνας τὴν *Τσάδαν*, *Νυάσσαν*, *Ταγγανίκαν*, *Νυάσσαν Βικτωρίαν*. Τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι ἐν γένει εὐφορον ἔχον καὶ πολλὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τρέφον πολλὰ

ἡμερα καὶ ἄγρια ζῆα. Οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι οἱ πλεῖστοι Ἰθαγενεῖς καὶ εἰδωλολάτραι ἢ μωαμεθανοί, οἱ ὀλιγώτεροι δὲ ἄποικοι εὐρωπαϊοὶ χριστιανοί.

Ἡ Ἀφρικὴ φυσικῶς μὲν διαιρεῖται εἰς Βόρειον πρὸς Β. τοῦ Ἰσημερινοῦ, εἰς Νότιον πρὸς Ν. αὐτοῦ· πολιτικῶς δὲ διαιρεῖται εἰς πολλὰς χώρας, ὧν τινες μὲν εἶναι ὑποτελεῖς Ἡγεμονίαι, τινὲς δὲ κτήσεις καὶ ἀποικίαι Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἄλλαι δὲ ἀποτελοῦσι μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη.

α') Βόρειος Ἀφρικὴ.—Ταύτης χῶραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1). Ἡ **Αἴγυπτος**.—Αὕτη διαιρεῖται εἰς **Κάτω**, **Μέσην** καὶ **Ἄνω Αἴγυπτον**.

Κάτω Αἴγυπτος.—Πόλεις αὐτῆς κυριώτεραι εἶναι **Ἀλεξάνδρεια** (320 χιλ. κ. ὦν 50 χιλ. Ἑλληνες) κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ, ἔδρα ὀρθοδόξου Πατριάρχου, **Μανσούρα** (25 χιλ. κ. ὦν πολλοὶ Ἑλληνες), **Τάντα** (50 χιλ. κ. ὦν πολλοὶ Ἑλληνες), **Πόρι Σαΐδ** (40 χιλ. κ. ὦν πολλοὶ Ἑλληνες).

Μέση Αἴγυπτος.—Ταύτης ἐπισημότεραι πόλεις **Κάϊρον** (570 χιλ. κ. ὦν 50 χιλ. Ἑλληνες) πρωτεύουσα καὶ ἔδρα τοῦ ἀντιβασιλέως· παρ' αὐτῇ σφύζονται τὰ ἑρείπια τῆς Ἡλιουπόλεως καὶ τῆς Μέμφιδος, πλησίον τῶν ὁποίων αἱ ὀνομασται πυραμίδες τῶν Φαραῶ.

Ἄνω Αἴγυπτος.—Ταύτης ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι **Σιούτη** (π. Λυκόπολις, 85 χιλ. κ.), **Λουξούρη** (Λουξῶρ) ἔνθα σφύζονται τὰ ἑρείπια τῶν ἑκατομπίλων **Θηβῶν**, αἵτινες ἦσαν πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ Αἴγυπτος διοικεῖται ὑπὸ ἀντιβασιλέως (Κεδίβου) ὑποτελοῦς τῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐποπτείαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 10 περίπου ἑκατομμύρια καὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων (Φελλάχοι Κόπται), Ἀραβες (Βεδουῖνοι), Σύροι, Ἑλληνες καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι. Αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ κοινότητες τῶν μεγάλων ἰδίᾳ πόλεων τῆς Αἰγύπτου προέχουσι τῶν λοιπῶν κατὰ τὸν πλοῦτον, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ἐμπόριον, τὸν τύπον, τὸν πατριωτισμὸν.

2). **Βερβερία**.—Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Βάρκας καὶ Τριπόλεως κατεχομένης ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ἐκ τῆς Τύνιδος ἡγεμονίας ὑποτελοῦς τῇ Γαλλίᾳ, ἐκ τῆς Ἀλγερίας κατακτηθείσης ὑπὸ τῆς Γαλλίας, καὶ ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Μαρόκου.

3). **Σαχάρα**.—Μεγίστη ἔρημος, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι καὶ ὄασεις. Ταύτης πολλὰ μέρη κατέχουσι τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, καὶ τὰ λοιπὰ ἀποτελοῦσι μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη.

4). **Σενεγαμβία**.—Ταύτης τὰ παράλια κατέχουσιν εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὰ δὲ μεσόγεια ἀποτελοῦσι μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη.

5). **Ἄνω Γουίνέα**.—Ταύτης τὴν παραλίαν κατέχουσιν εὐρω-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

παϊκά κράτη, πλήν τῆς δημοκρατίας Λιβερίας, τὰ δὲ μεσόγεια διαιροῦνται εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη.

ὁ). **Σουδάν.**— Τούτου μέρη τινὰ κατέχει ἡ Γαλλία, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποτελοῦσι πολλὰ μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη.

7). **Ἀνατολικὸν Σουδάν καὶ Νουβία.**— Ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἀνεξάρτητον καὶ πολλαχοῦ ἔρημον κράτος.

8). **Ἀβυσσηνία.**— Ταύτης τὴν μὲν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν παραλίαν (Ἐρυθραία πρωτ. Μασαῦα) κατέχει ἡ Ἰταλία, τὴν δὲ λοιπὴν παραλίαν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Γουαρδαφούϊον ἡ Γαλλία καὶ ἡ Μεγ. Βρεττανία, τὸ δὲ μεσόγειον τῆς Ἀβυσσηνίας ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον χριστιανικὸν κράτος.

9). **Σιέρα Λεόνη** καὶ 10). **Σόμολον**, ἐν-ε, ὑπάρχουσι πολλὰ μικρὰ καὶ ἀνεξάρτητα κράτη.

β'). **Νότιος Ἀφρική.**— Ταύτης χώραι εἶναι αἱ ἐξῆς : 1) Ζαγγουεβάρη, 2) Μοζαμβίκη μετὰ τῆς Σομάλας, 3) Ζουλοῦ, 4) Τράνσβαλ, 5) Ὀράγγη, 6) Καφρορία μετὰ τῆς Νατάλης καὶ ἡ Εὐέλπις ἄκρα, 7) Ὀτιεντοία, 8) Κάτω Γουϊνέα, 9) τὸ βασιλεῖον τοῦ Κόγγου.

Τῶν χωρῶν τούτων τὰς πλείστας κατέχει ἡ Μεγ. Βρεττανία, τὰς δὲ λοιπὰς ἡ Γαλλία, Γερμανία, Πορτογαλλία, Ἰσπανία, Βέλγιον.

ε'.) Ἀμερική.

(39 ἑκατ. □ χιλ. 150 000.000 κατ.).

Ἡ Ἀμερική κατέχει τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1492 μ. Χ. ὑπὸ Χριστοφόρου Κολόμβου. Αὕτη φυσικῶς διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, εἰς Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν.

Ὅρη αὐτῆς εἶναι τὰ τοῦ Μεξικοῦ, Κορδιλλιέραι τῶν Ἄνδεων, Ἀλλεγάνεια, Βραζιλιανὰ τῆς Γουϊάνης.

Ποταμοὶ οἱ Μακένζης, Ἅγιος Λαυρέντιος, Μισσισιπιῆς, Ὀρινόκος, Ἀμουζῶν.

Λίμναι αἱ Ἄνω λίμνη, Μιτοιγάνη, Οὐρόνη, Ἐρίη, Ὀντάριος. Μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ἐρίης καὶ Ὀνταρίου εὐρίσκεται ὁ ὀνομαστός καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα. Πεδιάδες δὲ εἶναι πολλαὶ καὶ εὐφοροί.

Χερσόνησοι αἱ Λαβραδορία, Φλωρίς, τῆς Καλλιφορνίας. Ἀλάσκα Ἀκρωτήρια τοῦ Ἁγίου Ρόκου, Χόρν, τῆς Γῆς τοῦ πυρός.

Νῆσοι δὲ αἱ Γροιλανδία, Βαφρίνη, Νέα Γῆ, Κούβα, Αἰτή, Μικροὶ Ἀντίλλαι, ἡ Γῆ τοῦ Πυρός, Ἀλεοῦται. Πορθμοὶ δὲ ὁ Βερίγγειος, Δαβίς, Οὐδσων, Μαγελάνειος καὶ ἰσθμὸς ὁ τοῦ Παναμᾶ, ὅστις νῦν τέμνεται.

Ἡ Ἀμερική ἔχει ποικιλίαν ζώων καὶ φυτῶν, πλούσια μεταλλεῖα. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Οί δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι Εὐρωπαῖοι, Ἀφρικανοί, Ἀμερικανοί, ὧν πολλοὶ εἰδωλολάτραι.

α') **Βόρειος Ἀμερική.** Ταύτης χώραι εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) Γροιλανδία (πρ. Δανίας), 2) Καναδᾶς (Βρεττανικὴ Ἀμερικὴ πρwt. Ὀττάβα), 3) Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι (πόλεις Νέα Ὑόρκη, Φιλαδέλφεια, Ὀυασιγκτών, Σικάγον, Βοστώνη), 4) Μεξικόν, 5) Γουατεμάλα, 6) Σαλβαδόρ, 7) Χοιδοουράς, 8) Νικαράγουα, 9) Κόστα Ρίκα.

β') **Νότιος Ἀμερική.** - Ταύτης χώραι εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) Κολομβία (πρwt. Βογότα), 2) Ἰσημερία (πρwt. Κότταν), 3) Περουβία (πρwt. Λίμα), 4) Βολιβία (πρwt. Τσουκισάκα), 5) Χιλῆ (πρwt. Σαντιάγον), 6) Ἀργεντινὴ περιλαμβάνουσα τὴν Γῆν τοῦ Πυρός καὶ τὴν Πυραγώνιαν (πρwt. Βουένος-Ἀἶρες), 7) Οὐραγουάη (πρwt. Μοντεβιδέιον), 8) Παραγουάη (πρwt. Ἀσσανσιών), 9) Βραζιλία (πρwt. Ρίον Ἰανέϊρον), 10) Γουϊάνη κατεχομένη ὑπὸ Μεγ. Βρεττανίας, Γαλλίας καὶ Ὀλλανδίας, 11) Βενεζουέλα (πρwt. Καρακάς). Αἱ πλείσται τῶν χωρῶν τούτων εἶναι δημοκρατίαι.

ΤΕΛΟΣ

0020561598

